

BUCUREȘTIUL

LITERAR ȘI ARTISTIC

Revistă fondată la 1 octombrie 2011 de Coman Șova și Florentin Popescu
Apare lunar • Anul XIV, nr. 1-2 (148-149), ianuarie-februarie 2024
www.bucurestiul-literar.ro

Casa Academiei, București, în cadrul căreia funcționează institutele academice de cercetări și Editura Academiei

În acest număr:

- Vasile Voiculescu: *Confesiunea unui scriitor și medic* (3)
- Editura Academiei - 75 (6)
- Poezie românească la km 0: Mihai Beniuc (7)
- Titus Vîjeu: Poezie universală la km 0 - *Jorge Guillén* (9)
- *Ziua lui Eminescu, Ziua culturii naționale*. Semnează: Acad. prof. univ. Ioan Aurel Pop, Paraschiva Cărbunar, Ioana Ruxandra Fruntelată, C.D. Zeletin (10-12)
 - Prof. univ. Theodor Damian: *Daniel Jianu, simfonia relației Biserică-Stat, provocare și inspirație* (16)
 - Dan Puric: *Singurătatea țării mele* (17)
 - Ion Coja: *Cenzura de la "Europa liberă"* (18)

Editorial

E bine.
E an electoral !

Zice-se că într-o școală (n-are importanță care și de unde) din România s-ar fi făcut o anchetă, cerându-li-se copiilor să răspundă la o singură întrebare: După câte ați citit, ori ați văzut la televizor și pe Internet, în ce perioadă și-n ce an v-ar place să trăiți ?

Evident, s-au dat fel de fel de răspunsuri în funcție de informațiile pe care le avea fiecare respondent.

Cel mai „tare” a fost, ca întotdeauna în folclorul de la noi, vestitul Bulă. El ar fi răspuns cam așa: „Mie mi-ar plăcea să trăiesc într-un an electoral !”. „Păi de ce, Bulă ?”

Răspunsul nu s-a lăsat mult așteptat: „Pentru că, așa cum am auzit vorbindu-se la televizor, într-un an electoral oamenii o duc mult mai bine decât în alți ani: În casă avem căldură, prețurile stau pe loc, bunicilor mei le cresc pensiile, nivelul de viață va mulțumi pe toată lumea !”...

Câtă dreptate are ! Să ne gândim numai că tot cam în felul ăsta ne-au vorbit/ne vorbesc fel de fel de analiști politici pe la posturile de radio și televiziune. Și-atunci ? Este Bulă un pragmatic ? Sigur că e.

De va fi avut sau nu va fi avut loc o anchetă precum cea de mai sus e greu de dat un răspuns. Oricum, ea ne-a amintit cum răspundea pe vremuri același Bulă la o întrebare banală, dar uzuală: „Ce vrei să te faci când vei fi mare ?” Iar el ar fi răspuns categoric: „Eu vreau să mă fac cap de locuitor, pentru că am auzit că veniturile vor crește cu atât și atât pe cap de locuitor și până termin cu școala au tot timpul să crească și să ducem un trai neneacă !”

Dacă, însă, dincolo de latura anecdotică a lucrurilor vom privi ceva mai atenți, vom vedea că – totuși ! – e un mare adevăr în spusele lui Bulă, chiar dacă anul – așa „electoral” cum e el – a început cu o grevă a fermierilor și transportatorilor și cine știe câte alte greve vor mai urma în celelalte unsprezece luni până când „Anul electoral” va lua sfârșit...

E bine. E an electoral și cei de la putere se străduiesc să mai facă și ei ce pot, doar-doar vor mai fi realeși. Mai câmpesc într-un loc, mai fac promisiuni într-altul, mai amăgesc poporul cu câțiva lei sau vouchere. Etc. etc.

Nu facem politică de nicio culoare, habar n-avem cine va câștiga și cine va pierde în „Anul electoral”, dar un lucru e foarte limpede: din vechiul adaos – „Pâine și circ” se pare că partea întâia s-a cam dus (că, deh, în grânarul Europei de pe vremuri pâinea e scumpă fiindcă se aduce grâu din Ucraina și sunt semne că va fi și mai scumpă) iar nouă, azi, nu ne-a rămas, din belșug, decât partea a doua din adagiul. Vom avea circ de toate culorile, partidele ne vor oferi spectacole cum n-am mai văzut de patru ani, sau poate deloc. Una peste alta rămâne curiozitatea tuturor (și a bucureștanului de pe Calea Victoriei și a lui nenea Gheorghe de la Pocreaca) cine va ști să mintă și să promită mai frumos și câți vor fi iarși, mai târziu, dezamăgiți. Probabil că peste câteva luni, un an sau mai mult se va vedea și care a fost omul (partidul) care i-a mințit atât de convingător încât le-a luat votul.

Decamdată e „puțin mai bine”, cum zicea mai deunăzi un comentator politic. Mai bine, desigur, decât anul trecut, însă nu putem să nu ne întrebăm și ce se va întâmpla când anul electoral se va sfârși. Vor reveni aceleași și aceleași îngrijorări și neliniști legate de existența de fiecare zi, cum a fost în 2023 ?

Iată o întrebare la care nici Oracolul din Delfi, nici cea mai performantă inteligență artificială nu poate răspunde...

Noi ne-am resemnat.

Rămâne așteptarea.

Decamdată e bine. E an electoral !...

Florentin Popescu

Ziua Culturii Naționale,
sărbătorită academic

Ajunsa în acest an la cea de a XIV-lea ediție, Ziua Culturii

Naționale (15 ianuarie) a fost sărbătorită în format mixt de către Academia Română și Academia de Științe a Moldovei, în Aula Academiei Române și în Sala Azurie din Chișinău. Au rostit alocuțiuni de deschidere Acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române și Acad. Ion Tighineanu, președintele Academiei de Științe a Moldovei. S-au primit mesaje de salut din partea Președintelui României, a Bisericii Ortodoxe Române, a Ministerului Culturii și a Ministerului Educației.

Despre importanța Zilei Culturii Naționale au mai vorbit academicienii Mihai Cimpoi, Mircea Martin, Î.P.S. Varlaam Ploieșteanu, vicar Patriarhal.

Cu acest prilej „Romfilatelia” a lansat emisiunea de mărci poștale „Ziua Culturii Naționale. O prietenie pentru eternitate: Ion Creangă – Mihai Eminescu” (a prezentat Cristina Popescu, director general „Romfilatelia”).

În cea de a doua parte a manifestării a urmat un moment poetic eminescian (susținut de actorii Gabriel Hrișcu, Vlad Galer, Simona Pastianu și Ionuț Nicolae) și unul muzical, al cărui protagonist a fost Ștefan Cazacu, violoncelist.

Ca un pandant, în aceeași zi, în sala „Th. Pallady” a Bibliotecii Academiei Române s-a vernisat expoziția Anton Pann – Povestea vorbei, cuprinzând manuscrise, hrisoave, litografii de epocă și ediții ale operei celui pe care Eminescu îl numea „finul Pepei”, cel isteț ca un proverb”.

Despre cel omagiat prin expoziție au vorbit: Președintele Academiei Române, Ioan-Aurel Pop, academicienii Nicolae Noica, directorul Bibliotecii și Gheorghe Chivu, președintele Secției de Filologie și Literatură a Academiei.

O formație muzicală a interpretat cântece vechi din repertoriul lui Anton Pann.

În pagina 10 publicăm textul Alocuțiunii roștite de Acad. Ioan-Aurel Pop în deschiderea sesiunii dedicate Zilei Culturii Naționale.

(Reporter)

Radu Theodoru, decanul
de vârstă al scriitorilor
români,
a împlinit 100 de ani

De o uimitoare vivacitate și productivitate literară, dl. Radu

Theodoru, care la 17 ianuarie 2024 a împlinit frumoasa vârstă de 100 de ani (fiind indiscutabil decanul de vârstă al scriitorimii române), autor cu o viață tumultuoasă și cu un palmares cultural pe măsură (a publicat până în prezent, dacă am numărat bine 27 de romane, 15 de povestiri, 6 de călătorie, 16 de literatură politică-document, 5 de publicistică, autor al mai multor piese de teatru — unele au văzut luminile rampei la teatre importante din țară, la care se adaugă 9 cărți pentru copii, benzile desenate și alte

3 scrise în colaborare) este, prin totul, un exemplu de scriitor-patriot, slujitor al adevărului, indiferent de conjuncturile și etapele istoriei în care i-a fost/ii este dat să trăiască.

Retras din viața publică de câteva decenii, dl. Radu Theodoru trăiește și scrie în satul Comana (com. Grădiștea pe Argeș, jud. Giurgiu), unde pe lângă preocupările literare s-a implicat în viața localității sub toate aspectele ei: este agricultor, dar și un veritabil ferment al activităților de cinstire a memoriei celor care, de-a lungul istoriei, s-au jertfit pentru libertatea și independența țării.

Din inițiativa sa și cu ajutorul Episcopiei Giurgiului și al Mănăstirii Comana aici s-a ridicat o troiță în amintirea românilor căzuți în luptele de la Cotul Donului, s-a amenajat un mic muzeu de istorie și anual au loc întâlniri și simpozioane pe teme de istorie, la care participă veterani de război, specialiști în domeniu, cercetători și invitați din România și din Basarabia.

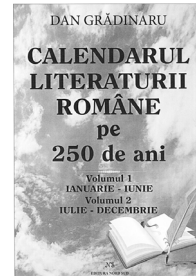
General maior, veteran de război, membru al Uniunii Scriitorilor, premiat al Academiei Române și distins cu Emblema de Onoare a Forțelor Aeriene, dl. Radu Theodoru – prin energia, patriotismul, dăruirea întru binele țării – este un excelent exemplu pentru generațiile de azi și pentru cele de mâine.

La Mulți Ani !

(Redacția „Bucureștiul literar și artistic”)

Autografe
în premieră

Dan Grădinaru
Calendarul literaturii române
pe 250 de ani
(Editura Nord Sud, București, 2019)

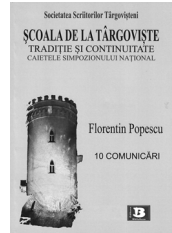
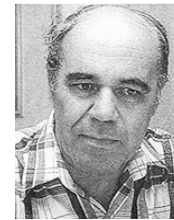

„«Calendarul», în două volume, adună în paginile lui aproape o mie de autori dispuși după criteriul zilei de naștere.”

Gp

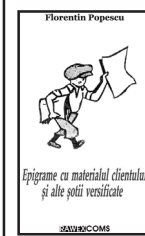
Florentin Popescu
Școala la Târgoviște
10 Comunicări

(Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2023)

„Zece comunicări, prezentate în toți atâția ani despre scriitori afiliați celebrei grupări literare: Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu, Radu Petrescu, Alexandru George, Tudor Țopa, Barbu Cioculescu, Petru Creția, Victor Petrescu, Corin Bianu, Ion Mărculescu, George Toma Veseliu și George D. Piteș.”

Florentin Popescu
Epigrame cu materialul
clientului și alte șotii versificate
(Editura Rawex Coms,
București, 2023)

„O mostră: Inteligența artificială: Chiar și-așa – artificială/ În fața ei cu mă prostern/ Cât timp lipsește – aceea naturală/ Din Parlament, de la Guvern”

Florentin Popescu

Alexandru Surdu
Dragobetele sau „Banchetul”
iubirii la români

Antologie și prefață de Marian Nencescu
(Editura Pim, Iași, 2023)

„Cu ocazia sărbătoririi de Dragobete, o carte în amintirea profesorului Alexandru Surdu.”

Marian Nencescu

Marian Nencescu

Sărbătorii noastre în Lunile lui Gerar și Făurar

• Dinu Săraru (n. 30 ianuarie 1932), romancier și publicist. Colaborator • Ileana Mălăncioiu (n. 23 ianuarie 1940), poetă, esciștă. Colaboratoare • Ovidiu Tuțianu (n. 10 ianuarie 1942), istoric literar și publicist. Colaborator • Geo Călugăru (n. 27 ianuarie 1942), poet și publicist. Colaborator • Lia-Maria Andreiță (n. 29 ianuarie 1948), prozatoare și artist plastic. Colaboratoare • Leo Butnaru (n. 5 ianuarie 1949), poet, prozator, escișt și publicist. Corespondentul revistei noastre la Chișinău • Marin Constantin (n. 19 ianuarie 1952), poet și publicist. Colaborator • Valeria Manta Tăicuța (n. 20 ianuarie 1956), poetă, prozatoare și publicistă. • Dorin N. Uritescu (n. 18 februarie 1944), critic și istoric literar • Vasile Szolga (n. 22 februarie 1948), prozator și publicist. Colaborator • Mihai Jingulescu (n. 3 februarie 1969) Colaborator.

Tuturor un simbolic buchet de flori și un călduros La mulți ani !

Bucureștiul literar și artistic, Anul XIV, nr. 1-2 (148-149), ianuarie-februarie 2024

VASILE VOICULESCU Confesiunea unui scriitor și medic

Sunt născut la țară, ceea ce socotesc că e cel mai mare noroc din viața mea. Părinții mei, oameni simpli, au fost pioși, de o credință neabătută de nici o clipă de șovăire sau de îndoială. Practicanți moderni, fără habotnicie, religia a fost însă pravila, enciclopedia vieții lor practice. În casa noastră s-a citit mult, mai ales cărțile religioase și rituale. Biblia cu vechiul și noul testament, Viețile sfinților, minecele pe care le împrumutam lunar de la biserică. Păstrez și acum psaltiri și ceasloave de atunci, cu litere chirilice, al căror rost l-am desprins bucherisind bucoavne sfinte. Și mama și tata, ca toți oamenii de la țară, erau mari pasionați ai cititului, mai ales ai cititului cu glas tare, ca la strană. Când ne-am înălțat puțin, am trecut noi, copiii, la rând, să le citim lor.

Trăiam însă o viață autentic rurală, ritmată de anotimpuri, poruncită de natură, înseilată pe datini și străvechi obiceiuri. Trebuie să vă mai spun că nu am avut preoți în familie.

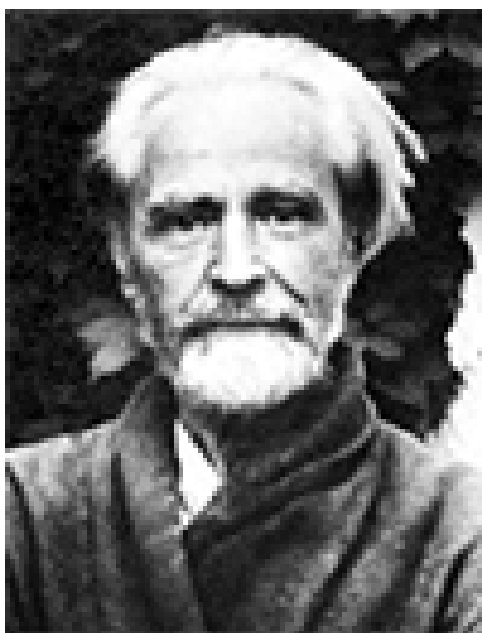
Cât pot descoperi eu însumi înapoi, aproape dincolo de orizontul amintirii, mă văd un copil stând singur într-o poiană cu flori sălbatice, la marginea unei gârle... Nu e nici o poezie, nici o proză... E adevărat. Sunt sigur, în fundul grădinii noastre de câteva pogoane, care mi se părea atunci uriașă... Stau pe un mal cu flori și mă uit în zare. Și simt și acum fericirea acelei singurătăți copilărești plină de o mare, de o nespasă, aș zice de o mistică așteptare. Așteptam de atunci ceva ce aștept și acum, ceva care să-mi împlinească un dor nehotărât, și așteptam cu siguranță, atunci, că va veni... Mă simțeam, mă credeam predestinat. Mi se spunea că m-am născut cu căiță pe cap, că voi avea noroc... Mama mă adora, surorile mă iubeau, pentru toți eram o minune. Eram un copil de cel mult trei ani, stăm copăcel între flori de în sălbatic, cu un cer albastru deasupra, cu un șir de munți albaștri în fund, visam cu ochii deschiși la soartă și eram fericit de așteptare. Ce așteptam? Îngeri, pe Dumnezeu și pe Sfântul Petre, pe Sfânta Duminică din basmele cu care mi-era capul împuiat? Era, desigur, în acel copilăș cârlionțat o copie, ceva împrumutat și de la Făt-Frumos din poveste, aur, arme, cai, tărâmurile de dincolo. Dar era de atunci în mine o siguranță că are să mi se izbândească un vis pe care nu-l formulam și nu l-am formulat niciodată. Cred că n-am să pierd nici în clipa morții acest sentiment clar și mistic despre care nu mă pot înșela, sentimentul unui copil fericit pe un mal de flori, sub un cer albastru, într-o tainică grădină, așteptând ceva încă și mai minunat. Refăceam experiența edenică? Eram iarăși primul om nostalgic după paradis? Cert e că sentimentul meu de atunci era de ordin religios, și astăzi, când, arar, mă duc departe, acasă, locul de predilecție, mi-e tot acolo în fundul grădinii, astăzi săracă în flori. Cu tot orizontul îngustat, aceeași vastă așteptare tabără asupra mea... E trepidul Sibilei din mine, apucată de reverii și așteptări ca de oracol. O așteptare de la nord, din munți. Și rămân acolo, până ce amurgul își strânge coada-i de păun de pe culmea Pământului și luceafărul îmbobocește în văzduh.

Mai târziu acea așteptare s-a coborât din cer, sub pământ; am ajuns căutător pătimaș de comori, nu pentru tezaure în sine, ci ca să mi se împlinească soarta proorocită.

Din toate lecturile, cea care m-a impresionat mai mult a fost Biblia, cu aspra ei grandoare, de dramă jumătate pământeană, jumătate divină. Dumnezeu meu favorit a fost Iehova, ale cărui apucături, de prigoană pentru vrăjmaș – protecție pentru aleși, le râvneam. Până astăzi am rămas un Iehovist în străfundurile necercetate ale sentimentelor mele credincioase. Fiul venea pe urmă,

“...tot ce facem noi în literatură e o nostalgie a copilăriei și adolescenței, adică partea cea mai spontană și mai creatoare a vieții.”

Mircea Eliade

blând și ascultător, de mână cu Maica sfântă. E poate și icoana autorității tatălui, fără umbră de știrbire în casa noastră atunci. Sfinții mei favoriți, afară de arhangheli, îndeosebi focosul Mihail, sfinții mei au fost Avraam și Iacob; am dormit ca ei, cu capul pe piatră, și am așteptat sub agudul din fundul grădinii îngerul pentru luptă. Am

ciulit urechea ca să aud glasul Domnului, ca Samuel. Am luptat împotriva Filistenilor cu Samson, am cântat cu David păzind oi și am plâns cu profeții. Am știut vechiul testament de la un capăt la celălalt – ca pe un epos –, încât idilica evanghelică a rămas pentru mine până târziu în umbră.

Dar ceea ce cred că a ajutat la întărirea unui temperament cu care m-am născut și care n-a fost prea contrariat de împrejurări a fost traiul de la țară, din prima copilărie: datinile, care se împlăteau pe cununa

anului și pe care le așteptam și le practicam ca pe niște mari și de preț spectacole. Teatrul nostru cel mai scump erau liturgia și serviciul religios din fiecare Duminică și sărbătoare, mai ales după ce descoperisem sensul ascuns al tuturor gesturilor și aluziilor liturgice. Mai desfătătoare decât orice gală de operă din câte am văzut de atunci încolo, mi-au rămas pentru totdeauna deniile Paștilor, cu marea și minunata Vinere, când cântam prohodul. Cu luni de zile înainte îl învățam împreună cu mama, fără greșală. Ocolirea bisericii, slujba triumfală a Învierii au pus peceții indelebile pe o amintire ce n-aș vrea să o pierd niciodată. Sunt emoții neștirbite, a căror intensitate o simt la fel, acolo în amintire, și astăzi. Sufletul nostru, măcar în copilărie, prinde, fără să știe, în placa lui sensibilă, pe Dumnezeu. Practicile religioase, cultul, fac să se contureze, să apară și să se fixeze în conștiință chipul Domnului, așa cum manipulațiile în diverși reactivi ajută să reiasă pe placa fotografică chipurile prinse. Altfel, misterioasa impregnare rămâne pururi negativă, sau se șterge. Mă văd într-o zi luminoasă, cu sora mea cea mare de mână, mergând pe drum afară din sat. Deasupra mea, pe cerul verziu, un înger imens, ca un Crist pantocrator pe bolta bisericii... întreb și acum pe sora mea, care nu-și amintește și crede că am visat. Impresia mea e însă așa de tare și vie, ca și când aș fi avut o vedenie. Mă văd iarăși alergând din grădină la mama, care țesea la război, ca să-i spun, cu uimire și oarecum speriat de bucurie, că mica și zdrențuită cărțuie de 5 bani, *Epistolia Maicii Domnului*, căzută din cer, pe care o purtam în buzunarul de la sân, s-a zbatut acolo, a pălpăit ca o vietate, dându-mi semn. Domnilor, dacă n-aș fi ajuns medic, cred că aș fi fost preot... Cel mai plăcut joc al meu a fost de-a biserica. Nu o maimuțareală și nici o batjocură, ci o reală și sinceră practică copilărească a marilor mistere. Puteam să ne jucăm de-a orice altceva; de ce numaidecât să botezăm mieii priori din curte? Sub un nuc imens aveam biserica, și altarul, după niște perdele. Clopote ne erau crengile. Însăși mama consimțea să vie uneori la

Coman Șova

După Apocalipsă

Când am plecat de-acolo, acum o mie de vieți, mi-am lăsat casa cenușă, grădina cu pomi măcinați și masa din blocuri de cuarț, unde stăteam cu părinții zile în șir, fiindcă eram ușori și ne vorbeam tăcând – și câte mai știam atunci când aveam aripi de silex. Dar a venit un frig cu fața gri, care a lins iarba și au dispărut mioarele și caii și păsările s-au mistuit în frig și a crescut lumina lângă noapte până când, tremurând dinăuntru, Luna am pietrit de tot. Cât gri a coborât din ochii mei, cât gri s-a așternut. Mi-am îngropat părinții și femeia într-un crater gri, mi-am coborât privirea grea de gri și, de pe o stâncă gri, m-am aruncat cu aripi gri în apele Pământului.

Să amânăm

Niciun cal dintre cei ce se nasc nu mai galopează spre gloria veche... Să amânăm, e criză de timp. Niciun cuvânt rostit nu e numai al unei singure guri, toate orele dintre unu și cinci dimineața, ucise în nesomn, sunt criză de timp. Să amânăm, iubito. Rugină va fi peste toate crizele. Clipa se urcă înapoi spre fântâni și mânăjii care au fost născuți nu vor mai avea statui.

slujba mea să mă asculte. Pe atunci se scoteau pui de pasăre cu sutele. Și mureau foarte mulți... Credeți că a pierit vreunul necreștinește, fără slujba înmormântării și neîngropat? Gropițe lângă gropițe, săpate cu săpăliga de grădină, se înșiruiau mormintele pușorilor jeluiți, toți cu cruci de bețișoare la cap, și asta nu o dată ci veri întregi și ani de-a rândul. Mi-amintesc de jalea ce ne-a adus într-o toamnă iernatică moartea a vreo câteva sute de rândunici apucate de zăpadă și adăpostite în pod, în porumbar, prin casă. Toate au răposat, însă toate au avut parte de înmormântare, mi s-ar fi părut un mare păcat dacă nu aș fi făcut-o.

Amintirea rândunicilor înmormântate în pământul copilăriei mele înalță și azi aripi în sufletul meu.

Toate acestea mi-au fost un fond, o comoară de unde am cheltuit și din care am trăit după ce am plecat de acasă, de la șase ani, în școli, printre streini. Pentru examene m-am rugat și-am dat în genunchi la icoane până în primele clase de liceu. Multă vreme, dorul de acasă, vitregia vieții de internat și de gazdă mi le-am consolată citind cu plâns psaltirea, pe care o purtam la mine, însușindu-mi pentru mine toate revendicările lui David.

MIHAELA ALBU, poetă, critic și istoric literar, fiica Eleonorei Popescu, contabilă și a lui Mihai Popescu-Paveliu, profesor, s-a născut la 10 iunie 1947 la Craiova. A urmat școala generală și liceul în orașul natal, apoi Facultatea de Limba și Literatură Română la București (1970), tot aici urmând și secția română-engleză (1973-1978), susținându-și doctoratul în 1983. A fost profesoară la Baldoineschi-Olt (1970-1973) și la Balș (1973-1974). Din 1975 până în 2010 cadru didactic la Universitatea din Craiova, iar ulterior la Universitatea „Spiru Haret” din București. A fost lector de limba română la Columbia University din New York (1999-2002), unde a redeschis Catedra „N. Iorga”. Redactor-șef la revistele „Lumină lină/Gracious Light” (New York) și „Carmina Balcanica” (București). A debutat publicistic în „Ramuri” (1975) și editorial cu monografia *Ion Biberi* (1994). Colaboratoare la mai multe publicații din SUA, Canada și România. **Scrieri:** *Ion Biberi* (monografie), 1994; *Ion Biberi – Suferință și cunoaștere*, 2005; *Relatare/reprezentare. De ce avem roman ?* 1997; *Între două porți*, 2002; *Citind la New York scriitorii români*, 2002; *Iscușită zăbavă*, 2004; *Ca o dragoste târzie...*, 2005; *Catharsis*, 2006; *Literatura pentru copii. Discursul epic*, 2007; *Cultură și identitate: ziarul „Lumea liberă” din New York*, 2008; *Et in Arcadia. Oameni, locuri, întâmplări*, 2009; *Presa literară din exil*, 2009; *Revistele literare ale exilului românesc: „Lucașfăur”* (în colaborare), 2009; *Presa românească din afara granițelor țării* (în colaborare cu Dan Anghelescu), 2010; *Lumină înluminată, Poezia !*, 2011; *Presa literară din exil. Al doilea val*, 2011 ș.a.

Mihaela Albu

Seniorii literaturii noastre

„Odată ce cunoști literatura românilor din exil, nu poți să n-o aprofundezi, să nu scrii, să n-o promovezi...”

Florentin Popescu: *Iată, că după ani și ani scurși de la absolvirea facultății, ne reîntâlnim foarte des în paginile unor reviste și câteodată și direct, fizic, cum s-ar spune. Nu vreau să ne depănam amintiri din anii colegialității noastre la Universitatea București, deși, poate, ar fi și ele interesante. Aș vrea să discutăm câte ceva despre cariera ta literară, pe care n-o bănuțam și nici n-o intuim atunci. Pentru că timp de patru ani ai trecut și prin experiența profesoratului, pe care eu n-am trăit-o, spune-mi, te rog, în ce măsură o astfel de experiență este benefică sau nu pentru un scriitor ?*

Mihaela Albu: Dragă Florentin, am absolvit cursurile Facultății de limba și literatura română din București (așa s-a intitulat pe atunci Facultatea de Litere/ Filologie) în 1970. Noi și generațiile apropiate de a noastră am trecut prin procesul de repartizare guvernamentală pe țară, în funcție de medie. Eu am „ales” un sat din județul Olt, cea mai apropiată școală, adică, de orașul meu, Craiova. Am fost, într-adevăr, profesoară la clasele V-VIII timp de patru ani. O experiență cu multe dificultăți în acel timp. Acestea proveneau de la slaba pregătire a elevilor (o bună parte dintre ei) în urma dezinteresului lor pentru învățatură, de la condițiile din școală (frig), dar și de la obligativitatea de a merge cu elevii la strânsul recoltei – o lună și uneori mai mult. Ar fi multe de povestit, dar întrebarea ta se referă la beneficiul acestei experiențe pentru scriitor. Poate fi, desigur, având în vedere că un viitor scriitor născut în oraș, școlit în capitală are astfel prilejul de a cunoaște direct satul, viața oamenilor din perioada respectivă. Nu știu însă în ce măsură o poate cunoaște în profunzime, în esența ei, dacă poate înțelege în mod real mentalitatea, obiceiurile, modul de a gândi. *Moromeții*, de pildă, nu cred că ar fi putut fi scris de un orășean, oricât de talentat și oricâți ani ar fi locuit la Siliștea Gumești.

F.P.: *Timp de 15 ani, dacă nu cumva mă înșel, ai fost profesoară și la Universitatea din Craiova. Care era atmosfera literară craioveană din anii '75-'80 și de mai încoace. Existau cenacluri, manifestări literare, medii propice afirmării unor talente ?*

M.A.: După cei patru ani (și un trimestru) în învățământul preuniversitar, am dat concurs de asistent la Universitatea din Craiova, fiind încadrată – începând cu 7 ianuarie 1975. Am urcat, pe rând, toate treptele academice, pensionându-mă în 2012, funcționând astfel timp de 37 de ani în învățământul superior. De îndată ce am intrat ca asistentă, a trebuit să intru și în activitatea de cercetare. La literatură, unde optasem, temele de plan cuprindeau literatura din Oltenia. Așa am ajuns să-mi aleg drept temă de cercetare opera lui Ion Biberi, așa am ajuns să-l cunosc direct și să-l vizitez în câteva rânduri, să port corespondență cu el. Mă bucur că a apucat să vadă cel puțin o primă ediție a monografiei pe care i-am consacrat-o. Mă întreb de cenacluri. Nici pe departe aș spune că semăna Universitatea în Craiova cu cea din București. Erau totuși în oraș Marin Sorescu, revista *Ramuri* (condusă mai întâi de Alexandru Piru). La ușa redacției am bătut timid și, spre bucuria mea, mi-a fost acceptat imediat articolul. Așadar, în *Ramuri* am debutat, cu un articol despre Graham Greene. Mă preocupa mai mult literatura universală (făcusem specializarea doi ani, cum se făcea pe atunci, iar lucrarea de licență era axată pe romanul modern occidental. Foștii studenți ai nou înființatei Facultăți de Litere și unii scriitori din Craiova frecventau cenaclul „Ramuri”, publicau cărți la editura cu același nume, aș putea spune că era totuși o viață culturală, dar, desigur, nu la scara celei din București.

F.P.: *Între 1999 - 2002 ai fost lector la Columbia University din New York. Cum ai ajuns acolo ?*

M.A.: Întrebarea aceasta mi s-a pus în repetate rânduri, mai ales de către jurnaliști, fiindcă, la întoarcere, am dat numeroase interviuri. Azi, ar părea ca ceva destul de normal; pe atunci a fost singular. Am ajuns – prin concurs ! În 1998 s-a reînființat catedra „N. Iorga” în mod oficial, președintele Constantinescu participând la ceremonie. Apoi s-a instituit concurs pe țară, anunțul fiind trimis la toate universitățile. M-am înscris și eu (în ultima zi, fără nicio urmă de speranță), apoi, după câțiva timp, am fost anunțată la telefonul de la rectorat de către cineva din Ministerul Educației că eu am câștigat concursul. Am plecat apoi la New York și la începutul lui septembrie am avut primul curs la Catedra de limbă, cultură și civilizație românească „Nicolae Iorga”.

F.P.: *Cred că nu mă înșel dacă voi spune că perioada „americană” a fost cea mai interesantă și benefică experiență din viața ta. Acolo te-ai manifestat publicistic plenar (la Lumină lină și nu numai). Ar fi interesant să evoci câte ceva din acea perioadă (întâlniri, oameni pe care i-ai cunoscut etc.)*

M.A.: Interesantă e puțin spus. Am stat șase ani la New York,

ani în care am învățat multe, am cunoscut extrem de mulți oameni (din Statele Unite, din Europa, dar și din țară) pe care nu aș fi avut posibilitatea să-i întâlnesc altfel. Pe lângă activitatea de la universitate, m-am implicat complet și complex în comunitatea românească, mai cu deosebire în lumea literară, jurnalistică și artistică. L-am cunoscut pe Theodor Damian (el m-a abordat, de altfel, foarte curând după sosirea mea) și am început să lucrez la revista *Lumină lină*, implicându-mă totodată în activitatea de cenaclu, unde aveam ca invitați scriitori de pretutindeni. Și-au lansat cărți la noi Grigore Vieru, Casian Maria Spiridon, Gelu Dorian, Mircea A. Diaconu, Alex Ștefănescu, președintele Constantinescu chiar, dar, desigur, și scriitorii din New York ori din alte zone ale SUA. Am activat constant și în presa românească din America, publicând articolele în *Meridianul românesc* din California, *Lumea liberă*, *Romanian Journal*, *Lumină lină*, toate trei din New York. Menționez că la *Romanian Journal* am deținut pagina culturală săptămână de săptămână, iar la *Lumea liberă*, după ce mi-am terminat programul la Columbia, am funcționat ca redactor angajat. A fost așadar o perioadă mai mult decât benefică în viața mea. Locuind la Ambasada României la ONU, unde se află și Consulatul, dar și Institutul Cultural, am avut prilejul să mă întâlnesc și cu oameni politici, dar mai ales cu scriitorii și artiștii români, cei mai cunoscuți și talentați ai aceluși timp – de la Stela Popescu la Draga Olteanu, de la Eugen Cristea la Iurie Daric etc., etc. Atunci i-am cunoscut pe Dan Cristea, pe Ioan Grosan, Petru Popescu și încă mulți alții. Nu pot să nu insist însă pe prietenia mea cu Aurora Cornu, dar și cu alți scriitori români din New York: Theodor Damian, Constantin Virgil Negoită, Mircea Săndulescu și alții; din Providence – Sanda Golopenția și Constantin Eretescu; din D.C. – Aurelia Roman; din Detroit – George Alexe. O listă cu cei cunoscuți acolo – cu unii am rămas în bune raporturi de amicitie ori prietenie – ar acoperi, cred, o pagină întreagă. Cu unii am purtat apoi corespondență, iar partea cea mai interesantă am publicat-o anul trecut la editura Eikon, sub titlul *Corespondență în era internetului*.

F.P.: *Nu te întreb despre monografia Ion Biberi din 1994 și nici despre cărțile anterioare ei. Vreau să vorbim despre literatura noastră din diaspora, despre care ai scris/ scrii cu înțelegere, competență și cu o anumită dăruire pentru subiect. Ce imboluri ai avut consacrandu-te acestui domeniu și ce înseamnă el pentru cultura română din ultimii 50 - 60 de ani ?*

M.A.: Înseamnă foarte mult, fie și numai dacă am avea în vedere că nu avem o literatură atât de mare (în timp cel puțin !) pentru a ne priva de orice „ramură” a ei. Imboldul mi l-a dat primul contact cu literatura publicată de câțiva scriitori pe care i-am cunoscut și citit la New York, dar mai ales romanul *Dumnezeu s-a născut în exil*. Și pe bună dreptate. Odată ce cunoști literatura/ a românilor din exil, nu poți să n-o aprofundezi, într-un fel sau altul, această activitate.

Înseamnă așadar extrem de mult, chiar dacă sunt încă unii care nu o recunosc, necunoscând-o, de fapt. Sunt încă mulți autosuficienți, care neagă – din neștiință sau alte motive – ceea ce s-a creat în afara țării. Sunt, ce-i drept, promovați – și ca subiect de mândrie, un fel de reper cu care cred că se pot autodefini – Eliade, Cioran, dar e negat în continuare Vintilă Horia (din considerente total diferite de valoare literară). Sunt însă negați sau necunoscuți (am pus intenționat conjuncția adversativă și nu pe cea de asociere): Horia Stamatu, Alexandru Busuiocean, Alexandru Ciorănescu, Constantin Amăriuței, Ștefan Munteanu, Basil Munteanu și alții. Lui Virgil Ierunca și Monicăi Lovinescu nu li se recunoaște calitatea de scriitori, ci mai mult de jurnaliști. Mă voi opri cu răspunsul. Altfel, aș ține aici un curs (de un semestru, cel puțin) pentru a-ți răspunde la întrebare. Voi încheia însă cu spusele lui George Alexe (teolog și scriitor care a trăit la Detroit, în SUA): „*Excluderea literaturii românești de peste hotare din patrimoniul sacru național ar fi cel mai nejustificat non-sens din câte s-ar putea imagina, după cum includerea ei totală ar echivala, în vremea noastră, cu un adevărat miracol. /.../ Evident, granițele noastre literare, ca și cele etnice sunt altele decât cele statale.*”

F.P.: *Mai întâi „Carmina Balcanica”, o asociație și o revistă pe care le-ai înființat, apoi mai nou, de vreo șase ani – Antilethe, revistă pentru rememorarea exilului românesc, pe care ai fondat-o și o conduci, readucând în atenția cititorilor din România figurile unor scriitori și cărturari pe care viața i-a purtat pe alte meleaguri și pe care poate multă lume i-a uitat. Pe nedrept, desigur. Este aproape de la sine înțeles că, astfel, faci un mare și necesar act de cultură. Fără el, literatura noastră ar fi mai săracă, incompletă. Te rog să le vorbești, pe scurt, cititorilor noștri despre această publicație cu totul nouă și, evident, foarte*

interesantă, apărută în peisajul publicistic românesc din ultimii 10 ani.

M.A.: Și *Carmina balcanica*, și *Antilethe* sunt proiecte de suflet și ocupă locuri cu statut individual în presa culturală. *Carmina*, pe de altă parte, o revistă apărută cu scopul de a lega cultural zonele din spațiul Sud-Est european, acel supranumit „butoiul cu pulbere al Europei”, iar pe de alta, publicând toate articolele și în limba engleză, a avut scopul de a promova literatura/ cultura din acest spațiu și în alte zone ale lumii. *Antilethe*, la rândul său, este singura revistă dedicată exclusiv exilului, recuperării/ aducerii „acasă” a creației culturale, literare, artistice și jurnalistic, creată departe de țară și interzisă aproape 50 de ani. Este un act de restituție, dar și unul de dreptate, un recurs la memorie pentru cei cunoscuți, o necesitate pentru tineri. Revista aduce astfel celor interesați texte și informații despre cealaltă „jumătate” a culturii noastre. Aceasta nu este de neglijat, de vreme ce ea completează și chiar preschimbă canonul într-o oarecare măsură.

F.P.: *De curând, la Craiova, s-a inaugurat un muzeu al exilului românesc, iarăși o mare noutate. Ce rol ai avut/ ai în ceea ce privește acest muzeu ? Ce cuprinde el și pe ce criterii a fost organizat ?*

M.A.: Nu am avut/ nu am niciun rol, de vreme ce nu mi s-a cerut sprijinul, nici cel puțin expertiza, pe care, fără modestie, consider că o am după atâtea studii, volume, conferințe în țară și străinătate etc. Muzeul, de altfel, a fost inițial gândit ca bibliotecă și a fost ideea academicianului Basarab Nicolescu de la Paris, el însuși făcând prima donație. Au urmat apoi altele. S-a inaugurat cu mare fast muzeul într-o casă de patrimoniu renovată, dar teama mea este, așa cum a spus-o la o sesiune de comunicare prorectorul Universității din Craiova, „să nu se aștearnă praful pe exponate”, adică să rămână în vitrine ca o „natură moartă”. „Viața” le-ar da o cititorii, cercetătorii care ar aduce astfel completarea istoriei literaturii și publicisticii noastre.

F.P.: *Având în vedere toate acestea, nu crezi că ar fi nevoie de o rescriere a istoriei literaturii române ? Și dacă da, cine ar fi îndrituit să o facă – un singur om (tu, de pildă) sau un colectiv de scriitori care empatizează cu acest domeniu ?*

M.A.: De bună seamă un colectiv de specialiști. Pentru un singur om e... cam mult. I-ar trebui două vieți, cel puțin.

F.P.: *Proiecte literare în desfășurare ? Proiecte de viitor ?*

M.A.: Sigur, proiecte avem mereu fiecare. De moment, încerc să definitivez *Antilethe* nr. 19, dedicat în cea mai mare parte lui Miron Kiropol; apoi să scriu o prefață la *Panorama literaturii române* a lui Basil Munteanu (scrisă și publicată în limba franceză în 1938), pe care o aducem în atenția celor interesați în colecția inițiată cu câțiva ani în urmă – „Cărțile exilului”, la ed. Aius din Craiova.

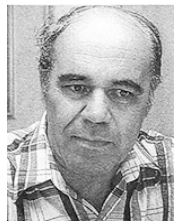
F.P.: *Pentru că ești permanent racordată la actualitatea literară prin recenziile și cronicile pe care le publici – ai început să o faci și la Bucureștiul literar și artistic – te aș întreba în încheiere ce apariții editoriale de referință ai evidențiat în ultimii ani ?*

M.A.: Încerc să fiu racordată la actualitatea literară, citesc presă și cărți, dar nu reușesc să le recenzez decât destul de rar. O carte despre care am scris chiar două cronici (diferite) este *Povestiri despre oameni obișnuiți* a lui Varujan Vosganian. De altfel, începând cu *Cartea șoptitelor*, proza lui V. Vosganian este una de referință – și nu numai pentru literatura română, cred eu. Am prezentat volumele *Marin Preda. Anii formării intelectuale* (ed. Aius, colecția „Exegesis”, 2022; Crisla Ștefănescu, *Interviuri la radio Europa Liberă*, ed. Aius, Craiova, 2023 (colecția „Cărțile exilului”), *Scriitorul român. De la doctrina și omagiile de partid la premiul Nobel* (ed. Aius, 2023); Ana Dobre – Ștefan Dimitriu. *Confruntarea cu Sfinxul. Monografie*, eLiteratura, 2023. În *Bucureștiul...* am prezentat un volum al lui Ioan Roșca – *Portrete cu peniță claps* –, un poet, un specialist în filozofie pe care eu îl admir, deopotrivă ca om, și ca scriitor. Am scris și despre *Acei scriitori minunați și escapadele lor*, cartea ta pe care o recomand cu căldură.

F.P.: *Îți mulțumesc și te asigur că paginile revistei noastre te așteaptă întotdeauna cu plăcere.*

M.A.: Și eu îți mulțumesc pentru că mi-ai dat prilejul să dialogăm, să transmit cititorilor ceva din experiența mea. La rândul meu, în încheiere, dă-mi voie să te felicit în mod special, să felicit totodată colegiul de redacție pentru revista care s-a impus deja între publicațiile literar- culturale din țara noastră. Urarea mea din inimă: *Vivat, crescat, floreat !*

A consemnat Florentin Popescu

Florentin
Popescu

Inconfundabilul Pituț

Literaturile, cea de la noi, dar și cele de pe plan mai larg, european, au avut un mare avantaj și totodată o mare șansă ca alături de (sau dimpreună cu) scriitorii propriu-zisi, creatori de ficțiune și de lumi imaginare să se afle (să se ivească) și adulatori, simpatizanți ai acestora. Ba, mai mult decât atât, dintre acești iubitori ai operelor altora să apară și comentatori, istorici literari, monografi care să le pună în evidență valoarea și originalitatea, încercând să le impună în plan public o imagine cât mai exactă, cât mai adevărată. Spre binele culturii în general și al beletristicii în mod special.

Se înțelege, desigur, că este vorba de un act de empatie, de vibrație în același ton a scriitorului și a celui care îl supune cercetării cu pricepere, minuție și acribie de la un capăt la altul scrierilor.

Acesta este și cazul d-nei Maria Vaida, poetă, critic și istoric literar care începând din 2009 (când a semnat alături de Olga Morar o bibliografie a universitarului, critic și istoric literar la rândul-i, Mircea Popa) și-a găsit, pas cu pas, o cale de afirmare pe mai multe planuri, fiind apreciată ca atare după fiecare carte ieșită de sub tipar. Așadar avem toate motivele să-i acordăm girul nostru în totalitate, dar mai ales pentru vol. *Gheorghe Pituț sau Ochiul și Noaptea* (ed. a II-a revizuită și adăugită, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2022) la origini teza de doctorat pentru care a primit distincția *Magna cum laude* din partea Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.

Empatia de care aminteam câteva rânduri mai sus este prezentă capitol de capitol și pagină cu pagină și de aceea nu este nici exagerat și nici deplasat să afirmăm că sufletul autoarei a rezonat cam la tot ce ne-a lăsat ca moștenire poetul ivit pe lume pe Valea Beiușului.

Așa cum despre Serghei Esenin se spunea cândva că este „ultimul poet cu satu-n glas”, la fel se poate zice și despre Gheorghe Pituț. El a fost ultimul poet cu o pădure în glas, ținutul păduros în care s-a născut germinându-i întreaga operă. A nu se înțelege de aci că ar fi scris o poezie pășunistă, depășită de timp, întrucât el „rămâne un poet care a revitalizat expresionismul în literatura contemporană” (Al, Ruja). Pe bună dreptate, prefațându-i volumul de debut (*Poarta cetății*, 1966) Ion Dodu Bălan remarcă între altele: „Pituț nu-și îmbracă gândurile și sentimentele cu haine vechi, cumpărate de la talciocul cine știe cărui curent sau mișcări literare depășite, dar nici de la „pachet” după nu știu care modă năpădită aiure și ea de molii... Caracterizată printr-o tensiune lirică, adeseori dramatică, poezia lui Gheorghe Pituț e tonică, respiră un aer proaspăt din pădurile de brazi, răscolește în cititor setea de viață, aspirația nobilă de luptă și împlinire umană”.

Tot astfel ni se înfățișă și nouă, celor care l-am primit în rândul studenților filologi bucureșteni după ce a lăsat Transilvania natală pentru Capitală. Un ins nu prea vorbăreț, cumpănit în judecăți, cu ochi vii și neliniștiți ca de viezure, respirând o poezie tainică, parțial misterioasă, parțial revendicatoare a luminii și a dreptății acolo unde i se părea că razele lor ar fi știrbite de realitatea dură din juru-i.

Original ca om (s-ar putea scrie un roman întreg al vieții lui nu prea fericite) și mai ales original ca scriitor și publicist (ne-au rămas de la el un roman parabolic, pagini de evocare, publicistică, traduceri, diverse texte rostite în varii împrejurări culturale) Gheorghe Pituț nu excelează atât prin dimensiunile operei (comparată cu a altor contemporani), cât – mai ales! – prin mesajele, forța, unicitatea, valoarea ideilor general umane și universal valabile pe care le transmite cititorului.

Nu știm dacă d-na Maria Vaida intenționează să pregătească un corpus al operei integrale pituțiene (și ce bine dacă ar fi să aibă așa ceva în proiect!), însă monografia de față, bine, solid documentată, veritabilă radiografie critică a scriitorului văzut în toate compartimentele moștenirii lui culturale, cu binevenite accente puse pe legăturile dintre scrieri și biografie, poate fi considerată și ca o provocare atât pentru lector, incitat astfel să poposească îndelung asupra scrierilor operei, cât și pentru istoricii literari care descoperă aci atât un teren larg deschis cercetărilor și totodată un mod exemplar de analiză.

Gheorghe Pituț face parte din acea stirpe de creatori a căror operă de îndată ce începi s-o parcurgi n-o mai poți abandona, fiecare carte cucerindu-te de la primele pagini, păstrându-te în vraja și magia ei până la ultimul vers.

La rândul-i, d-na Maria Vaida s-a aflat, prin acest volum, la o adevărată sesiune de examene în care a trebuit să dea seamă o mulțime de calități: capacitate de informare, construcție critică solidă, probitate științifică, analiză pertinentă și la obiect, capacitate sintetizatoare și nu în ultimul rând empatia de care aminteam la început. Toate aceste „probe” au fost trecute cu succes, așa încât nu ne mai rămâne decât să-i adresăm felicitările noastre.

La confluența artelor

Astăzi nu mai este o noutate ca un creator să aibă o dublă vocație și să se manifeste ca atare.

E greu de stabilit și de spus care a fost la noi primul scriitor ce a ieșit în fața publicului într-o dublă ipostază: aceea de creator de literatură (poet, prozator, dramaturg) și aceea de pictor. O simplă privire aruncată în trecutul măsurat în mai multe decenii ne oferă suficiente revelații.

Și ca să dăm din exemplele care ne vin în minte în această clipă vom aminti doar câteva nume: Mateiu Caragiale desena monograme și heraldice prin care voia să dovedească vechimea stirpei lui pe care o considera „voievodală”; George Bacovia ne-a lăsat o suită de desene, unele hieratice ca poezia lui; Margareta Sterian, la rândul-i, intrată în istoria artei românești contemporane a publicat și cărți de poezie.

Mai aproape de noi Dragoș Morărescu, grafician și pictor, a tipărit și el cărți de versuri, iar contemporanele noastre Iuliana Paloda-Popescu și Mihaela Chițac s-au manifestat/se manifestă (și se bucură de o anume notorietate), de asemenea, în literatură și în arta plastică.

Un poet, Marin Constantin, sub pseudonimul Constantin Fierbințeanu și-a publicat și el cărțile de versuri ilustrate cu propria grafică.

Acestor nume dintr-o listă mai lungă li se adaugă acum și cel al Mariei Cernătescu, prin volumul *Stau în timp și în furtună* (creații în versuri și în culoare, Editura Agata, Botoșani, 2022).

Lăsând în seama criticilor de artă comentarea reproducerilor din carte (spunând doar că acolo predominante rămân naturile statice și subiectele animaliere) ne oprim cu răbdare și curiozitate asupra poeziilor, mai ales că nu știm mai nimic despre autoarea lor și nici dacă a mai tipărit și alte volume până acum.

Și ce constatăm?

Întâi și-ntâi că poeta este o adeptă și o practicantă a versului clasic, elaborat după normele nescrise ale prozodiei, pe de o parte, iar pe de alta că pe alocuri elaborează și texte ce se pot înscrie cu ușurință în sfera ritmurilor și metricii populare, neînțelegându-se de aci că ar fi vorba de creații facile și așternute pe hârtie cu ușurință.

Mergând mai departe, spre edificare asupra universului de gândire, așa cum este el transfigurat în poezie, descoperim câteva coordonate care îi pot defini, tematic discutând, întreaga creație lirică.

Dintru început trebuie spus că poeta nu se ambiționează să scrie poeme sau cicluri de mari dimensiuni, eventual orânduie (construite) pe o idee anume. Domnia sa cată să se prezinte cititorului într-un fel de nuditate (literară, a nu se înțelege altceva!), gândind așa cum simte și scriind așa cum îi dictează acel interior și misterios suflu al creației.

Nostalgică uneori față de un trecut care nu se mai întoarce, față de anii tinereții, entuziastă alteori, meditativă căutându-și similitudini în natură (cu anotimpurile, cu momentele zilei și ale nopții) autoarea se vede pe sine, ca-ntr-o stampă japoneză: doar din câteva linii conturează o stare, un sentiment, o reflecție: „Sunt un mugur al trăirii, ceruit în crucea vieții/ Pe-o coroană de sfințire-n trunchiul unui rar copac./ Înfloresc în ramuri grele, ca-ntr-un nefinit sabat./ Adăpost sub cerul liber, nu mă las în voia sorții./ Mă-nverzește bruma nopții într-o margine de lună./ Să cuprind în geana clipei nesfârșirea unui rai./ Mă clipește taina iernii într-un tropot, joc de cai./ Scrijelind clepsidra-n salba sorții prinsă în cunună./ .../ Doar un mugur pe copacul care a intrat în iarnă./ E argintul din iubirea care-n lavă mă răstoarnă!” (*Lava de argint*).

În panoplia poetică (era să scriem „paleta de culoare”, având în vedere și cea de a doua vocație a scriitoarei) se pare că iarna, văzută ca anotimp în care zăpada capătă conotații aparte, legate de frumos și de puritate, este anotimpul preferat și predominant totodată. Poeme precum *Cântar de iarnă*, *Schaltiniena iernii*, *Urc pe coasta cu troiene*, *Ningeri I și II*, *Ninge-mă*, *Doamne*, *Sonet de iarnă*, *Și ninge!*, *Vis de iarnă*, *Mă ninge în amurg* alcătuiesc, prin imagini și transfigurări inspirate, un fel de covor multicolor cu semne și simboluri de o simplă, delicată candoare.

Adresându-se Domnului, poeta își împletește ruga cu firul evenimentelor și faptelor proprii – de aci și rostirea ca de rugăciune: „Ninge-mă cu flori de gheață./ Smălțuite în fuioare./ Să pictez flori pe scoarță/ De copac dansând în zare./ .../ Ninge-mă cu doruri albe./ Să mă urci în veșnicie./ Ninge-mă-n tărie cu dalbe/ prin colinda argintei./ Ninge-mă cu cetini verzi./ Să mă prinzi cu brad în poartă./ Să m-adormi prin glas de-azi./ Văluindu-mă în soartă./ Ninge-mă printre alipiri./ Ninge-mă până-n tărie./ Ninge-mă fără opriri./ Că datoare-ți sunt doar ȚIE!” (*Ninge-mă, Doamne*).

Pe linia căutărilor, a întrebărilor și neliniștilor care-i bântuie sufletul, autoarea încearcă uneori și câte o schiță de autoportret, precum în *Copac fără nume*: „Nu sunt pădure, nici frunză, nici iarbă./ Nu sunt nici vrere pierdută în iarnă.../ Sunt doar un copac răsărit fără nume./ Ca omul pierdut fără vrere, în lume!”.

Emanată sub semnul sincerității totale (condiție *sine qua non* a poeziei adevărate, lirica d-nei Maria Cernătescu este reconfortantă, place și impresionează.

Florentin Popescu

Editura Academiei Române – 75

Acad. Valeriu
Matei

De curând, mai exact spus

la finele anului trecut, Biblioteca Academiei Române, o instituție de referință în cultura română a aniversat 75 de ani de la înființare. Tot de atunci, din al 75-lea an de existență, această prestigioasă instituție are un nou director general: pe dl. Valeriu Matei, poet și istoric literar, membru de onoare al Academiei Române, membru

corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

Au trecut puține luni de la „încăunarea” sa și rezultatele au început deja să se vadă.

Despre editură și despre proiectele de viitor i-am solicitat noului manager un scurt interviu.

– Cum ați defini profilul de neconfundat al editurii, așa cum s-a conturat el în ultimii patruzeci de ani?

– După un prim deceniu de încercări și incertitudini în plină dictatură proletcultistă, Editura Academiei Române și-a conturat treptat, grație autorilor și colaboratorilor săi, spectrul de preocupări, activitatea ei axându-se pe publicarea de opere de știință și literatură de bună calitate.

Pe parcursul acestor decenii, cei mai mari specialiști ai României au fost angrenați în munca de realizare, sub egida *Editurii Academiei Române*, a unor ediții științifice de referință precum *Bibliografia istorică a României*, *România – atlas istorico-geografic*, *Atlasul etnografic român*, *Atlasul antropologic al României*, *Arta din România din preistorie în contemporaneitate*, *Atlasul agricol al României* ș.a., letopisetele lui Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Costin, Ion Neculce, edițiile de *Opere* Dimitrie Cantemir, Nicolae Bălcescu, Alexandru Odobescu, A.D. Xenopol, Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Ioan Lupaș, Constantin Giurescu, Șerban Papacostea ș.a., iar în ultimii

„La vremuri noi, director nou, proiecte noi..”

douăzeci de ani au fost realizate în colecția *Opere fundamentale*, ediții precum: *Cronicari moldoveni*, *Cronicari munteni*, *Literatura română medievală*, volume de opere: Dimitrie Cantemir, Ioan Slavici, Tudor Arghezi, Marin Preda, Panait Istrati, Nichita Stănescu, Marin Sorescu ș.a., lucrări valoroase în multe domenii de cercetare: matematică, informatică, medicină, chimie, biologie, calitatea vieții, economie, inteligență artificială, sociologie, filozofie, psihologie, economie mondială, speologie, studierea totalitarismului, demografie, oenologie, studii privind activitatea Academiei Române, a secțiilor științifice și instituțiilor din subordinea acesteia (anuale, memorii, anale, discursuri de recepție, conferințe, comunicări ale unor sesiuni, simpozioane sau congrese etc.), cărți în limbi de circulație internațională, care au contribuit la cunoașterea directă în străinătate a creației științifice, culturale și spirituale românești, publicații periodice ale secțiilor, comisiilor, centrelor și institutelor de cercetare ale Academiei Române.

– Cum mai stau lucrurile cu revistele pe care le publicați?

– În lunile martie – iunie ale anului jubiliar ne-am concentrat atenția asupra editării revistelor științifice aferente anului 2023, dar și a celor 88 de reviste restante din anii 2020, 2021 și 2022, reușind, până în prezent să publicăm 156 fascicule, cuprinzând 169 numere de reviste.

Începând cu luna martie a anului 2023 am introdus serviciul de atribuire DOI (digital object identifier/identificator de obiecte digitale) pentru toate revistele științifice și culturale ale Academiei Române, am inclus în sistemul informațional EBSCO alte zeci de reviste științifice și culturale.

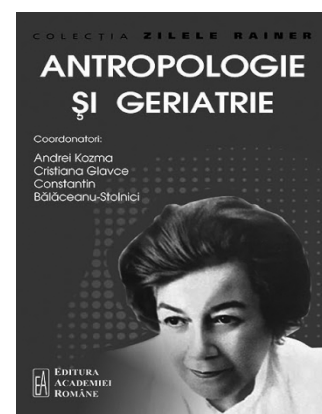
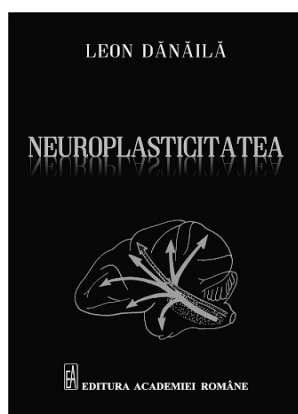
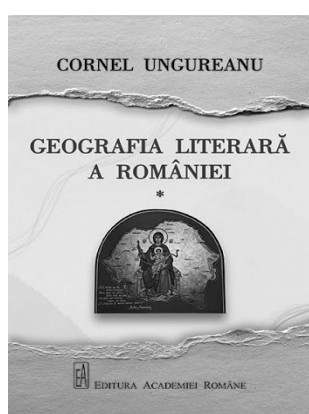
– Un nou director, bine intenționat, este și un reformator. Dvs. sunteți? Dacă Da, prin ce?

– Preocupați de calitate, am renunțat la practica editării hazardate de broșuri și volume lipsite de importanță, fără avize de recomandare din partea secțiilor Academiei Române, concentrându-ne atenția asupra unor lucrări valoroase, rezultate din activitatea institutelor de cercetare, ale filialelor și centrelor de cercetare ale Academiei Române. Am inaugurat o nouă serie a colecției *O sută și una poezii*, am lansat alte 15 colecții de carte (*Biblioteca de lingvistică*, *Biblioteca de critică, istorie și teorie literară*, *Biblioteca de istorie*, *Biblioteca de filosofie, matematică, chimie*, colecția *Științe ale educației* ș.a.), colecții menite să revigoreze interesul cititorilor față de producția noastră editorială. Folosim eficient, în activitatea de publicare, tehnicile moderne. Astfel, Editura Academiei Române și-a creat și librăria de cărți în format digital (*e-book-uri*) unde se regăsesc deja sute de titluri de carte, realizează programul de acces liber (*open access*) pentru toate publicațiile periodice ale Academiei Române, publică informații pe suport electronic (CD) sau produse multimedia, tip CD-ROM, cu imagini animate și înregistrări audio. Dintre acestea amintim CD-ROM-ul având ca subiect *Bibliografia Mihai Eminescu. Partea I (1866-1938)*, produs ce însoțește volumul al XVII-lea din *Operele* poetului, apărut în anul 1999, alte CD-ROM-uri apărute în anii 2000-2023.

Avem în prezent, în proces de editare, alte 30 titluri de carte și peste 30 reviste, dar interdicțiile impuse prin ordonanțele de urgență și legile adoptate la finele lui noiembrie 2023 ne-au blocat practic activitatea, aruncând o umbră de amărăciune asupra jubileului.

– Vă mulțumesc. La mulți ani, Editura Academiei!
(E.P.)

Din cărțile apărute recent

Reviste și cărți primite la redacție

Curtea de la Argeș (redactor-șef Gheorghe Păun), nr. 1/2024
Sud (redactor-șef Vasile Grigore), nr. 11-12/2023
Ateneu (director Carmen Mihalache), nr. 11-12/2023
Noul Literator (redactor-șef Constantin Pădureanu), nr. 52, decembrie 2023
Scrisul Românesc (director Florea Firan), nr. 1/2024
Certitudinea (ispravnic de concept Miron Manega), nr. 153/2024
Întrezăriri (redactor-șef Gheorghe Postelnicu), nr. 44, decembrie 2023
Plumb (director Ioan Prăjișteanu), nr. 201, decembrie 2023
Scriptor (fondator și coordonator Lucian Vasiliu), nr. 1-2/2024
Arena literară (director Nicolae Roșu), nr. 31, octombrie-decembrie 2023
Cetatea lui Bucur (director, redactor-șef Elisabeta Iosif), nr. 44, octombrie-decembrie 2023
Drita Lumina (redactor-șef Renata Melonashi), nr. 81, decembrie 2023
Impact (redactor-șef fondator Vali Nițu), nr. 404/2023
Spații Culturale (redactor-șef Valeria Manta Tăicuțu), nr. 90/2023
Caietele de la Țințești (director Stelian Grigore), nr. 31-32/2023
Literadura (director Constantin Suditu, redactor-șef Teo Cabel), nr. 30/decembrie 2023
Litere (redactor-șef Mihai Stan), nr. 12/2023
Ex Ponto (redactor-șef Ovidiu Dunăreanu), nr. 4/2023

Ion Popescu (coordonator), *O întâlnire astrală: Dimitrie Gerota – Constantin Brâncuși. Povestea Ecorșului*, Editura Academiei Române, București, 2023
Izvoarele Răscoalei lui Horea. Izvoare narrative, vol. VI, Editura Academiei Române, București, 2023
Fănuș Neagu, *Teatrul românesc contemporan*, prefață de Lucian Chișu, Editura Academiei Române, București, 2022
Emilia Stajila, *Miteme orientale în poezia românească a secolului XX* (Al. Macedonski, Ion Minulescu, Ion Barbu), Editura Academiei Române, București, 2023
Dimitrie Cantemir, *Poemele inorogului*, Editura Academiei Române, București, 2023
Ion Hadârcă, *Râul devremelui târziu*. Colecția *O sută și una poezii*, Editura Academiei Române, București, 2023
Dan Grădinaru, *Istoria literaturii române, Epoca manuscriselor (1775-1812)*. Editura Nord Sud, 2020
Dan Grădinaru, *Calendarul literaturii române pe 250 de ani*, 2 vol., Editura Nord Sud, 2019
Nicolae Vasile, *Punctul de sprijin*, Editura Agir, București, 2007
Nicolae Vasile, *Zâna și viața*, Editura Arefeana, București, 2017
Vasile Sevastre Ghican, *Dincolo de viață*, versuri, Editura Sfera, Bârlad, 2016
Maria Cernătescu, *Stau în timp și în furtună*, Editura Agata, Botoșani, 2022
Maria Vaida, *Gheorghe Pituț sau Ochiul și Noaptea*, ed. a II-a revizuită și adăugită, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2022
Constantin Pădureanu, *Femeia sorbită din priviri*, poezii, Editura Betta, 2023

Mihai Beniuc

RĂSĂRIT

Se tescuiește ziua – poamă stoarsă –
Dă glas octombre-n viile naturii.
Ca mustul tânăr soarele se varsă
Pe buza tremurată a pădurii.
Azi-măine chiotind și eu,
Încep culesul mare-al vieții;
În pieptul meu atârână tot mai greu,
S-au copt, bag seama, strugurii tristeții.
Prietenii ! facem chef cum n-a fost altul
Din inimă vă torn ca din ulcior.
Cu hore noi vom desfunda înaltul
Tărilor aprins ca un bujor.
În pas bălăbănit suim pe deal,
Țâșnesc de sânge boabele prea coapte,
Și beți dîne vinul vechiului Ardeal
Noi dezbumbăm de stele Fata Noapte.
În mână strângem luna ca un sân
Și-i rupem vâlul de mireasă nouă –
Tovarășii ! vreau cu Noaptea să rămân,
Ca să-i sărut privirile de rouă.
Dar când porumbii zorilor vor prinde
Pe coperișul cerului să joace,
Eu liniștit pe jos mă voi întinde
Învăluit cu-a morții reci cojoace.
Voi să vegheați ! O zi va răsări
Cum alta încă nimeni nu cunoaște.
Bătrânele păduri vor chiui:
Un tânăr soare munții grei vor naște !
1938

PROOROCIRE

Cu rădăcinile-n morminte
Și cu tulpina printre voi,
Mi-s gândurile frunze sfinte
Ce spun de zilele de-apoi.
Vai vouă ! Noapte grea de spaimă
Stihiile vestesc în șoaptă,
Că vine cel care defaimă
Orânduiala vieții dreaptă.
Un corb va stinge cu aripa
Pe rând luminile nădejzii;
Veac dureros va crește clipa
Învinețită de primejdii.
Vor stoarce sânge negru dinții
Din mincinos vopsite poame
Copiii-și vor mânca părinții
Și-o să le fie și mai foame.
Din flori vor scoate capul șerpilor
Tăciune se va face grâu
Un câmp de ace preșul ierbii,
Către izvor s-o scurge râul.
Le-or crește colți de fier la vite
Ca tot ce-i viu, murind, să pască,
Și toate visele ivite
Vor fi doar pentru moarte mască.
Vai vouă ! Noapte grea de spaimă
Stihiile vestesc în șoaptă,
Că vine cel care defaimă
Orânduiala lumii dreaptă.
1939

MELIȚA

Toată vara, toată toamna latră
Melița, melița.
Cad puzderii cânepile verii,
Cânepile toamnei cad puzderii
Cum le mușcă îndârjit și latră
Melița, melița.
Vrafuri albe – oase – împresoară
Melița, melița.
Iară ca, flămândă, mîncă, mîncă...
Melițo, mai vrei ? – Mai adă încă !
Vrafuri albe – oase – împresoară
Melița, melița.
Iarna doar mai tace cât mai tace
Melița, melița.
Dar acum iat-o iar la soare
Melița de cânepi tocătoare.
Încă tace. Oare cât mai tace ?
Melița, melița.
Un fior prin câmpuri se strecoară:
Melița, melița.
Tinerile fire de verdeață
Cresc superbe, pline de viață.
Dar prin câmp fiorul se strecoară:
Melița, melița...
1942

SECERE

Maci roșii aducători de somn
Năpădiră grâncle bălaie.
Sclipirea secerii, un șuier prin holde, un zvon
Prin văzduhul chinuit de văpaie.
E multă veselie în această beție a morții,
Dar și mai multă tristețe –
Stăpână pe-ntinderi momăia privește
Cu capul în cârpe, cu labe de bețe.
Cine s-alăpteze scâncetul pruncului
Uitat în răzor ?
Aduceți ulciorul cu apă-ncropită,
Mai faceți pentru snopi legători.
Fata Morgana pe cerul încins
Minte-n colorii țipătoare;
Domnul întunecat pândește recolta bogată,
Ferit de arșiță, de soare.
Vântule, tu încotro te vei duce s-alini
Durerea rănilor și jarul frunților crețe ?
Stăpână pe-ntinderi momăia privește
Cu capul în cârpe, cu labe de bețe.
1942

DESPĂRȚIRE DE O GAROAFĂ ROȘIE

Sărut cu buze arse huma
Din care tu sorbita-i sânge.
În pribegie plec de-acuma –
Garoafă roșie, nu plînge.
Mi-oi aduna-n desagi amarul,
Toiag din gardul vechi mi-oi frînge
Și-n urmă voi lăsa hotarul –
Garoafă roșie, nu plînge.
Străinul va veni-n grădină
Și toate florile le-o strînge
Buchet pe masa lui străină –
Garoafă roșie, nu plînge.
De te va rupe și pe tine,
Tu varsă doar un strop de sânge
Pe masa-i cu mîncări străine –
Garoafă roșie, nu plînge.
1940 august

DUREREA ROMÂNEASCĂ

Ca în exil mă simt în țara mea !
Idoli străini, mari băutori de sânge,
Turbat s-au apucat aici să bea.

În jurul lor poporul pumnii-și strînge.
Eu, băutor de vin și mare meșter
În cântec de iubire și de moarte,
Retrasu-m-am ca schivnicul în peșteră
De zgomotul petrecerii departe.
A trebuit să-mi pun căluș pe coardă,
Pe-a inimii, că prea era nebună –
De-acuma surd în suflet mai răsună
Și-mi biciuiește carnea ca o joardă.
Voi, trecători alături de vreme,
Dacă-auziți cum cântecele plîng,
Să știți că-n miezul muntelui, adânc
Durerea românească geme !
1943

MĂRUL DE LÂNGĂ DRUM

Sunt măr de lângă drum și fără gard.
La mine-n ramuri poame roșii ard.
Drumețele, să ici fără sfială,
Căci n-ai să dai la nimeni socoteală.
Iar dacă vrei s-aduci cuiva mulțam,
Adu-l țărânei ce sub mine-o am.
E țara ce pe sânul ei ne ține,
Hrănindu-ne, pe tine și pe mine.
Când se-ncălzește-n primăveri sub soare,
În mine simt puzderie de floare,
Iar vara, adăpat din sucu-i sfânt,
Cu crengile mă-ndoi până-n pământ,
În semn de prea adâncă plecăciune,
De tot ce-aș vrea să-i spun și nu știu spune.
În toamnă, când pe creangă măr de măru-i,
La pământeni cu dragoste mă dăruie.
Când au pornit podoabele-mi să cadă
Și vine blana groasă de zăpadă,
Eu strâng vârtos în rădăcini pământul
Să nu mă smulgă din temeieri vântul.
Și an de an mi-i rodul mai bogat,
Și an de an mai gata sunt de dat.
Mi-s dragi copiii legănați în ramuri,
La gât cu mici bucăți din sfinte flamuri.
Și dragi îmi sunt și fetele fecioare
Umblând prin crengi cu dalbele picioare,
Cu poala și cu sânul plin de mere,
Râzând îmbujorate de plăcere.
Atunci mai uit pe-accia care-au dat
Cu pietre-n rămurișul meu rotat,
Și-mi amintesc cum astă-primăvară
Lângă tulpina-mi doi se sărutară,
Iar la plecare, el cu bucurie
Și-a pus cântând o floare-n pălărie.
Sunt măr de lângă drum și fără gard.
La mine-n ramuri poame roșii ard.
Drumețele, să ici fără sfială,
Că n-ai să dai la nimeni socoteală.
Iar dacă vrei s-aduci cuiva mulțam,
Adu-l țărânei ce sub mine-o am.
E țara ce pe sânul ei ne ține,
Hrănindu-ne, pe tine și pe mine.

N-AM PUTUT SĂ CÂNT ÎN CÂNTEC

N-am putut să cânt în cântec
Nici porc negru, nici șerpoaică,
Nici popă cu brâu pe pântec,
Nici fată de boieroaică.
Dragă mi-i, însă, pădurea
Când întinerește-n mai,
Și din când în când săcurea,
Când izbește-n putregai.

(vol. „Poezii”, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1960)

Nicolae Dragoș

Scară la cer

Scara ? Da, pare o cariatidă,
zidită-n trepte și înălțată către cer.

Cineva i-a înfipt picioarele, ascunzându-i-le,
rădăcini de susținere, în pământul nesigur,
devenind;
pentru întâlnirile cu luminile lumii,
acolo unde, odată ajuns, se mărturisesc țelurile.

Scara, cutezând către cer,
e poate o joacă a visului,
statuie e, ori numai o părere
de bănuț artă, o copie,
o respirație altfel desenată decât norul,
asemănător unui fericit metal brăncușian.

De ce și cine te-a îndemnat
să-ți măsoari înălțimile și rezistența visului ?

De ce grăbit, nici nu te-ai întrebat,
când a-nceput urcușul,
și nici cine
și nici cum
ți-a cerut să faci
acești poate zadarnici pași
și-acest nesigur drum ?

...E cam târziu, e poate prea târziu,
când vin vârtej spre tine
toate aceste întrebări; mult după ce
ai început să urci, fără a ști
dacă și drumul ce-ar urma să-l faci
e doar dator dorinței tale,
ori e dorința altora, ce-ți hotărăsc destinul,
sau îți dictează și ascensiunea
pe neștiute margini de prăpăstii !

Și, iată-te pe scară suspendat,
poate trecut de jumătatea ei,
deci, mult mai sus, oricum mult mai departe
de îndelung pânditul, iscoditul cer.

Și, iată-te vremelnic suspendat
pe treptele unei simbolice statui,
prin rădăcini adânc înfipte-n glic,
atât de provizorii față de văzduh,
față de timpul drumului călătorit !

Treptele scării nu te înspăimântă,
n-ai cum să cazi, când iar începi să urci,
când știi că-s prea departe
și încă n-ai ajuns să-ți sprijini mâinile
și sigur să le-implânți vânjos
în pânza invizibilă din cerul năzuit,
mereu spre el urcând ori coborând pe trepte,
ce-n jos și-n sus pot numărate-a fi.

Tu, omule, mereu năzuitor de a atinge-n cer
cu degete-nsetate și zările de foc, din rădăcini.

LA EMINESCU Portretul poetului

Mult trecătorul chip Poetul l-a lăsat
într-un album ce nu-i deloc bogat.

Portretele vieții au fost să ne rămână
cam câte degete avut-a la o mână.

Prin luminoșii ochi, ne va privi mereu
tulburătorul chip al unui tânăr zeu.

Când vârsta lui Iisus o împlinea
portretul îi era o-ngândurare grea...

Lui, pământestii ani aveau să îi rămână
cât degetele, tot de la o mână.

Marele chip, spre-a ni-l aduce-aminte,
ni l-a lăsat în sacrele-i cuvinte.

Precum în vers de aur au fost scrise
crezuri mărețe, necuprinse vise.

Prin el, cât lumea-i lume, și cosmos cât va fi,
le vom gândi în basme, vorbind din poezii.

Pe dealuri înserate, veghind iubirii calea,
ne va-nsoți un buciun sunând dorul și jalea.

Tăcuta-nsingurare, când luna-n cer și-o
poartă
va trece printre nouri, printr-o deschisă
să poartă.

Vom revedea, în ceasuri ce ne cuprind
cu pace,
cuibar rotind de ape, sub care luna zace.

Pentru lumina vieții, apropiatul astru
va fi bătrânul lac al codrilor, albastru.

Oricât de mulți prin vreme s-ar număra,
sunt toți
acum și-ntotdeauna, doar plopii fără soț.

Din mândrul întuneric, pădurea de argint,
cu albe flori de tei ne va-nsoți doinind.

Pe legănatul codru îl vom vedea, firește,
cum smuls din viscol aspru mereu
întinereste.

Scrutându-i omenirii, prin gânduri,
depărtarea,
în orice om, o lume-și va face încercarea.

Ca Voevod al vorbeii, el a slăvit solemn ai
țării voievozi,
dar a supus mâniei Pilați și cruzii Irozi.

...Din scrisul lui, portretul i l-am păstrat și l-am
Aflat în râu ne-nvins, în veșnic ram și-n
neam.

Zeu tânăr pe pământ a fost, cum e și-n cer,
dezlegător de vieți spre-al vieților mister.

Luceafăr ne-ntrecut, de strajă dimineții,
ce lumina-va veacuri, în mersul lor, drumeții
porniți pe căi cu stele să-i poarte viu
portretul,
cum și l-a scris cu pana de rar azur, Poetul.

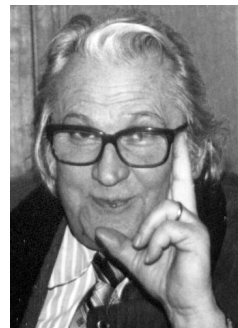
toamnă

că îmi convine mie sau poate nu-mi convine
s-a mai mutat deja o nouă toamnă-n mine
bate-o furtună iar năpraznică-n Carpați
tu vreme tâmpă tot în mine bați
se prăbușește cerul pe coline
sub greutatea norilor turbați
plouă-n câmpie, plouă pe gorgane
iar mie-mi vremuește pe organe
pe nervi, pe suflet, o Tu Doamne du-mă –
pe tâmpă și pe oase-mi cade brumă
cum trece timpul ăsta fluierând
în minte parcă-mi fulguie un gând
am traversat o lume și aproape-un veac
speranțe visuri toate de-a valma-au fost un fleac
veniră și zburară năluci mirări mirate
ca niște vrăbiuțe speriate
intrai în lume dar pe unde ies
sunt jecmănit de viață vreau un răspuns expres
ce ireal de albă e nesfârșirea-n șes
ninsorea se așează pe gardul de nuiele
și toată viața mea pornește către stele
în sania din visul copilăriei mele

singuri singur

sunt singur singur – scurte – amintiri derută –
în casă e stăpână singurătatea mută
departe mai departe în orizontul miștii
surorile și frații și lângă noi părinții
niște iubiri spontane și rezezi trecătoare
atâta lume pleacă atâta lume moare
tulburătoare-i viața, ne place și ne doare
ea a plecat dar iată-i alături stă-n picioare
cu părul ondulat și nins bogat la tâmpă:
- îți port de grijă-mi spune – nu știu ce-o să se-ntâmpă
cu tine cât voi fi plecată în altă lume
- te rog să nu-mi mai spui mereu aceste glume
ea a tăcut o vreme și parcă dinadins
într-o clipită neagră în brațe mi s-a stins
și clipa se repetă-n a mea singurătate
singurătatea crește pendulul nu mai bate
iar casa e pustie, pustia viața-mi umple
îmi țiuie-n urechi, îmi bate rar în tâmpă
„- îți duc aceeași grijă nu știu ce-o să se-ntâmpă”
cu-această grijă grea s-a dus în veșnicie
ce ție și s-a-ntâmpat mi s-o-ntâmpă și mie
vor fi destui la masă cu mâinile pe linguri
dar după parastas toți vor rămâne singuri
și viața ca și moartea sunt două situații –
sfârșitul și-nceputul acestei ecuații
cei care o rezolvă primesc toți nota nouă
și un pahar de vin și-o pită frântă-n două
că nota zece este doar a lui Dumnezeu
singurătatea crește, iar eu descresc mereu
că nu mai am răbdare mă duc la ea ce vrei
mă duc să-i fiu alături în noua lume-a ei
singurătatea mea nu-i dulce nici amară
ea-mi este pur și simplu singulară

sunt tulburat, mă uit în pat ea nu-i
mă urmăreau în somn tot ochii ei căprui

Florian Saioac

Titus Vișeu

Un eminent cercetător al expresiei poetice, Carlos Bousoño – fost profesor al universității din Madrid – afirmă că ea merită urmărirea „de-a lungul secolului XX (în literatura spaniolă, începând cu Juan Ramón Jiménez) dezvoltarea succesivă a unui artificiu retoric care, deși are rădăcini în poezia antichității, apare în epoca nouă reținut și diferit, și, de fapt, ca un nou procedeu. Numele lui cel mai adecvat ar trebui să fie poate cel de «transfer calificativ» sau, și mai precis, atributiv, căci, într-adevăr, procedul în discuție constă într-o deplasare verbală care operează în text o anumită atribuire de calități sensibile ce trec astfel de la suportul lor natural la vecinătățile fizice ale acestuia, dându-ne o impresie de surpriză datorită unei realități curajoase, care se oferă atunci percepției noastre”. Profesorul Bousoño ilustrează la un moment dat această teză a „transferului calificativ” prin citarea unei poezii de Jorge Guillén despre tablăa mesei executată din lemnul unui nuc. În viziunea esteticianului spaniol „tablăa continuă să fie un trunchi, continuă să fie pădure”. În tablăa mesei se ascunde și pânzește „puterea trunchiului care a fost puterea pădurii. Continuă în ea deci, calitatea ei trecută: aceea de a aparține pădurii”.

Iată poemul la care se face referire, *Naturaleza viva* (Naturalețe vie) din volumul *Cántico* (1928-1950) de Jorge Guillén: „Tablă-aceasta-a mesei / ce-nocmai păstrează / nivelul neted; într-o idee unică / e planul rezolvat și înțelept / și pur, mental e / pentru privirile mentale. / Un fir de plumb, în timp ce / simțul tactil îl cere, / pricepe, dibuind cum / gravitează planul, / bogată greutate / de trunchi tras din nucet. / Încredințat e nucul / și nodurile sale / și vinelor și vremii / ce-și recâștigă forța-n / vigoarea nemișcată. / Materia tăbliei / mereu, mereu silvestră.”

Aceasta este deci povestea unei tăblii de masă (*tablero de la mesa*) de nuc (*el nugal*) trasând metamorfozele subtile ale materiei, dar și ale spiritului.

Jorge Guillén – poet născut în 1893 și dispărut dintre cei vii în 1984, la 91 de ani – a practicat în întreaga sa

Jorge Guillén

carieră acest exercițiu intelectual al „mitologiei lucrurilor”, despre care avea să scrie traducătorul și comentatorul său român, regretatul Ștefan Augustin Doinaș: „Există, pentru Guillén, un *extraordinar* care ține de însăși ordinea firească și comună a lumii, un miracol al cotidianului”.

Poetul face parte din magnifica „generație de la '27”, poate cea mai robustă și interesantă grupare literară a Spaniei secolului al XX-lea. O generație din care mai fac parte Federico Garcia Lorca, Vicente Aleixandre, Pedro Salinas, Luis Cernuda, Gerardo Diego și Dámaso Alonso, pentru a-i aminti doar pe cei mai cunoscuți componenți ai grupului care au fost și teoreticieni de vocație. E suficient să amintim aici numai cercetările lor aplicate subiectului Góngora, din care aveau să se extragă multe concluzii menite să dinamizeze evoluția poeziei moderne. Federico Garcia Lorca, a cărui operă e așezată între un tradiționalism folcloric distilat prin modernismul hispanic până la incidența cu motivele suprarealiste și ilustrarea conflictelor interne ale sufletului uman ce-l apropie de existențialism, îi va dedica Magistrului mai multe conferințe, dintre care una (*La imagen poética de don Luis de Góngora*) va face carieră. Iar Dámaso Alonso va aborda și el în *Amintiri góngorine* restaurarea în forță a operei marelui reprezentant al barocului literar spaniol. Grație acestui „poet blestemat, artist rar, neînțeles, scriitor detestat de istoriile literare (apud Dámaso Alonso) va stimula în Jorge Guillén nevoia cercetării raportului dintre „limbaj și poezie”. **Lenguaje y poesía** – cartea sa din 1962 – va marca structurile lexicale și imaginative care au făcut din acest înaintaș de la cumpăna secolelor șaisprezece-șaptesprezece un „caz aparte” al literaturii dar și al esteticii. Analizele lui Guillén asupra „poeziei inspirate” și a celei „construite” rămân modele de investigare febrilă a mecanismelor creației lirice.

Evident, versurile sale fac parte din această ultimă tendință – proprie poeziei ultimului veac, a modelului elaborat, lipsit de spontaneitate dar saturat de motive culturale și neexpurgat de emoție. În admirabila sa carte consacrată „structurii liricii moderne” Hugo Friedrich reproduce de altfel poemul din 1950 al lui Jorge Guillén intitulat *Una puerta* (O ușă). Comentariul profesorului german, botezat de studenții săi „Der Grosse Friedrich”

(Friedrich del Mare), este extrem de aplicat: „Tema strofelor sunt câteva grade de lumină și un spațiu, acesta din urmă format dintr-o ușă, pereți și un interior limitat de acestea. Elementul conturat – uman nu există decât la modul aluziv, prin „necunoscuta” amintită de două ori (...) care, însă, mai curând sporește impresia generală de absență umană decât o atenuază. Poemul ne ține cât mai departe de orice reproducere figurativă și nu vrea, în consecință, nici să fie raportat la o realitate care s-ar putea reproduce astfel. El își reduce latura tematică accesibilă experienței (spațiu, lumină, etc) la elemente incoerente, a căror intervenție sau neintervenție rămâne nemotivabilă. Dorința firească a cititorului de a ajunge la o interpretare univocă e respinsă prin aceste incoerențe...”

Se poate spune că, preluând – conștient sau nu – considerațiile abatelui Henri Brémond din *Poezia pură* (*La poésie pure*), carte apărută în 1926, deci contemporană cu alcătuirea „generației de la '27”, Jorge Guillén depășește „experiența mistică” a clericului-teoretician care se devotase cercetării sufletului uman prin mijlocirea intuiționismului aplicat poeziei. Căci poetul spaniol va izbuti să descifreze însuși sufletul obiectelor, acordând astfel materiei grația unică a spiritului.

Literatura așa zis „cultistă” a lui Góngora va găsi peste trei secole o prelungire în poezia intelectualistă a lui Guillén din *Ardor* (*Arșița* – 1931) și *Mare magnum* (1957), pentru a nu reaminti ampla colecție *Cántico*. Era firesc ca un astfel de autor, beneficiind de o solidă formație universitară să fie atras în egală măsură de teoria și critica literară. În paginile publicației *La Gaceta literaria* fondată de Ernesto Jiménez Caballero și Guillermo de Torre și-au exercitat spiritul critic mai toți componenții „generației de la '27”. Alături de Lorca, Dámaso Alonso, Pedro Salinas, Jorge Guillén a îmbrățișat în cercetările sale un amplu segment al literaturii hispano-americane, de la marele liric din Cordoba, don Luis de Góngora la nicaraguanul Rubén Darío, promotorul „modernismului” ce a marcat noul „secol de aur” al literelor hispanice. Analizând atât „limbajul poezilor” (Beceo, San Juan de la Cruz) cât și „limbajul poemului” aflat în afara unei paternități asumate, Jorge Guillén (1893-1984) a îmbogățit cu opera sa atât creația literară spaniolă cât și teoria universală a creației.

Numele

Zori, pure. Zarea, lina,
Cască pleoape-anume
Să vadă clar. Ce ? Nume.
Stau calme pe patina
De lucruri. Și-azi, ușor,
Roza poartă numirea
De roză, și-amintirea
Perindului ei, zor.
Zor de-a trăi mai mult
Spre lungi iubiri ne-avântă
Această forță cruntă
A Clipei ce-n tumult
Și-atinge ținta și
Fuge strigând: Nainte !
Atenție ! Luați aminte !
Voi fi ! voi fi ! voi fi !
Și rozele ? Lăsate
Pleoape. Cerul spân.
Final. Nimicul, poate ?
Dar numele rămân.

Perfecțiune

Arc, deasupra zilei clare,
Îndesat azur troncază.
E suprema-ncoronare
A splendorilor: amiază.
Totul e cupolă. Centru
Fără voce, roză pentru
Soare lujeru-și apleacă.

Și-i atât de-adânc fiorul
De prezent, încât piciorul
Simte-n mers planeta-ntreagă.

Perfecțiunea cercului

Cu tainele zării
Se-nchină luminii,
Slujind unei linii
Fidelă vederii,
Dulci ziduri, șagalnic,
Ce-mprejmuc-o taină,
Ascunsă sub haină
De aerul falnic.
Lumina-i divină:
Mister fără umbră.
Căci umbra preumblă
Doar masca haină.
Mister fără pată,
Perfectă rotire,
Vârtejuri de spire,
Enigmă-nstelată.
Sub tainic sigiliu
Își scapără ghemul.
– Ce ? Zeul ? Poemul ?
– Sub tainic sigiliu...

Pe aripi de vânturi

O revelație crudă, pe aripi de vânturi,
Adânci, amicale !
Amiază deplină, și fără știrbire, puternic
De sus se prăvăle !

Acum, printre foșnete-o voce-n tufișuri,
O voce ascult
Ce, brusc, liberându-se, cere mai multă
Creație, cere mai mult !
Această alboare de nea mântuită
Numită mesteacăn,
Un cântec zglobiu respirând bucurie,
Al vântului leagăn !
Cu vântul să țopăi, în sprintene salturi,
Cu vântu-n zăduf,
Așa, uite-așa, iar așa, doar așa și apoi
Buf !
Să te-arunci să te-nalți... și un blând
Echilibru, legendă
Ce-n suflet de flori află sprijin, și-zboru-și
Suspendă.

Vocația de a fi

O dimineață.
Mirosul de furtună și rouă crește-n față,
Râvnește spații
Virgin, un vânt aparte străin de respirații,
În timp ce iarba,
Abia acum ivită din luturi, încă oarbă,
Gătită-n verde
Copilăresc, pe câmpul care sub har se pierde,
Împinge-aci
La limita extremă vocația de-a fi.

Traduceri de Ștefan Augustin Doinaș

Rădăcinile culturii române moderne

Discursul ținut de prof. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, în Aula Academiei, cu ocazia Zilei Culturii Naționale

Ziua Culturii Naționale

ne duce întotdeauna cu gândul la acei care au făurit cultura românească, la cei care au rostit versuri și le-au și cântat în românește, pe câmp, la horă ori la biserică, la cei care au scris primii în limba noastră și apoi la cei care au ilustrat domeniile de creație spirituală, de la

beletristică până la istoriografie și de la folclor până la științele exacte. Membrii și cercetătorii Academiei Române au studiat temeinic, de la 1866 încolo, aceste teme lămuritoare pentru *forma mentis* pe care o avem, adică pentru felul nostru de a fi români.

Firește, sunt unii porniți pe polemici chiar și de Ziua Culturii Naționale. De ce să fie națională? Să fie națională ziua („Ziua Națională a Culturii”) ori să fie națională cultura („Ziua Culturii Naționale”) ? De ce să fie Eminescu, fiindcă el a iubit prea mult națiunea română și nu a respectat standardele europene actuale referitoare la străini? Sau, dincolo de întrebări, unii cred că ar fi mai bine, în spiritul neomarxismului, al „progresismului”, al deconstructivismului și globalismului, să radiem orice referire la națiune și la Eminescu, să ne topim cu toții într-o masă informă, să ne ignorăm antecesorii și creațiile lor, imitând „corectitudinea politică”, inventată tocmai că să arunce în neant experiența istorică a popoarelor, să înlocuiască criteriul meritului cu felurite discriminări nocive. Dar vă propun ca astăzi să uităm aceste nefericite derapaje și să ne confundăm pentru o clipă în lumea acelor „poetici ce-au scris o limbă ca un fagure de miere” și să privim „zilele de-aur a scripțurilor române”.

Astfel, din aceste scripturi aflăm că acum mai bine de două milenii, la Tomis, în vechea Scitiei Mică, devenită parte a Moesiei romane, pedepsitul poet Ovidiu, își scria „Tristele” și „Ponticele”, scrisorile sale melancolice de pe malul Mării Negre: *Ut sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister, / Facta est Euxini dura ter unda maris. / At mihi iam videor patria procul esse tot annis, Dardana quot Graio Troia sub hoste fuit.* Pe românește, versurile acestea ar suna așa: „De când mă aflu-în Pont însingurat / De trei ori Istrul a-înlemnit de ger / Și undele de Mare-au înghețat. / Dar mic mi se pare că-s stingher. / De patrie departe mă petrec / De-atâția ani câți Troia s-a ținut. / Amenințată de dușmanul grec. / Călcată de nimicitorul cnut.” (*Tristele*, V.10.1-4). Trei ani de exil îi păreau poetului a fi fost zece ani. Avea să scrie cu greu, după alți ani de chin, „o cărțuică” de poezii în limba getică, din păcate pierdută. Dar versurile latinești făcute de Ovidiu pe țărmul Mării Negre, la Constanța, au rămas în patrimoniul culturii universale.

Pe la anul 124 d. Hr., adică acum 1900 de ani, împăratul Romei Hadrianus crea în Dacia primele orașe cu rang de municipiu, de la Dunăre până pe Someșuri. Ele aveau să devină, prin școlile publice deschise acolo, focare de cultură și, natural, de alfabetizare a daco-romanilor. Dacia a făcut parte din cel mai mare (întins pe trei continente), mai prosper și mai civilizată stat al lumii de-atunci.

În perioada migrațiilor, episcopul got Wulfila a tradus Biblia în limba sa germanică printre geți și a predicat la Dunărea de Jos în greacă, gotică și latină, ultima limbă fiind destinată înțelegerii daco-romanilor, aflați atunci pe cale de creștinare.

Pe la 587 (adică acum aproape un mileniu și jumătate, s-ar fi rostit de către latinofonii din nordul Balcanilor primele cuvinte în limba română: *Torna, torna, fratre!*, adică „(În)toarnă-te, (în)toarnă-te, frate! Ar fi aceasta prima mărturie de limbă română arhaică ori de străromână. Istoriceste nu este de mirare, fiindcă poporul român și limba română se aflau în ultima etapă a formării lor, finalizată pe la anii 750-800 d. Hr. (la fel cu popoarele romanice frățești).

Limba a fost mereu, la toate popoarele vechi, marca principală a naționalității lor, iar românii nu au făcut excepție.

Acum 650 de ani, în anul 1374, chiar în momentul în

care o oaste unguerească era pregătită să atace Moldova, papa Grigore al XI-lea se adresa regelui Ludovic I și celor doi arhiepiscopi ai Ungariei (de Strigoniu și de Calocca), cerându-le să accepte crearea unei episcopii proprii pentru „o anumită parte a mulțimii națiunii românilor” (*certa pars multitudinis nationis Wlachonum*) „care locuiau în apropierea hotarelor Regatului Ungariei, spre tătari” (*qui circa metas Regni Ungarie versus Tartaros commorantes*) și care, deși „ trăiau după rital și schisma grecilor” (*secundum ritus et scisma Grecorum vivebant*), fuseseră atrași în parte „la adevărul sfintei credințe catolice” (*ad sacre fidei catholice veritatem*), prin strădania zisului rege. Motivația acestei inițiative papale de creare a unei biserici catedrale cu episcop propriu pentru români este surprinzătoare: acești români nu erau mulțumiți de slujba preoților unguri (*de solo ministerio sacerdotum Ungarorum non sint bene contenti*), fapt pentru care cea mai mare parte a lor nu acceptaseră pasul convertirii. Din punct de vedere logic, motivația este firească: pentru succesul oricărei convertirii la o credință, la o doctrină, la o idee de orice tip este nevoie de dialog, de un efort de convingere, iar acestea nu se pot realiza într-o limbă străină și necunoscută celor vizați. Ca urmare, papa „poruncește și dă sarcină” regelui și celor doi arhiepiscopi ai Ungariei să accepte ca „episcop al mulțimii” acelor români pe Antonio de Spoleto, „profesor” din Ordinul Fraților Minorii, despre care se spunea că „știe limba zisei națiuni”, a românilor (*qui linguam dicte nationis scire asseritur*). Se poate ca unii dintre românii răsăriteni să se fi adresat autorităților ecleziastice (este posibil să fi fost vizat direct papa), cerând dialog în limba română. Rămâne copleșitor acest argument al limbii, adică apărarea limbii române în fața intruziunilor apusene, orchestrate de Regatul Ungariei. De aceea, Șerban Papacostea nu ezita să scrie – încă de prin anii '80 ai secolului trecut – că apariția limbii ca argument al opoziției românilor față de efortul de supunere a lor prin convertire „era unul din indiciile cele mai puternice ale intrării în scenă a națiunii și în istoria românească”. Natural, este vorba aici despre națiunea medievală, așa cum a fost ea studiată și teoretizată în Occident și în Statele Unite, începând cu zorile secolului al XX-lea. Națiunea medievală are o serie de deosebiri notabile față de națiunea modernă. Dar limba este argumentul principal al coeziunii și pentru națiunile moderne. Prin urmare, în a doua jumătate a secolului al XIV-lea, unii dintre români luptau pentru identitatea lor prin limbă, iar acești „unii dintre români” erau români moldoveni, ceea ce nu este puțin lucru.

Slavonismul nostru bisericesc ne-a păstrat în plan cultural în aria culturii bizantine, în mijlocul unei mari spiritualități care purta sigiliul „Bizanțului după Bizanț” (Nicolae Iorga). Acum aproape cinci secole, Diaconul Coresi și ucenicii săi (între 1556 și 1583) au transformat la Brașov tiparul slavon în tipar românesc și au așezat temelii limbii literare. De-atunci, cărturarii români au început să scrie românește sau și românește. Unul, prea repede uitat uneori, a fost Dosoftei (1624-1693).

Mitropolit al Moldovei, trecut în rândul sfinților de Biserica Ortodoxă Română, Dosoftei s-a născut în urmă cu patru sute de ani și a trăit într-un secol zbuciumat de luptele interne dintre partidele boierești și de rivalitatea marilor puteri pentru dominarea țării sale. A fost poet și traducător, un adevărat cărturar. S-a numit Dimitrie Barilă și a venit pe lume la Suceava. A studiat la Iași, la Academia Domnească fondată la 1640 de Vasile Lupu, cel „cu hire împărătească” și apoi la Liov, după reguli ale umanismului târziu. A învățat greaca, latina, slavona, rusa și polona. Ajutat de spătarul Neculai Milescu, a adus din Rusia o tiparniță și a tipărit la Mitropolie, în românește, cărțile liturgice de bază, promovând folosirea limbii române în biserică. Opera sa principală este „Psaltirea în versuri”, carte bisericască de ritual cu cei

151 de psalmi atribuiți regelui David, parte a Vechiului Testament. Este un monument al limbii române, începutul poeziei scrise a românilor și ilustrare a limbii literare, bazate pe ritmul, rima și măsura poeziei populare: „La apa Vavilonului. / Jelind de țara Domnului. / Acolo șezum și plânsem. / La voroava că ne strânsem / De te-aș putea uita-te. / Ierusalime cetate”. Versurile acestea sună frumos în „limba vechilor cazanii” (cum ar fi spus părintele Alexe Mateevici). Dosoftei a fost, alături de cronicari, de Varlaam, de logofătul Udriște Năsturel, de stolnicul Constantin Cantacuzino, unul dintre cei mai mari intelectuali români ai secolului al XVII-lea, prețuitor al documentelor și inscripțiilor, conștient de rolul important al culturii românești în sud-estul Europei. Pe vremea lui Dosoftei și a cronicarilor moldoveni, limba noastră nu respecta reguli de gramatică, fiindcă timpurile verbelor și formele substantivelor se pliau după logica basmului și a poeziei populare, în care plânserăm era „plânsem”, vorba era voroavă, zicerea era „dzicere” ori „dicere”, pâinea era pâne, câinele era căne pe lângă „omul ista” (nu „acesta”). Toate aceste forme arhaice erau mai aproape de latina populară decât formele literare pe care le-au rânduit savanții ulterior. Vorba rostită și scrisă pe prelingea atunci cătinel, ca apa micului izvor lângă care avea să se culce apoi ades micul Eminescu.

Am vrut să închei intenționat cu Dosoftei – cel născut acum patru secole la Suceava, pe când Moldova se întindea până la Nistru – ca să nu uităm că avem cultură veche românească, că lumea nu începe cu noi, epigonii, că, în ciuda detractorilor, marea literatură modernă s-a clădit pe antecedente notabile. Numai că Ziua Culturii Naționale nu se poate celebra fără Eminescu. Trebuie să ne amintim că în 1889, adică în urmă cu 135 de ani, se stingea din această lume efemeră copilul născut la 15 ianuarie 1850, dar abia atunci, la 15 iunie 1889, începea viața lui eternă, fiindcă el este cel mai mare spirit pe care l-a născut vreodată poporul român. Dacă, el, Eminescu (alături de alți clasici, precum Alecsandri, Creangă, Caragiale, Slavici ori Coșbuc), nu este cunoscut și apreciat în lume cum s-ar cuveni și dacă străinătatea are o altă ierarhie a valorilor intelectuale românești decât avem noi, în Țară și în Republica Moldova, nu este vina lui Eminescu, ci a noastră. Și, poate, a lumii nedrepte în care trăim și în care criteriile de valoare sunt strâmbe.

Eminescu avut o capacitate de asimilare ieșită din comun și o putere de judecată de profunzimi neatinsă de alții. A trăit în epoca ridicării edificiului statal național, dar a criticat dur societatea contemporană. La 1884 (acum 140 de ani), primind drepturi de autor pentru poeziile trimise la „Familia” de la Oradea, îi scria lui Iosif Vulcan: „Mult stimate domnule și amice, mulțumesc pentru onorariul trimis – cel dintâi pentru lucrări literare pe care l-am primit vodată-n viață. În România domnește demagogia, și în politică și în literatură; precum omul onest rămâne aici necunoscut în viața publică, astfel talentul adevărat e înecat de buruiana rea a mediocrităților, a acelei școale care crede a putea înlocui talentul prin impertinență și prin admirație reciprocă. [...] Te asigur că a fost pentru mine o rară mângâiere de-a mă vedea remunerat dintr-un colț atât de depărtat al României, din Oradea-Mare...”. Eminescu era profund decepționat de viața publică românească, dar trăia ideea unirii și vedea România ca și cum ar fi existat deja. Cu decenii înainte de 1918, el plasa Oradea în România și jubila cu gândul la „marele viitor” al țării sale.

Eminescu a fost un vizionar, a creat în spiritul poporului său, dar a cunoscut și armonia popoarelor lumii. El nu a scris pentru un loc și pentru un timp anume, ci pentru nesfârșire. De aceea, ziua nașterii copilului zburdător pe dealurile de la Ipotești este ziua fastă a destinului acestui popor, proclamată în chip înțelept, în cele două state românești și în sufletele românilor de oriunde, drept Ziua Culturii Naționale.

Paraschiva
Cărbunar

Mihai Eminescu – poet național și universal

Motto: „O, atunci când prin lumine/ Voi sui la Dumnezeu/
Veți gândi și voi la mine / Cum am fost în lume eu.”
(Mihai Eminescu)

Generații după generații și-au durat dragostea și recunoștința față de cel care, ales de destin, a înălțat rostirea românească în universalitate. Geografia spiritualității noastre este reprezentată la cel mai înalt nivel de Mihai Eminescu. Ca slujitor al școlii, am purtat în suflet opera poetului național Mihai Eminescu, înnobilitându-mi viața, opera cu puternică vibrație umană, conducându-mi pașii spre frumosul din creația și rostirea românească, cu înrâurire asupra generațiilor care vin din urmă, cultivând și direcționând aceste valori spre publicul școlar – realizând cu elevii de la Liceul Teoretic „Nicolae Jigă” Tinea (ciclul primar, gimnazial și liceal) activități cultural-educative într-o abordare interdisciplinară, în cadrul cercului de Ecologie-Folclor muzical sub genericul „Mihai Eminescu în conștiința generațiilor”, în colaborare cu doamna bibliotecară Mariana Cotrău – în scopul consolidării coeziunii dintre generații prin cultură, credință, idealuri, păstrând legătura cu înaintașii, cinstindu-le memoria. Poporul român poartă numele poetului în suflet și-l asociază ori de câte ori vorbim despre neamul românesc. Când rostim Mihai Eminescu, ne gândim la poetul nostru național și nu întâmplător George Călinescu în monumentală-i „Istoria literaturii române de la origini până în prezent” își punea amplul și remarcabilul studiu, pe care i-l consacra sub acest titlu. Chiar circumstanțele sale biografice îl așează pe Mihai Eminescu în întregul spațiu și timp autohton. Pentru că, născut în Ipoteștii Botoșanilor, în primele speranțe literare, înmugurite în Cernăuții lui Aron Pumnul și cu debutul literar în „Familia” lui Iosif Vulcan, Eminescu se află pretutindeni pe pământ românesc!

Moștenirea lăsată posterității este uriașă, nu cantitativ, ci prin sunetul ei: „Fundamentul capabil să nască noi și noi armonii”. Personalități literare, istorice, artistice, vin în întâmpinarea poetului nostru național și iau atitudine în fața detractorilor, arătând generațiilor că opera poetului nostru genial Mihai Eminescu, trebuie păstrată în tezaurul sufletesc național, cu deosebit respect pentru viața, munca, opera închinată memoriei pământului românesc în pagini vibrante nemuritoare.

Cuvintele poetului național au rămas în mintea și sufletul acestui neam: „Nimic nu-i mai tare ca TRECUTUL”. Mihai Eminescu, prin educație a ajuns la o formă înaltă de spiritualitate, cultivând un model înalt spre susținerea ființei noastre interioare, arătându-ne puterea sporită a educației și învățării, prin transformarea acestor valori morale, religioase, intelectuale, în principii de viață, dinăuntru active și creatoare. Modelul înalt al poetului implică societatea într-un exercițiu de schimbare, pentru o nouă afirmare a (societății) personalității, îndemnându-ne să culegem roadele de preț ale civilizației moderne! Din dragoste și respect pentru neamul românesc, din care s-a ivit, Eminescu a nemurit atâtea inimi mari care au cuprins dorurile și durerile de veacuri ale acestui neam, din respect pentru bolta cerului senin al copilăriei din care Sfânta Fecioară Maria a picurat mărgăritarul cuvântului peste nemărginirea acestei lumi, pentru locul în care clopotele bat și timpul se sfințește în mireasma tămâiei și frumusețea cântecului sfânt.

Pe cât de frumos scria, pe atât de frumos cânta – din documente reiese că „Bădița Mihai, la un pahar de vin cu prietenul nedeșpărțit Ion Creangă” cânta cu sete cântecele poporului. Eminescu ne îndeamnă să prețuim cuvântul care zidește și valorile realizate de spiritul uman, vehiculate de LITERATURĂ, ȘTIINȚĂ, ARTĂ – valori care constituie o problemă de îmbogățire și continuitate spirituală, la nivel individual și social; să prețuim cartea satului – punte în devenirea generațiilor – matricea noastră stilistică, Colinda – Testamentul Mântuitorului Iisus, bogăția și valoarea estetică a culturii tradiționale românești, educația pentru muncă. Dar cum articulăm noi ceea ce este nou pe un trunchi secular? Cum sporim gradul de conștiință al oamenilor, într-o lume atât de colțuroasă – o lume a picanteriilor, având în vedere sistemul de învățământ erodat care are nevoie de schimbări din temelie, de legi noi, pentru a atrage în sistem oameni cu calități umane, devotați școlii, iubitori de copii – floarea primăverii noastre, sprijinul nostru de mâine! Citez: „Folclorul nostru mai aproape de zilele noastre, s-a îndepărtat de atmosfera morală, căci este o stare, o simțire, o trăire abandonată. De aceea selectăm și abordăm acele cântece, care pun în valoare virtuțile neamului, chipul țării și asemănarea ei.” (Angela Moldovan)

Oare despre Eminescu s-au spus toate cuvintele de preț ale limbii române?! Pentru români, Eminescu este poetul „de acum” și „de aici”, depășind veacul său, și trăind într-o perpetuu actualitate, în lumina lui înălțându-se și L. Blaga și G. Bacovia, Nichita Stănescu și aproape toți ceilalți, care se înscriu în sistemul de valori. Eminescu a făcut „ca toată literatura acestui secol să evolueze sub auspiciile geniului său, iar forma înfăptuită de el și acordată limbii naționale, să devină punct de plecare pentru întreaga dezvoltare ulterioară a cugetării românești”. Din frumusețea expresivă și înălțarea filozofică, vine influența coplesitoare a poetului. Condiția pe care a dat-o Eminescu poeziei românești a fost de iradiere spre universalitate prin „sublimele îngustimi” spune George Călinescu.

Mihai Eminescu reprezintă în poezia română un dublu reper: de valoare luată în ABSOLUTUL NAȚIONAL și de valoare luată în universalitate, care îl așează printre puținele spirite complete ale omenirii: DANTE, GOETHE, VICTOR HUGO.

El a croit epocii o măsură estetică și umană, apariția lui Eminescu în literatură având legătură cu procesul

(continuare în pag. 12)

Motive culturale în
mileniul trei

Gânduri despre limba eminesciană

Doana-Ruxandra
Frunteala

Fiecare mare creator își pune pecetea asupra culturii pe care o reprezintă, oferindu-i un veșmânt de exprimare artistică nou și unic, dar, în același timp, adecvat și convingător, așa încât, citind o poezie a lui Mihai Eminescu, privind un tablou pictat de Nicolae Grigorescu, admirând o sculptură a lui Constantin Brâncuși sau ascultând o piesă compusă de George Enescu ne simțim familiari cu astfel de opere care spun ceea ce am fi dorit să spunem și noi, dar nu știam cum. Tocmai din acest motiv, un mare inovator și făuritor de expresie lingvistică, de stil și de „formă a gândirii” autohtone, cum este Mihai Eminescu – despre care s-a afirmat, pe bună dreptate, că este creatorul limbii române moderne – ne pare că scrie ușor, „de la sine înțeles” bine și potrivit cu ideile și sentimentele atât de bogate și nuanțate transmise de opera lui literară, publicistică și științifică. În fond, însă, el „dă glas” materiei amestecate și „netocmite” a minților și sufletelor celor de demult și de azi din poporul lui, culegând toate sunetele și încercând toate cântecele, asemenea unui ucenic-demiurg. Așa a fost pentru elini Homer, creatorul „limbajului homeric”, așa este pentru români Eminescu, autorul „limbajului eminescian”.

Despre valoarea și uriașul impact cultural al operei și personalității lui Mihai Eminescu au scris cărturari străluciți, de la Titu Maiorescu și G. Călinescu la Tudor Vianu, D. Caracostea, Constantin Noica, George Munteanu, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Perpessicius, D. Murărașu, Ioana M. Petrescu, Nicolae Georgescu și atâția alții ce se pot adăuga importanței comunității a eminescologilor, alături de suita marilor artiști ai cuvântului inspirați și călăuziți de drumurile deschise prin geniul poetului nostru național.

Din perspectiva istoriei culturale, miracolul limbii eminesciene se explică, în primul rând, prin cultura lui umanistă și europeană asimilată febril în scurta-i existență biologică și pusă la lucru, întotdeauna, în slujba idealului național. Întru servirea aceluiași ideal avea să rodească și experiența de „peregrin romantic” a lui Mihai Eminescu, născută din dorința de a cunoaște „țara” și mai ales cuvintele țărănești pe care le culege și devin, apoi, pentru el, „bun de folosință” poetică. Regăsim ecoul cosmic din versurile populare: „Nu știu luna-i luminoasă/ Ori e puica mea frumoasă...” (Ms 2277, 311, în M. Eminescu, *Opere V. Literatură populară*, Ediție critică de D. Murărașu, Editura „Grai și suflet - Cultura Națională”, București, 2000, p. 54) în „Scrisoarea IV” de exemplu: „O, arată-mi-te iară-n haină lungă de mătăasă/ Care pare încărcată de o pulbere-argintoasă./ Te-aș privi o viață-ntregă în cununa ta de raze./ Pe când mâna ta cea albă părul galben îl netează...” (Mihai Eminescu, „Scrisoarea IV”, în *Poezii, Prietenii cărții*, București, 1994, p. 123).

Comparând această racordare dublă a artistului, pe de o parte, la vibrația culturii universale în ceea ce are ea mai înalt, și pe de altă parte, la trăirea poporului său în ceea ce are ea mai adânc, ne putem gândi la un alt geniu al literaturii europene, renescentistul Miguel de Cervantes Saavedra, căruia, pentru a ne întoarce și mai mult în timp, la cuvintele mediteraneanului „comediant” latin clasic Terentius, „nimic din ceea ce este omenesc” nu i-a fost străin.

Pe lângă vasta cultură universală, îngemănată cu imersarea plină de dragoste în experiența de viață a poporului român, Mihai Eminescu scrie căutând, întotdeauna, adecvarea expresiei la adevărul uman pe care ea trebuie să-l atingă și să-l elibereze: de aceea, termenii folosiți de el în opera literară sunt diverși, preciși, uneori dificili și de multe ori, modelați inovator ca să ajungă la sunetul acela unic, de clopot, propriu „glasului” lui poetic: „E scop în viața noastră - vreun scop al mântuirii? / Ne-njunghiem ființa pe-altarul omenirii? / A gândului lucire, a inimii bătaie/ Rădică un grăunte din sarcina greoaie/ Mizeriei comune? / Trăind cu dorul sâmb/ Pe altu-n astă lume îl doare mai puțin? / De îți jertfești viața, tu, pentru un popor./ Au sarcina vieții purta-va mai ușor? / A tale lacrimi crude, a tale crude chinuri/ Îți schimbă poate-n taină prescrierile destinuri? / Ai tu vreo țintă-n lume - amara ta suflare/ Au face-l va pe dânsul - de nu fericire - mare? / O, eu nu cer norocul, dar cer să mă înveți/ Ca viața-mi preț să aibă și moartea-mi s-aibă preț...” (Mihai Eminescu, „Mureșanu (fragment)”, în *Poezii, op. cit.*, p. 250-251).

Limba eminesciană e o moștenire neprețuită, chiar dacă unii intelectuali „ai nimănui” (sau care se socotesc „ai lumii”, cu ridicolă mândrie) o instrumentalizează pentru a transmite mesajul, fals și profund dăunător omului generic, că tradiția, credința, trecutul și identitatea sunt doar „construcții” ale minților noastre limitate, care pot fi speculate după cum bate vântul. Dincolo de ignoranță și ideologii, avem, ca popor, acest dar extraordinar: limba eminesciană vie, pentru a ne striga durerile, a ne cânta dorurile, a ne măsura puterile și a ne spăla de apele morții.

C.D. Zeletin

Orice cuvânt răspicat în ce-l privește presupune riscul banalității și al decolorării, ca în formularea adevărilor esențiale; orice șoaptă, soră a muțeniei, trezește spaima vinovăției, căci Eminescu ne este strămoș de obște absolut și nici un român nu

se poate sustrage celestei lui descendențe: Eminescu rămâne fatalitatea noastră. Caută-l printre sfinți și ai să-l întâlnești, dar mai înainte de a-i afla lumina și de a-l iubi, vei sângera în spinii cununii lui purtate, bob de mac ți se va face inima când îți va izbi privirea dilacerată lui carne de Iov la porți nepăsătoare, îți va trebui aripă înghețată de acvilă ca să planezi peste abisul durerilor lui. Va trebui să nu uiți nici o clipă că el este Durerea Românească. Există o încercare

Eminescu, probă de suflet heraklean; abia după înfrângerea ei simți iubirea ca pe un drept.

În mod paradoxal, opera lui e văzută cu atât mai clar cu cât este văzută mai de sus. Reflecția privitoare la specificul ei național nu se urzește atât printr-o tăietură frontală în inefabilul etniei noastre, cât prin aruncarea unui fulger în susul ei, care să strălumeze viața în timp a neamului, deci prin regeneratoarea regresivă în arhaic, de unde ni se comunică mesajul înfiorat al adâncimii. Eminescu este poetul mileniilor românești, în număr de două, lăsându-le de o parte pe cele nenumărabile. Ideea de succesiune prin dreptul sacru la timp și de sol al vechimii dă un farmec grav și-i încifrează melancoliile. Pentru împăratul-poet, stelele bat în lac pentru a-i lumina adâncul nu suprafața, împăratul poet se cutremură descoperind din ce imense depărtări temporale i s-au ivit în suflet atât cânturile (*Din ce noian îndepărta/ Au răsărit în mine!*) cât și iubirea mistuitoare (*Căci te iubeam cu ochi păgâni!*

Și plini de suferinți./ Ce mi-i lăsară din bătrâni/ Părinții din părinți...

Undă a infinitului românesc, poezia lui Eminescu se captează prin revelație, ca în cele sfinte. Dincolo de valoarea în sine, ea are valoare de descoperire, de către fiecare și în orice secundă, astfel că totdeauna e alta deși rămâne aceeași: în asta îi stă eternitatea. Caută spre ea ori de câte ori nu te mai regăsești, ori de câte ori ți-a scăzut sufletul și te simți sărac și pierit, în înserările grăbite și în preatărăgănarea zorilor. Recuperatoare, poezia lui te va restitui intact după pierdere, continuu după seisme, totdeauna mai pur, mai dulce, mai bun. Ca soarele de după ploaie și sufletul de după plâns. Iar dacă nu ai suflet ori ți l-ai pierdut, cedează o clipă și, frângându-ți împietrirea, oferă-i un avans de credit, citește-l și-ți vei recăpăta sufletul pentru veșnicie. Și nu te feri să fii duios, căci totdeauna sara pe deal buciul sună cu jale...

(vol. „Gaură-n cer”, Editura Athena, 1997)

Mihai Eminescu – poet național și universal

(urmăre din pagina 11)

de renaștere românească de după UNIREA de la 1859, când cultura, limba și literatura se redimensionează, poetul se formează și crează în strânsă legătură cu ceea ce s-a numit „spiritul junimist”.

Personalitatea coplesitoare a lui Eminescu l-a făcut pe Titu Maiorescu să-i intuieze genialitatea și să participe încă din timpul vieții la constituirea mitului eminescian. Eminescu a fost un om al timpului modern spune Titu Maiorescu. Din această atitudine derivă impresiunea sa culturală de nivel european, cunoscând operele impresionante ale literaturii antice și moderne, îi știa, și nu ca amator pe PLATON și KANT, pe SCHOPENHAUER, putea da socoteală de marii poeți ai lumii și era inițiat în miturile indiene și creștine, deținea informații complete despre limba, istoria și literatura română. Având o bogăție a fondului cultural, foarte puțini poeți contemporani îi stau alături prin individualitatea, intelectualitatea și erudiția sa. Încă din EPIGONII – poezia sa pragmatică, Eminescu admiră nu numai literatura militantă, dar mai ales, pe acei „poeți care au scris o limbă ca un fagure de miere”. Limba veche este considerată de Eminescu ca „temelie pentru toate noile ei deveniri” în strategia de a turna în formă nouă „limba veche și-nțeleptă”.

Limba poetică trebuie să pornească de la izvoare: de la poezia populară și de la vechile texte care conservaseră formele cele mai rezistente ale limbii române. Poezia eminesciană este sugestivă pentru ceea ce înseamnă atitudinea creatoare, față de literatura populară, în ceea ce numim „folclorul savant”. Versurile din doina bihoreană, găsite în caietele lui MIRON POMPIU, se transformă în scripă de armonie superioară prin ALTERAȚII, RIME INTERIOARE, sau MONORIME:

„Ia, eu fac ce fac demult/ Iarna viscolul ascult/ Crengile-mi rupându-le/ Apele-astupându-le/ Troienind cărările/ Și gonind cântările.”

În Scrisoarea a III-a întâlnim forme arhaice de stil cronicăresc, în care bătrânul voievod își enumără principiile neatârării, într-o cadență de mit etern remarcabilă: „și nu voi ca să mă laud, nici nu voi să te-nspăimânt/ Cum veniră se făcură toți o apă și-un pământ.”

Toate cuvintele lui Eminescu se încarcă de sensibilitate, „izbutind să dilate puterea evocatoare a limbii române, capacitatea de a picta imagini și de a realiza un fond de armonie muzicală, care rămâne virtutea cea mai înaltă a acestui limbaj: „Adormind de armonia/ Codrului bătut de gânduri/ Flori de tei deasupra noastră/ O să cadă rânduri, rânduri.”

Acesta este instrumentul cu care Eminescu și-a construit și fixat în eternitate spiritul românesc – opera sa, care la rândul ei a statornicit înfățișarea limbii române – considerată ca cea mai importantă reformă lingvistică din literatura modernă. Opera lui Eminescu își articulează universul în jurul câtorva motive esențiale ce constituie „ipoteze lirice ale aceleiași priviri asupra omului ca ființă cosmică sau terestră, a omului ca ființă socială sau intimă”.

Opera poetului trădează aspirația spre grandios, ceea ce numai la Goethe întâlnim, iar existența timpului cosmic, istoric, iubire este gândită la Eminescu în mod superior, dintr-o motivație filozofică. Tonalitatea elegiacă din meditația REVEDERE se naște prin raportarea posibilității omenești la realitatea temporală și spațială, după formula kantiană a relației STATIC – DINAMIC: „Numai omul schimbător/ Pe pământ rătăcitor/ Iar noi locul ne ținem/ Cum am fost așa rămânem.”

Același raport transferat în Luceafărul capătă o caracteristică: aceea a incompatibilității omului de geniu cu lumea limitată a muritorilor de rând: „Ei au doar stele cu noroc/ Și prigoniri deșerte/ Noi nu avem nici timp, nici loc/ Și nu cunoaștem moarte.”

Ca mare romantic, Eminescu se împlinește prin cele două motive: Natura și dragostea. Întâlnim în natura lui Eminescu rusticul, primitivul și somnolența vegetativă. După legea corespondențelor, Eminescu cântă natura, lacul, izvoarele – natura fiind privită ca mediu ocrotitor: „Vino-n codru la izvorul/ Care tremură pe prund/ Unde prispa cea de brazde/ Crengi plecate o ascund.”

În elegii, Natura este mai săracă, mai devastată de suferință, asemeni sufletului poetului, plopii sunt fără soț, ulicioara pustie, rândunelele se duc și

bruma se așează peste vie. Femeia cântată de poet este o copie imperfectă a unui ideal nerealizabil. Ea, care a ratat șansa de a intra prin iubire în cercul nemuritor al existenței poetului, poate fi simbolic asociată chiar și cu VENERA !

Opera poetului este o sinteză a lirismului, prin direcțiile poetice și filozofice naționale și europene și își are locul nu numai în literatura noastră, ci și în cea universală. Creația poetului nepereche, din perspectiva universalității, ne determină să ne oprim la câteva argumente care-l definesc ca pe unul dintre cei mai mari poeți ai lumii: Eminescu a înălțat romantismul până la ultima treaptă a desăvârșirii, este cel mai mare poet „al departelui”, privește lucrurile „de foarte sus” și de „foarte departe”, este primul mare poet din afara sferei germane, în opera căruia se poate urmări pătrunderea metafizicii lui Kant sau a lui Schopenhauer, își depășește epoca prin raționamentul creației sale, asimilează clasicismul și romantismul într-o formulă nouă, deschizând drum curentelor de la sfârșitul secolului al XIX-lea, deci îl privim nu numai ca precursor în reforma limbii române, dar și în dezvoltarea curentelor din literatura universală. La fiecare aniversare a venirii pe lume a poetului, cât și la fiecare 15 iunie, data intrării sale în neființă, se adaugă încă un an în existența sa eternă. Opera lui Eminescu are destinul marilor scrieri ale literaturii universale. Versurile sale călătoresc în timp, exprimând mereu în alt mod, spiritul lumii. Mesajul lor capătă noi și noi înțelesuri, ca ale marilor Adevăruri etern-valabile în timpul și spațiul umanității. Eugen Lovinescu stabilea premonițional și definitiv, locul marelui poet în literatura română și universală: „Un fulger a despiciat cerul în două: o nouă literatură începu”. Au existat oameni geniali cu merite mari pentru cultura românească, merite aproape necunoscute. Nu putem rămâne indiferenți față de acești oameni. Astfel, Mărgărita Miller Verghi, care prin imensa-i sensibilitate, avea repulsie înăscută față de duritate, violență, nedreptate, minciună, a fost prima traducătoare a versurilor lui Eminescu în limba franceză, traducătoarea multor piese de Shakespeare în românește, în vremea când existau puține traduceri ale lui Shakespeare, într-o limbă aproape neformată. Ea a tradus sonetele lui Browning și lucru și mai însemnat, a alcătuit primul volum de artă românească „Izvoare strămoșești”, editat admirabil și trimis peste hotare.

Zilnic trebuie să facem efortul de a ne modela cu sinceritate și tenacitate căci „Pilda, oricât ar fi ea de mută, este unul din cei mai puternici dascăli din lume, iar omul nu este niciodată complet, existența sa rezidă în devenire.” Prin multă muncă, efort, dăruire, autoeducație, omul trebuie să sape în adâncurile ființei sale, până în cele mai tainice ascunzișuri pentru a descoperi chemarea și calea de a smulge ceva din nemărginirea acestei lumi: „Sapă, frate, sapă, sapă/ Până când vei da de apă.” (Lucian Blaga) Trebuie să vrei// Dar asta nu-i destul// Trebuie să poți/ Trebuie multă, multă muncă.” (Marin Sorescu) Se pare că SOCRATE, după ce și-a încheiat cugetările, continuă să trăiască, iar oamenii conștientizează că fără muncă neobosită a frunzelor intrăm în penurie de oxigen.

Ziarul Timpul din decembrie 1877, dezvăluie spiritul național și PREVIZIUNEA GENIULUI: „Oare cum a putut Eminescu în 1877 să descrie cu atâta precizie, ce vedem azi în România noastră ? ! Cine a ajuns în PARLAMENT ? Țărani ? Nu sunt, proprietarii nu sunt, învățați nici cât negru sub unghie, fabricanți numai de PALAVRE, meseriași nu sunt, breaslă cinstită nu au, ce sunt dar ? Uzurpatori, demagogi, capete deșerte, leneși care trăiesc din sudoarea poporului fără a o compensa prin nimic, ciocoi, boierași și fuduli: oameni de stat care nu pot justifica nici săvârșirea școlii primare, ADVOCAȚI fără știrea lui Dumnezeu, pictori orbi și sculptori fără mâini, legiuitori recrutați din stâlpi de cafele, jucători de cărți și oameni cu darul beției, caraghioși. Iată, banda ocultă care guvernează azi România ! (Ziarul Timpul, dec. 1877)

Gândind la râurile de oameni care au trăit pe Pământ, îmbrățișând Pământul cu gândurile lor bune, mă întreb în sine mea ca în poveste: a păstorit vreodată peste lume liniștea și pacea Pământului ? ! ! Și astăzi oamenii cu glagorie murmură versurile lui Eminescu: „Gloria-i închipuirea/ Ce o mie de nebuni idolului lor închină./ Numind mare pe-un pitic/ Ce-o bășică e de spună/ Într-un secol de nimic.”

Iar eu cu dor aduc elogiu poetului nepereche: „Cu pleoapa timpului mă învelesc/ Te caut Luceafăr iubit între stele/ În suflet, ochii de jăritic ți-i adăpostesc/ Și sub umbrela genelor mele:/ Din ochii tăi plini de scântei/ Curg boabe de rouă./ Ce-au rămas sub vechiul tei/ Umplându-mi palmele amândouă.”

Dan Puric

Întotdeauna m-am întrebat, mic fiind, oare ce fac sfinții în biserică atunci când rămân singuri?

Poate de aceea mai târziu, în mod tainic, am simțit din toată inima mea, că sufletul acestui popor, aruncat în lume și mângâiat doar de Marea Neagră, s-a aflat întotdeauna într-o tragică părsire, semănând cu acea liniște pătrunsă de o adâncă tristețe ce se așterne întotdeauna în biserică rămasă singură după slujbă, doar cu Iisus Hristos, răstignit pe cruce,

părăsit parcă încă o dată de toți și privit de ochii speriați și triști ai sfinților, ce nu pot veni să-l ajute.

Singurătatea e ca un amurg sufletesc în care despărțirile devin ireversibile. Singurătatea unui om, e acel vid

Singurătatea țării mele

sufletește ce încă mai pretinde că trăiește! Dar singurătatea unui popor? Corabie ce nu-și mai află țărnuțul, sortită să plutească la infinit pe valurile amăgitoare și periculoase. Singurătatea de azi a poporului român, mai tristă și mai dureroasă ca oricând! Sub ochii noștri adormiți de indiferență, respiră încă, cum mai poate, un neam ales!

O agonie tulburătoare, ca un requiem cutremurător auzit doar de îngeri. Ce popor aparte, acest popor român, ce-și murmură atât de discret, sub zgomotul lumii de azi, destinul lui din ce în ce mai tragic...

Început de secol ca un amurg al omenirii. Prin întunericul lui câteodată mai răzbat străfulgerări de credință, ce vin din bezna istoriei ca să-i lumineze ființa.

Imediat după înfăptuirea Marii Uniri, istoricul Ioan Lupăș, făcând niște cercetări de documentare în Ardeal, despre cum mai trăiește amintirea lui Horea și a tovarășilor săi în sufletul moților, a intrat într-un sat de munte, unde printre alții a putut sta de vorbă și cu o bătrânică ca să-i spună ce știe ea.

„— Ce să știu, maică? Bag samă numai un ceas să fi zăbovit Horea și venea Românianul nostru, Crăișorul lăncu și mi-l salva și pe el!”

Așa a răspuns bătrânică! Pentru ca timpul lung și dureros al istoriei era doar cât un braț de om întins de la un martir la altul, atât cât să poată să se salveze reciproc și-apoi, dimpreună, biata țară asta de la destinul nefast ce i-a fost hărăzit. Deci Horea mai trebuia să aștepte un pic, atât cât să poată fi salvat nu de o instanță lumească, de un ordin imperial de revocare a pedepsei cumplite, ci tot de către unul de-al lui, un martir român, țărânul acestui neam care merge desculț pe „rămășița” aia de infinit rămasă între viață și Dumnezeu, ducând pe umeri, pe cont propriu, nobila povară de a fi român!

„Certitudinea”, o tribună a adevărului istoric și a patriotismului

Singulară prin totul, de la dimensiuni, aspect grafic și conținut, „Certitudinea” este o publicație care, de opt ani încoace, de când a apărut s-a dovedit a fi o tribună prin care sunt readuse în actualitate idei, gânduri, opinii ale lui Mihai Eminescu, demonstrându-se, în fond, ceea ce marele poet scria în Glossă: „Toate-s vechi și nouă toate”.

O gazetă care are înscris pe un generic cuvintele, mai mult decât testamentare ale Luceafărului: „Suntem români și punctum!”. Poetul este acum „coordonator spiritual și moral”. O noutate în presa românească, după cum tot o noutate o reprezintă și colegiul de redacție, alcătuit din Vasile Alecsandri, Eudoxiu Hurmuzachi, Nicolae Densușianu, I.L. Caragiale, George Coșbuc, Sever Bocu, Aurel C. Popovici, Vasile Pârvan, Nae Ionescu, Nicolae Iorga, Pamfil Șeicaru, Cezar Ivănescu, Dan Mihăescu, Ciprian Chirvasiu, Lazăr Lădăriu, Constantin Cojocaru, Nicolae Dabija – într-un cuvânt intelectuali, literați, filozofi, ziariști etc. – personalități care și-au manifestat (cei care nu mai sunt), își manifestă (cei care sunt în viață) patriotismul și aderarea la marile și înălțătoarele idealuri românești dintotdeauna.

Meritul editorilor „Certitudinii” este cu atât mai mare cu cât articolele publicate sunt puse în slujba adevărului, adevăr până nu demult spus și scris fie trunchiat, fie doar pe jumătate. Iată, acum avem o publicație de o incomensurabilă valoare, mai ales pentru mai noile generații care până în 1989 n-au avut acces la informația completă asupra marilor probleme ale istoriei și societății românești.

Orice s-a spus ori se va spune despre „Certitudinea”, aceasta este o publicație de mare și larg interes, mai ales azi, când pentru unii dintre compatrioții noștri, deveniți peste noapte europeniști, internaționaliști, uneori propagatori ai unor idei contrare spiritului românesc, evită sau mai vorbesc doar pe ocolite despre patrie și patriotism.

Și ca să nu se creadă că facem lobby fără argumente, iată câteva din titlurile cuprinse în cel mai recent număr al publicației (153) care ne-a parvenit la redacție: *Sacralitatea unui simbol și eternitatea gândurilor de bucătărie* (autor Miron Manega, cel care scrie între altele): «Nu cred că există în România o personalitate mai contestată, mai denigrată sau mai profanată, de-a

lungul întregii sale posterități, ca Mihai Eminescu. Explicația este, în esență, foarte simplă. Sacralitatea stârnește demonii. Stârnește ura. O ură viscerală, furibundă, patologică. Dar cum un simbol de anvergura și forța lui Mihai Eminescu nu poate fi demolat de nimeni și de nimic, haitele de denigratori au găsit soluția profanării, murdării cu orice preț și pe orice cale a simbolului pe care-l reprezintă, adică acela de „om deplin al culturii românești” (Constantin Noica), *Dosarele de interdicție și moartea lui Eminescu* (Miron Manega), *Eminescu, cel mai mare și mai convins reacționar al românilor* (Aurel C. Popovici, 1963-1917), *Mihai Eminescu în fața justiției maghiare de la Pesta, pentru articolele din „Federațiunea”* (Ionel Novac), *Eminescu – educatorul neamului românesc* (Simion Mehedinți), *Observații asupra dosarelor 968/28.06.1893 și 645/24.03.1889 privind interdicția lui Eminescu* (prof. univ. Florin Cristian Gheorghe, prof. univ. Tiberiu Sircu), *Scrisoarea doctorului Obersteiner către Maioreșcu*.

Nu în ultimul rând este de menționat publicarea piesei de teatru într-un act și patru scene intitulată *Acești netrebniți care ne conduc*, de Miron Manega, concepută ca un dialog între Eminescu și un ziarist. Aflăm că pe 15 ianuarie a.c. a avut loc și premiera acesteia la Teatrul Elisabeta. Regretăm că n-am fost acolo, dar sperăm că spectacolul se va relua și vom fi și noi anunțați din vreme. (Fl. Popescu)

„Catacomba” – ședință aproape festivă

Întrunirile Cenaclului „Catacomba” sunt, de regulă, momente de prietenescă regăsire și onestă relevare a recentelor împliniri literare și artistice ale participanților. Ședința din decembrie 2023 a avut un caracter oarecum festiv, determinat de trecerea la noul an de activitate. La ora anunțată (12⁰⁰, mai devreme ca de obicei), sala fiind plină, criticul Florentin Popescu a prezentat pe scurt, o posibilă dare de seamă și intențiile apropiate. Ca și când ar fi fost o înțelegere, a preluat inițiativa celălalt critic literar, Emil Lungeanu. Elegant, într-un costum impecabil, sobru ca întotdeauna, a prezentat cartea de proză scurtă: „Colivia cu întortocheri” a scriitorului Vasile Szolga, cel care, cu puțin înainte, o făcuse cadou celor prezenți, „uitând” să menționeze că e vorba de cea de a 20-a apariție personală. Vorbind despre aceste „tablouri mari în rame mici” ale lui Vasile Szolga, Emil Lungeanu face aluzie la talentul artistic al scriitorului și-și dezvăluie vocația de cronicar plastic, „trădat” în poemul „Anotimpuri” din *Colecția de vară* (Editura Kafka, 2023), referindu-se la pictura colegei noastre Dalia Bialcovski. „Un același tablou – scrie poetul – e de fiecare dată un alt anotimp/ unul cu totul și cu totul nou/ Eu văd picturile dumneaci/ ca printr-o gărlă ce fierbe sub soare/ (...)”.

Și Emil Lungeanu ne-a dăruit acum trei volume proprii de versuri: „Colecția de vară” (amintită), „Colecția de toamnă” și „Zorii zilei”. Și parcă ar fi fost o înțelegere, doamna Mihaela Albu, noul oaspete, a repetat gestul, oferind exemplare din numărul 4 al revistei „Lumină

lină/Gracious Light”, al cărei redactor șef este, pentru România, împreună cu alte publicații destinate autorilor din diaspora, pe care le păstorește cu autoritate profesională. Suntem bucuroși să aflăm în paginile acestora numele unor membrii ai cenaclului „Catacomba”. Cum se întâmplă și acum, când criticul brașovean Florin Șindrilăru dă „dezlegare” maistrului tipograf Marcela Marica să ne distribuie câte un exemplar din lucrarea sa, tipărită aici, la RAWEX COMS, „Chiriașul secunde. Dare de seamă”, care include cronici catacombiste. Gest asemănător din partea scriitorului Ovidiu Marian, în urma căruia ne alegem cu cartea sa de memorii „Orașul după asfințit”.

O fotografie adusă de prietenul nostru, ing. Ștefan Crudu, de la Bolintin Vale, reînvie amintiri de la reuniunile literare din ograda regretatului scriitor Dumitru Dumitrică, în urmă cu patru decenii. Prilej pentru profesorul universitar Gheorghe Țiclete și companionul său Geo Călugăru (mândru să poarte o prețioasă căciulă de nurcă) să întrețină poveștile cu scriitori, ascultați cu interes de Ninel Popescu, Costel Păun, Vasile Răvescu, Tudor Meiloiu, la concurență, mai înainte, cu Ioan Roșca și Florentin Popescu, întorși recent de la un pelerinaj la Muntele Athos, „săcâiți” de numeroase întrebări ale lui Șerban Codrin și Vladimir Udrescu.

Venită mai târziu, familia Gîju se introduce ușor în atmosferă, micuțul Ionuț făcându-și „atelierul de joacă” din ștraifurile găsite la „ghilotina” Marcelinei, arătând inventivitate și cuminenție. Cu siguranță, va deveni și el „prietenul” doamnei Raluca Tudor, ca și alți tineri și copii

care descoperă aici editura lui Pisi, speranța pentru viitor a „patroanei” și, de ce nu, a „Catacombei”.

Telefoanele sună frecvent. Mihai Jingulescu notează conștiincios ce i se comunică. Adrian Bucurescu abia „măine” iese din spital, Passionaria Stoicescu, frenetica Passion, „e prea departe ca să ajungă la timp”, la fel domnul Constantin Lupeanu, care sună de la Valea Brazilor. Titus Vîjeu e reținut de lucrări o gripă care a venit pe neașteptate. Din Spania, de la Alicante, ne transmite felicitări și urări de bine pentru noul an, fotoreporterul Gabriel Leancu, colaborator, ani buni, al multora dintre catacombiști. Freneticul „pălmaș cu condeiul”, Ion Andreiță, absent din pricina unor probleme de sănătate, solicită, și va primi, informații și materiale tipărite de la ședința de cenaclu.

Am tras tot timpul cu ochiul la domnul George Corbu, care și-a notat mereu ceva în carnet. Bănuiam că va pregăti replica la volumul de „Epigrame cu materialul clientului și alte șotii versificate” al lui Florentin Popescu, pe care acesta l-a difuzat discret, înainte de discuții. Niciun cuvânt. I-am pregătit noi o replică, „dregând” un catren mai vechi:

Corbul își ascute ghiara/ La penița-i neuscată./ Asta până când, o dată,/ S-o trezi în mine fiara!

La fel de discreți (superstițioși! ?), Elisabeta Iosif și prof. univ. N. Constantinescu, care ne-au deconspirat din materialele predate acum editoarei Raluca Tudor.

Cum sârbătoarea Crăciunului era aproape, Irina Gîju ne-a fericit cu un grupaj de colinde, cum numai un pasionat de tradiții populare, cu voce de înger, e capabil să impresioneze profund.

Don Basilio

Dalia Bialcowski

Victor Brauner și chirurgia suprarealului

Epoca “desăvârșirilor e sfârșită. Acum a sunat ceasul tuturor încercărilor îndrăznețe, fie chiar cele mai absurde.” își anunța cititorii, în 1924, Ilarie Voronca, incriminând eșuarea artei pe tărâmul frivol și lenevos al simplei plăceri vizuale. “Artistul e înainte de toate inventator”, iar opera lui, “înainte de a fi meșteșug, e pasiune”. În această familie, a creatorilor ce îndrăznesc să “zgârie sângeros scoarța veacului” salvând arta “de înecul platitudinii”, avea să fie adoptat tânărul pictor care îi inspirase pledoaria inclusă în articolul de întâmpinare a primei sale expoziții – Victor Brauner.

Însăși publicația servind drept rampă explozivului comentariu, revista “75 HP” era cutezătoarea inovație a celor doi, plasticianul și scriitorul, prin manifestul ce contopea grafica și poezia într-un corp cu proprie vibrație: “pictopoezia”. Chiar apărută în număr unic, avea să infuzeze o subtilă moștenire estetică, transformând cuvântul în semn plastic. Spre deosebire de nihilismul dada-ist, care o precedase în privința spargerii barierelor, “75 HP” năzuia spre reformulări cu dezvoltare organică. Paginile ei reproduceau, în sprijinul afirmațiilor, o parte dintre cele 50 de lucrări ale pictorului, ce urmau să fie prezente, așa cum semnală invitația, pe simezele de la Maison d’Art, în București. Plăsmuirii de tip sintetic, constructiviste (între acestea autodefinite “pictopoeice” fiind cele cu inserție de text) ori interpretări ale ecourilor expresioniste, toate vedeau atașamentul său timpuriu față de curentele ce revoluționau arta europeană. Un atașament vizibil din timpul studiilor începute în 1919 la Școala Națională de Arte Frumoase din capitală, sub îndrumarea lui Costin Petrescu și soldat cu întreruperea lor intempestivă.

Victor Brauner, Compoziție cu portret

La cei 21 de ani Victor Brauner se lansa, trăind intens anul 1924, deopotrivă prin participarea la prima manifestare a avangardei românești cu prezență internațională, organizată sub auspiciile revistei “Contimporanul”, alături de Marcel Iancu, M. H. Maxy, C. Brâncuși, Hans Arp sau Paul Klee. Devine lesne de înțeles alegerea Muzeului Național de Artă de la marca, în 2024, un veac de la debutul afirmării sale, reconstituindu-i documentat parcursul devenirii plastice în cuprinzătoarea expoziție, deschisă până la 30 aprilie: “Victor Brauner. Între oniric și ocul”. Concentrată asupra nucleului definitoriu al creației sale, arealul suprarealist, expunerea oferă surpriza faimosului “Autoportret” cu un ochi sfâșiat, pictat în 1931 și aparținând Centrului Pompidou. Mica lucrare monocromă, realizată pe lemn, a stârnit un viu interes, răsfrânt și asupra unor pânze, privind capacitatea premonitorie a pictorului, care va suferi într-adevăr pierderea ochiului stâng în urma unui accident, peste 7 ani, tot la Paris. Vizitase orașul după ce André Breton publicase “Manifeste surréaliste” (1924), actul constitutiv al mișcării. Va reveni între 1930-1935, dar se va stabili definitiv în Franța chiar în anul mutilării sale. Aderase deja la această grupare (din 1932) al cărei liant era tocmai sondarea subconștientului, eliberarea sub dicteul momentului a fragmentelor de vis sau gând, în incoerența lor firească. Pare o afinitate naturală pentru artistul introvertit, născut în poala dintre înălțimile moldave, la Piatra Neamț, în 1903, moștenind firea visătoare a mamei și puternic impresionat de practicile spiritiste ale tatălui și ale epocii.

Ceea ce îl individualizează pe acest hipersensibil, cu privire melancolică, exaltat în intimitatea creației, cu antene întinse către toate domeniile oculte, este inconștienta necesitate de pătrundere și stăpânire logică a percepțiilor. De aici vastele cunoștințe ezoterice, ca și toate simbolurile care populează spațiul pictural cu sensuri bine determinate. Între elementele obsesive, ochiul acaparează valențe hiperbolice. E instrumentul privilegiat al cunoașterii vizuale, mentale și spirituale, uneori chiar al stocării memoriei afective, precum în “Compoziție cu portret” (1937), amplasat fie deasupra organicului, în varii puncte de observație, fie dimpotrivă inclus în structura lui. Înrudite cu acesta, coarțele tâșnesc descori din locul destinat văzului către străpungerea lumii sau ca atribut feminin, intuitiv, către captarea ei. O lume pe care o supune analizei critice, în plan social, erotic, uman, cu tăioasă luciditate, infiltrată de umor. Personajele sale, evoluează treptat din ființe recognoscibile anatomic, reprezentate figurativ, în sugestia schematică de o moliciune lipsită de osatură; apoi în mecanisme acționabile prin pedale și pârghii într-un spațiu fără perspectivă, violente de un întreg arsenal de obiecte cauzatoare de răni deschise; nu în ultimul rând creaturi compozite, elaborate prin îmbinări animaliere și de regn; pentru a atinge în final etapa ultimă, aceea a figurilor arhetipale sau a bidimensionalului formelor decupate, clare, limpezite, reprezentate din profil.

Una dintre reușitele perioadei, “Lumina neagră” (1964, colecția Anca Vlad), izbutește o reconciliere cu sine de mare rafinament. E și o formă de acceptare matură a propriei cerebralități, pe care a repudiat-o odată cu renunțarea la constructivism, deși a răzbătut în nevoia de clarificare prin texte abia grafiate, amintind pictopoezia. “Chiar înghițit de fantasmă, întunericul din interior își are calea spre lumină”, pare a șopti glasul pânzei.

Victor Brauner, Lumină neagră

Sculptura în piatră

File de istorie (X) Unelte pentru cioplitul manual al pietrei

Urmare din numărul trecut

Radu Adrian

Șpițul este piesa din setul de atelier

al dălților care se folosește cel mai mult, în general, în proporție de 90%. Este făcut dintr-o bară cilindrică din fier oțelit, lungă de 30 de centimetri, groasă de unu

și ascuțită în patru muchii piramidale la un capăt. Doar prin ascuțitul în acest fel se poate ciopli piatra. Cel cu vârful ca andreaua, este total ineficient. Piatra nu-și poate modela structura ca metalul, când este împuns cu domul. Muchiile vârfului sunt profilate doar pentru tăiere sau rupere, și numai prin intermediul lor *șpițul* poate disloca material. Călțul sculei se face numai la vârf. Capătul opus trebuie să preia elastic șocul izbirii cu ciocanul, motiv pentru care se și formează aici, un fel de cap, așa cum are cuiul sau pironul. Călțul doar la vârf se aplică, de fapt, oricărui din dălți. Altminteri, necălite, se turtesc la impactul cu piatra, iar călite în totalitate, se pot rupe în bucăți în timpul cioplirii, situație care implică uneori deteriorarea lucrării, accidentarea omului, și în mod cert, ratarea instrumentului de lucru. Solicitat aproape continuu, *șpițul* se uzează repede, pentru că-și pierde mereu din lungime la ambele capete. Din vârf prin tocire, și la polul opus, prin permanentă turtire datorată bătăii cu ciocanul. În general, un cioplitor cu experiență are în dotare 100 de *șpițuri*.

Actualmente toate atelierelor de cioplărie își confecționează *șpițurile* în atelierelor proprii, din arcuri rupte de mașini. Oțelul este de bună calitate, cu grosimea constantă, și oferă orice lungime. Pentru diametrul său de 10-12 mm, se preferă arcul autoturismelor mici.

Țiul, numit în anumite zone și *chiulumb*, este un fel de târnăcop ascuțit la ambele capete, ca *șpițul*. Mănuit de coadă cu amândouă mâinile, degroșează cu multă hărnicie cantități mari de piatră. Preia, de fapt, munca *șpițului* când este vorba de degroșări mai serioase. Nu întâmplător este socotit fratele mai mare al acestuia. Cum e satârul pentru briceag. Are un mare randament la cioplitul pietrei formate din calcar sedimentar cochilifer. Se folosește cu mult succes la prelucrarea rocii respective din zona Măgurii Buzăului, unde este folosit aproape în întregime la orice fel de degroșare, renunțându-se la *șpiț*. Considerată în cariere uecalta de nelipsit a cioplitorului, pietrării buzoieni îl țin în mână oriunde s-ar deplasa în șantier, așa cum doctorul internist e mereu asociat cu stetoscopul. Pentru economic de timp și de efort profesional, astăzi fierarul confecționează *țitul* pe nicovală, doar reducând din dimensiunea unui târnăcop, și modelându-i la roșu vârfurile de la ambele capete.

Într-un profil mai mic și mai delicat, numit *pickhammer*, unelca mai este folosită de geologi și de inginerii mineri în cercetările lor, iar uneori de alpinști și de speologi, la escaladări.

Gradina are mărimea și aspectul unei furculițe cu dinții foarte scurți. Este făcută dintr-o daltă căreia i s-au creat pe muchie 7-8 dinți ascuțiți, ca tot atâtea vârfuri mici de piramide. Se folosește la mărunțitul granulației rămasă pe suprafața pietrei în urma *șpițului* sau a *țitului*. Aspectul conferit de *gradina* începe să prindă formă definitivă atât în modelatul plastic al formelor, cât și în tratarea decorativă, plană, a pieselor geometrice folosite în arhitectură.

Pupăza este unelca care înlocuiește, cu eforturi ceva mai mari, dar cu rezultate pe măsură, munca efectuată cu *gradina*. Are forma unui topor dotat cu două tășuri, ca o halebardă medievală folosită în luptă de Mihai Viteazul. Muchiile din tăș a uneltei sunt zimțate cu dinți, ca o *gradina* mai mare. Are coada inserată pe direcția tășului, de unde și asemănarea cu pasărea de pădure care-i împrumută numele. Cioplitul cu *chiulumbul* sau cu *țitul* lasă urme mult mai adânci în piatră decât *șpițul*. Mănuită cu două mâini ca securea, *pupăza* rezolvă mult mai eficient decât *gradina* aducerea la același nivel a granulației.

Taracul este un instrument de același profil și mărime cu *pupăza*, folosit în același sens, și cu același rezultat. Diferența constă doar în implantarea mânerului de lemn perpendicular pe direcția muchiilor. Ca la sapa sau grebla de *gradina*. În funcție de specificul pietrei, de forma modelatului, dar mai ales de apetența cioplitorului pentru anumite poziții în timpul lucrului, se folosește taracul ori *pupăza*.

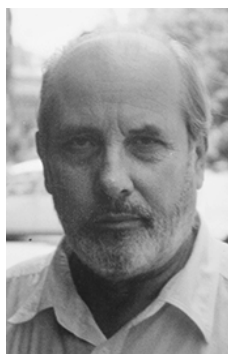
Bucearda este un ciocan de formatul celui de cioplit piatră, cu fierul puțin mai lung și de două ori mai greu, cu ambele fețe de lovire modelate ca la cel de lemn, cu care gospodina bate carnea în bucătărie înainte s-o pună la tigaie. În pătratul său, bucearda nu are doar 7 sau 8 dinți cum are *gradina* ori, cu 2-3 în plus, ca taracul sau *pupăza*, ci de tot atâtea ori mai mulți, respectiv 49 ori 64 de vârfuri în muchii piramidale. Se folosește la mărunțitul granulației rămasă de la *șpițuit*, în situația planurilor drepte, cu întinderi mai largi. Ca mai toate instrumentele cu coadă, este mănuită cu ambele mâini în tratarea unor suprafețe poziționate orizontal.

(vol. „Cioplitul pietrei. Tehnicitate, măiestrie, artă”, Editura Ars Docendi, București, 2007)

Urmare în numărul viitor

Lidia Vianu – „CALEIDOSCOP”

Don Haines

New York Binghamton.

A publicat un roman, cinci volume de poezie și o carte de poezie bilingvă *The Wind and the Seagull. Vântul și Pescărușul. La Mouette et le Vent* (Editura Eikon, 2022.)

Caleidoscop este ultima carte (în ordinea apariției) publicată la aceeași editură în ediție bilingvă (Eikon, 2023).

Am citit-o cu sufletul la gură.

Este o carte la care autoarea a lucrat 30 de ani, dovadă a dorinței de perfecțiune, o carte care, singură, poate aduce gloria unui scriitor.

Am citit cartea cu o mare bucurie.

Este o carte-sinteză a unei vieți, strălucitoare din orice unghi ai privi-o, un „caleidoscop”, așa cum spune undeva: „Viața mea întreagă este un caleidoscop”.

Caleidoscopul este un „dispozitiv închis într-un cilindru opac, care formează, cu ajutorul unor oglinzi, imagini simetrice ale câtorva mici piese viu colorate, aflate la capătul opus celui prin care se privește, imaginile putând fi variate și infinite prin rotirea cilindrului”.

„De Crăciun, Layla mi-a dăruit un caleidoscop. Când mă uitam la el, parcă mă scufundam în nenumărate realități paralele.

N-am iubit nicio altă jucărie atât de tare. Atunci când l-am scăpat din mâini, șapte zile mai târziu, m-am uitat îndelung la cioburile colorate. Mi-era dor de pietrele prețioase la care visam în primii mei ani de viață.

(...)

Când Alma (fetița ei) abia împlinise doi ani, i-am cumpărat cinci caleidoscoape... Toate cele cinci caleidoscoape sunt acum în sertarul biroului meu. Mă simt în siguranță că le știu acolo. Culoarele lor sunt luminile sufletului meu.”

Spre sfârșitul cărții, autoarea mărturisește:

„Un Caleidoscop spart, pe care numai eu îl puteam drege.

Cum anume? Scriindu-l.”

Peste toate, domină dorința de perfecțiune, de a scrie, pentru ca să-și poată împărți sufletul „cu cei care mă caută”.

Scrisul apare ca o salvare – „un singur lucru îmi doresc: să scriu”.

„Nu trebuie să uit absolut nimic. Despre toate voi scrie cândva. Trebuie să le postez vii în suflet, pentru ca, atunci când chiar o să scriu o carte, să fie cu adevărat trăită.

Am cincisprezece ani. La douăzeci și cinci, la cincizeci, ori la șaptezeci și cinci de ani, odată și odată o să găsesc înțelesul. Tot ceea ce nu am uitat se va închea și voi putea scrie”.

Cartea este, de fapt, un poem, o confesiune sinceră, deschisă, despre viața unui intelectual de elită, despre tot ce i s-a întâmplat. Are un ritm poetic și un stil elevat, intelectual. Este o proză modernă, densă. Asistăm la secvențe după secvențe, la alternanțe cinematografice, într-o ordine aleatoare, ca într-un caleidoscop. Ca într-un mozaic.

Autoarea scrie despre diferitele vârste pe care le-a traversat, despre copilărie și maturitate, despre „aventurile” sale intelectuale și erotice, descrise cu discreție și sensibilitate, despre „viața sufletului”, despre familie, părinți, prieteni și neprieteni, despre căsătorie, despre suferință și bucuria de a se dăruie, despre permanenta dorință de a fi cea mai bună, despre compromis și verticalitate, despre dreptate și nedreptate, despre justiție și injustiție, despre școală și sistemul de învățământ în comunism (cartea are valoarea unui document), despre închisoarea politică, interdicțiile de orice fel, despre Securitate și lipsa libertății individuale, despre refuzul de „a colabora”, despre învățământul superior, despre bucuria și mândria de a fi universitar. „Profesia m-a făcut fericită. M-am născut pentru ea”.

Informații prețioase despre viața în comunism ne dă autoarea prin pagini antologice.

Ea scrie despre celebrele și umiltoarele cozi pentru alimente. Oamenii se așază la coadă de la ora patru dimineața. Speră că vor prinde să cumpere un kilogram de pui. Se spun bancuri politice. Ceaștești sunt înjurați.

Atmosfera de Orwell, Pasternak, Soljenițin, Șukșin.

Curentul se oprește patru ore zilnic.

Autoarea trăiește drama retrocedării casei bunicilor, luată abuziv de comuniști.

Ea are permanent sentimentul de acasă.

„Casa nu mai este. Nici Bunica și nici mama mea. Casa ne-a fost retrocedată după patruzeci de ani de comunism și treizeci de ani de postcomunism”.

În final, Caleidoscopul revine.

„Un lucru este necesar ca să ne bucurăm de viața Caleidoscopului: Lumina. Dacă Lumina nu este, nici culori nu sunt... Caleidoscopul ne învață să slobozim în noi Lumina. Amândoi, din Lumina am plecat și în Lumina ne vom întoarce”.

Adevarata inimă a orașului

Dacă se întrebă cineva unde e inima Bucureștiului mai multe sunt răspunsurile posibile. Oraș al artelor, Bucureștiul nu poate fi cunoscut în afara muzeelor și colecțiilor care îi fac farmecul nici în afara sălilor de expoziție unde fenomenul artistic se află în desfășurare, dă senzația de aproape, de respirație în preajmă.

Într-o piață centrală, cea Romană, o sală inspirat situată la o înălțime până la care se urcă trepte pregătitoare (Galeria Romană Bd. Lascăr Catargiu, nr. 1) a găzduit în sezonul Sărbătorilor o delicată expoziție de pictură, acuarelă și gravuri. Un univers aparent tangibil și banal își dezvăluie ascunzișurile și profunzimea. O intertextualitate necesară cu cei care i-au fost vreodată aproape **Svetlanei Mihăilescu** (Rousseau Vameșul pentru unele peisaje, flamanzii pentru naturile moarte sau mai bine zis liniștite) este menită a-i face mesajul mai direct. Un mesaj de continuă căutare, de înnoită mirare, de

generozitate față de lucrurile sau imaginile ignorate dacă nu chiar disprețuite cărora li se face dreptate. Alături de unele obiecte care le-au inspirat, expunerile doamnei Mihăilescu dau senzația unei completitudini, unei armonii

cu lumea înconjurătoare care, abordată cu empatie, dă o replică, își dezvăluie cu mărinimie fațetele tainice.

Așadar o invitație (esențialmente pozitivă) la meditație și o cheie (bine ticluită în registru de împăcare) în care să fie descifrată lumea obiectelor și peisajelor ce ne înconjoară.

Lia Brad Chisacof

ELASTOMUL IUBIRILOR DE DINTOTDEAUNA

Radu Vida

Sfârșitul de leat '23 aduce în peisajul literaturii contemporane o nouă plachetă a scriitorului Constantin Pădureanu. „*Femeia sorbită din priviri*” (Editura BETTA, București, 2023) compune și recompune fațetele iubirii – liant a tot și toate pe lumea asta mare. Puzzle-ul propus circumscrie imaginea iubirilor de dintotdeauna, cu variantele ei individualizate și repetabile, ascendent spiralat sau, din contră, descendent convulsiv. Fără titlurile despărțitoare și onomasticii de mare varietate, poemele în proză ar reprezenta un lung șir de istorie a iubirilor individuale, o poveste aflată sub efectul epic al monografiei sentimentului celui mai profund din existența Ființei. Cu toată limitarea geografică la tradițiile și obiceiurile oltenesti, (Coveia și Rudarii Olteniei - o zonă a enigmei etnografice -, sunt și mumă și ciumă pentru ființele care viețuiesc aici) subiectul amintit transcende limitele aparent impuse, și se înscrie într-o universalitate firească. Profunzimea sentimentelor umane sunt traduse în cuvinte, propozițiile alunecă, adesea, în monologuri interioare sau dialoguri și microscenete de o răpitoare și aparentă simplitate.

Cităm la întâmplare:

Rada Berceanca trecea mândră

Și fudulă prin liniile

Din Rudarii Olteniei.

Ieșea din curte pe poartă

Și se uita la deal, la vale

Și pleca creanga prin sat.

(Rada Berceanca p.19)

Iubirea mișcă, și aici, ca în toată lumea asta mare, soarele și celelalte stele. Doar că, la Constantin Pădureanu, Infernul dantesc primește sigiliul inconfundabil al trăirilor de fiecare zi, iubirea fiind numitorul comun și al normalului cotidian, și al hetairismului repudiat sau tacit acceptat. Așa descoperim poate cea mai frumoasă definiție a enigmei femeiești:

„Nicu Dorobanțu...

.....

Auzise că, în orice femeie, se ascunde

O vrăjitorie,

Chiar și în prostituată.

Femeia păstrează tezaurul sacru

Al speciei și posedă arma magică

Prin care să-l prindă pe bărbat

În mrejele ei și apoi să-l înlănțuie”

(*Porniri necugetate, p.75*)

Fapte de viață. Povești de iubire. Și, mai ales, amănunte din traiul cel variat și, nu odată greu, al oamenilor simplii. Substanța poetică, însă, vine să coaguleze zvâcnirile cotidiene și să potolească iureșul sângelui clocotind prin și pentru această tumoare malignă. Iar Constantin Pădureanu știe să aprindă focuri tainice în sufletele rudarilor, ridicând adevărurile simple, la puterea monadelor iubirii de dintotdeauna.

Eternă și nemuritoare.

Constantin PĂDUREANU

Femeia sorbită din priviri
Poezii

BETTA editura

Viața în fișe de roman

Varza

Vasile Szolga

Pantelică se trezi din somn și i se adresează soției:

- Auzi Viorico, știi ce am visat ?
- Ia, hai spune, ce ai visat ?
- Măi Viorico, am visat că aveam în fața mea o oală mare, da știi, una mare de tot, și eu mâncam din ea varză.
- Aoleu bărbate dar asta e foarte grav.

Pasă-mi-te Viorica, femeia lui Pantelică știa că lu bărbat-su nu-i place varza nici s-o vadă, d-apoi s-o mai și mănânce. E adevărat că pe vremuri Pantelică sigur că nu se dădea în vânt după varză, dar femeia lui gătea varza așa de prost încât susținuse că nu-i place varza. Și așa rămase în familie că lui nu-i place varza. Până și sarmalele erau în foi de viță sau ștevie și nu de varză căci altfel Pantelică nu le mânca.

– Măi, bărbate, eu mă duc la vecina Vergina, știi că ea știe să talmăcească visele. Ți-aduci aminte că Sucitu, de la margine, visase o căciulă de miel în primăvară, iar ea i-a talmăcit visul lui, că îi va muri o oaie. Și după o lună chiar se întâmplă să-i moară oaia.

Femeia ieși din casă și se auzi strigând peste gard:

- Fă Vergino, fă-te încoa, căci am o treabă cu tine.
- Vin fă Viorico, nu mai striga așa tare că îl scoli pe nepotu-miu.

Peste câteva clipe pe ușa odăii intră Viorica însoțită de de vecina Vergina, o babă despre care se știa că e un fel de talmăcitor de vise.

– Ce-i Viorico, de ce m-ai chemat ?

– Uite aici Vergino, îl vezi pe omul meu ?

– Da, zii, ce-i cu el, că-l văz întreg, și nici bolnav nu pare ?

– Uite care e necazul, omul meu visă că mănâncă varză dintr-o oală mare, și doar știi și tu că lui nu-i place varza.

– Aoleu, măi Viorico dar asta e grav de tot, eu n-am mai întâlnit un așa vis. Ar fi bine s-o chemi pe tața Floarea să-i descante, că cine știe ce blestem s-o fi legat de el.

– Stai feto că dau fuga și o aduc pe tața Floarea.

Și ieși fuga pe ușă. Pantelică stătea pe scaun, iar vecina Vergina se uita cu un fel de reproș la el parcă zicând: „Uite ce de necazuri aduci tu dacă nu-ți place varza !”

După vreo zece minute se întoarse Viorica însoțită de tața Floarea care tot bodogănea ceva pe sub firele de păr ce creșteau pe negul mare de lângă nasul mare. Viorica îl arătă pe Pantelică și-i spuse babei:

– Uite-l, el e împriecinatul.

– Auzi fă, dă-mi o oală cu apă și scoate din sobă câțiva tăciuni încinși.

Viorica se conformă și în curând tața Floarea arunca cărbunii încinși în apa din oală în timp ce, cu ochii pe jumătate închiși, bolborosea ceva. Celelalte două femei stăteau nemișcate, doar din când în când își făceau câteva cruci. Pantelică, pe scaun, în gând, își blestema ieșirea prin care îi spuse nevastei ce visase. După vreo zece minute tața Floarea deschise ochii mari și se întoarse spre cel două femei:

– Viorico feto, mai bine te duci și-l chemi pe părintele Ilarie, căci nu reușesc să-i dezleg deochii. Dar vezi să aducă și aghiastă.

Viorica o zbughi pe ușă în timp ce cele două babe îl priveau cu reproș pe Pantelică. Acesta se făcuse parcă mai mic în scaun și nu îndrăznea să se miște.

Trecu un sfert de ceas, pe ușă năvăli Viorica însoțită de popa Ilarie. Acesta de cum intră începu să-l stropească pe Pantelică cu aghiastă și să murmure o rugăciune în timp ce aprinse și tămâie cu care începu să-l afume pe Pantelică. După un timp se întoarse spre cele trei femei întebând cu o voce groasă:

– Dar ce are bărbatul tău, femeie ?

– A visat că mănâncă varză, părinte, răspuse Viorica.

Spațiu și timp

Dacă nu aș fi urmărit, recent, un dialog la TeleMoldova Plus, televiziune privată cu audiență națională în spectrul preponderent cultural, în care cunoscutul telecast Petru Frăsilă l-a avut ca invitat pe prestigiosul scriitor și jurnalist Ștefan Mitroi, rândurile acestea ar fi rămas în matca unei simple intenții. Se născuse, intenția la care mă refer și pe care încerc să o transpun acum în practică, în cadrul unei întâlniri a prozatorului dobrogean Ovidiu Dunăreanu cu cititorii săi, eveniment la care, mai mult sau mai puțin întâmplător, am luat parte. Talentatul scriitor, vorbind despre creația sa, a utilizat sintagma „spațiu și stil”, precizând că, în afara unui stil distinct și al unui spațiu definitiv, nu crede că există creativitate, ba, mai mult, referindu-se strict la literatură, a subliniat că, fără atingerea celor două repere, nu există scriitor adevărat. Atunci îmi venise ideea să creionez un text de atitudine, o scurtă înșiruire de fraze, în semn de respect pentru limba română și pentru creație, care să se numească „Teoria celor doi S”. Se înțelege cine sunt cei doi “S”, trebuia să demonstrez că Ovidiu Dunăreanu are dreptate. I-am citit deja câteva cărți, felul în care valorizează privilegiul de a fi aparținător fabulosului spațiu dobrogean, marcat definitiv de respirația magnifică a Dunării, este pentru mine prilej de încântare și meditație serioasă asupra statutului scriitorului, aspect asupra căruia trebuie să revin cu detalii și sper s-o fac cât mai curând.

În ce-l privește pe Ștefan Mitroi, i-am citit aproape toate cărțile, unora, printre care și cea încununată de premiul Academiei Române pentru proză cu câțiva ani în urmă, le-am pus modesta-mi amprentă editorială. El este unul dintre marii noștri prozatori contemporani, care a trebuit să rupă o barieră. A trecut, fără nicio inhibiție se pare, peste apăsarea puternică a uriașilor înaintași din perimetrul teleormănean, urcând dezinvolt în sferele înalte destinate hărăziților. Ascultându-l, mi-am amintit de cuvintele lui Ovidiu Dunăreanu. Spațiul și stilul sunt ingredientele de nelipsit din reușita literară. Dar ceea ce mă face să exprim aceste gânduri este faptul că amândoi, prin muncă și talent, au transfigurat spațiul prin stiluri atât de personale încât au devenit inconfundabili și, într-un anume fel, universali, teritoriul limbii române fiindu-le dragoste necondiționată. Pe primul loc în rândul iubirilor mele, afirma Ștefan Mitroi, este literatura, după care urmează familia, prietenii, etc., toate acestea însemnând patria. Un asemenea mod franc, și deopotrivă metaforic, de a vedea relația cu imperiul creației îmi dă senzația unei disponibilități altruiste a literaturii noastre, care oferă prilejuri infinite să ne valorificăm cât mai bine potențialul creativ. Astfel, ne dă atenție tuturor, chiar și celor care nu-i oferim nimic. E un fel de relație umană ecuația asta a literaturii cu scriitorii. Nu toți cei care ne acordă atenție o fac pentru că o merităm, ci mai degrabă ca pe o încurajare. Poate ne străduim, prin scris și lectură, să-i răspundem exigențelor, așa cum ne îndeamnă prin exemplul lor cei doi corifei ai creativității literare pomeniți mai sus, inspiratori ai impresiei pe care tocmai am dezvoltat-o.

Ștefan Mitroi

Marian Nencescu

Când a apărut, în februarie

1901, primul roman al lui Thomas Mann, *Buddenbrooks. Verfall einer Familie*, nici chiar editorul cărții nu credea în posibilul succes de public al unui roman „de familie”, de peste 600 de pagini. Și totuși, cartea, ce descrie declinul unei familii bogate de negustori de grâne din Lubeck, fosta capitală a Ligii Hanseatice, a avut destinul său, fiind încununată în 1929 cu Premiul Nobel pentru Literatură, un succes pe care cel mai puțin a

mizat chiar patronul Editurii Fisher, care nu a îndrăznit să tipărească mai mult de 1000 de exemplare, la prima ediție. Astăzi, exegeții acestui roman, ce poartă subtitlul premonitor *Declinul unui famili*, îl consideră o parabolă a vanității celor bogați, adevăratul personaj al romanului, omniprezent, deși nedecarat, fiind chiar *casa* familiei Buddenbrook, o construcție impunătoare, menită să confirme rangul social al locuitorilor ei. Acesta este poate și motivul pentru care traducătorii români, au preferat titlul *Casa Buddenbrook*, intrat definitiv în conștiința cititorilor de la noi, iar nu pe cel original al cărții.

Filologii susțin că termenul *casă*, din vocabularul nostru, ce are multiple înțelesuri, de la cel clasic, de locuință, la cel figurat, respectiv Casă de cultură, „casă” comercială, sau chiar elevat, de Casă Regală, vine din limba latină, fiind mai degrabă un sinonim pentru o locuință modestă, potrivită pentru așezările rurale, de la marginea Imperiului Roman, precum ținuturile Daciei, ale Spaniei, ori ale Portugaliei, asta în vreme locuitorii Romei foloseau denumirea de *domus*. Explicația e simplă:

Casă, dulce casă

trăind departe de marile orașe, populațiile recent romanizate numeau orice colibă sau bordei, *casa*, poate și pentru că, în visurile lor, râvneau la palatele de la Roma. Real sau nu, visul de a avea o *casa* proprie, a însuflețit generații de-a rândul și nu e de mirare că tocmai peste Ocean a apărut cea mai faimoasă locuință particulară din lume *Casa Loma* literară, din portugheză, *Casa de pe deal*, din Toronto, Canada, semn că și pe acolo au trecut cândva urmașii foștilor coloniști romanizați.

Faptul că romanul lui Thomas Mann cuprinde, voalat, și un avertisment, în sensul că orice locuință nouă, orice *casă*, cu atât mai mult una somptuoasă, are și o parte întunecată, dovadă că în folclorul nostru se practică inclusiv sacrificii rituale la construirea unei locuințe noi, poate fi și o explicație pentru faptul că nici *Casa Loma*, și nici echivalentul ei românesc, *Palatul Cantacuzino*, de la Bușteni, nu le-au adus fericirea visată proprietarilor lor inițiali. În popor se mai spune că o casă nouă, nesfințită, poartă ghinion, și de aceea, urmărind destinul unor magnați, reali sau imaginari, care au lăsat în urmă construcții „faraonice”, nu putem să rostим decât: „Săracii oameni bogați”. Ridicată în stil neogotic, între 1911-1914, de magnatul industriei electrice, Sir Henry Mill Pellat (1859-1839, fost cavaler/Bachelor al Imperiului Britanic și colonel, onorific, al Regimentului de Pușcași Regali, din Canada), *Casa Loma*, cu cele peste 90 de încăperi ale sale, cu acareturile, grajdurile, locuințele servitorilor și pavilionul de vânătoare de pe întinsul domeniu de peste 6 hectare, situat în cel mai scump și mai select cartier al orașului Toronto, a fost, o vreme, cea mai mare locuință particulară de pe continental american. Din păcate, criza economică și războiul l-au sărăcit pe proprietar, care nu a mai reușit să plătească municipalității

imensele taxe locale, astfel că, la nici 10 ani de la inaugurare, a vândut casa la licitație, odată cu fabuloasele colecții de artă adăpostite în ea. Interesant, proprietarul a mai supraviețuit două decenii pierderii casei, suficient ca să reflecteze la vorba veche: Casă nouă, necazuri multe.

Mai aproape de noi, exemplul *Palatului Cantacuzino*, cea mai grandioasă construcție în stil neoromănesc din țară, ridicat cam în aceeași perioadă de timp cu *Casa Loma*, respectiv în 1911, de „cel mai bogat om” din Țara Românească, Gheorghe Grigore Cantacuzino, zis Nababul (1832-1913, fost Primar general al Capitalei și de două ori primul-ministru al României, în calitate de șef al Partidului Conservator) ne arată încă odată că marile construcții au destinul lor, distinct de acela al proprietarilor lor vremelnici. Ridicată pentru propria familie, Palatul Cantacuzino, a căzut, după moartea timpurie a Nababului, în 1913, în desuetudine, urmașii nereușind să-i păstreze strălucirea și luxul inițial. După instaurarea regimului comunist, Palatul a devenit, o vreme, chiar sanatoriu de boli mintale, iar vechile decorații, neprețuite, au fost distruse sau devastate. E chiar un miracol că, în aceste condiții, au rămas intacte frescele cu familia Cantacuzinilor și o parte din vechile vitralii din sticlă de Murano. Restituit recent vechilor proprietari, imobilul a renăscut timid, devenind chiar celebru în lume după ce aici s-au filmat, în 2022, câteva episoade ale serialului tv „Wednesday”, o franciză a „Familiei Adams”. În acest fel, Palatul Cantacuzino a reușit să-și recapete o parte din vechea demnitate.

Amintindu-ne de aceste istorii, mai vechi sau mai recente, ce ne vorbesc, în felul lor despre mărirea și decăderea vechilor „case”, nu putem decât să confirmăm vorbele lui Thomas Mann: „Formele exterioare ale norocului ies la iveală tocmai atunci când totul începe să-o ia la vale”.

Pr. Prof. Dr.
Theodor Damian

Daniel Jianu, simfonia relației Biserică-Stat: provocare și inspirație

Într-o lume polarizată și radicalizată, ceea ce în care trăim, cel puțin la nivel politic, moral și social, ideea de sinergie, de simbioză, de compromis constructiv, de cale de mijloc, cu atât mai mult de

simfonie, pare o vagă amintire din exemple ale trecutului sau, pentru unii, chiar o utopie.

În această lume post-creștină, cum mai este numită de unii autori care analizează situația religioasă actuală din Occidentul tradițional creștin, procesul secularizării care a făcut ca religia să fie scoasă afară din centrul vieții sociale oficiale și împinsă la periferie devenind o opțiune privată cu putere normativă din ce în ce mai scăzută în viața individuală, se resimte adânc în sfera vieții publice caracterizată prin confuzie valorică, eșec moral și dezertare din câmpul normelor care stau la temelia unei societăți sănătoase, o reangajare într-o conversație legată de rolul religiei în general, al Bisericii creștine în special, într-o astfel de situație.

O astfel de reangajare o reprezintă și volumul *Orthodoxia și Politeia: rolul creștinismului ortodox în relațiile internaționale contemporane din Europa prin prisma experiențelor naționale ale României și Greciei din secolul XXI*, de Daniel Jianu (Ed. Vremea, București, 2023, 206 pp.) cu o prefață semnată de Pr. Prof. univ. Dr. Picu Ocoleanu, director al Școlii doctorale de Teologie „Sf. Nicodim” a Universității din Craiova.

Lucrarea se constituie într-un demers de pionierat din partea unui teolog care, în epoca de manipulare și confuzie în care ne aflăm (la nivel politic, social, moral), vine să amintească lumii de valori ale trecutului, dar parțial și ale prezentului în context ortodox, valori ce pot fi actualizate pentru a realiza, dacă nu o totală armonie între cele două mari (cele mai mari) instituții umane, Biserica și statul, cel puțin aducerea acestora într-o relație mutuală de mai atentă, strânsă și eficientă colaborare pentru binele fiecărei instituții în parte și deci pentru cel al accelerației subiecți circumscrisi în jurisdicțiile lor.

Așa cum menționează și Pr. Prof. univ. dr. Picu Ocoleanu în prefața sa, abordarea interdisciplinară (economic, științe politice, istorie, teologie) conferă unicitate și plus valoare demersului dezvoltat aici de autor.

Într-o detaliată, complexă și necesară introducere Daniel Jianu oferă o privire generală asupra situației actuale a Europei (nu doar a Uniunii Europene) în ceea ce privește rolul religiei (Catholicism, Protestantism, Ortodoxie) în evoluția politică și socială a continentului.

Pentru a nuanța poziția religiei în relațiile internaționale el vorbește despre sensurile noțiunii de religie, de evoluția istorică a acesteia în Vest și în Est, de conflictul cu secularismul modern și implicațiile social-politice, discută relația ortodoxie-naționalism în țările Europei de Est, dar și creștinism-islam în Occident și de asemenea implicațiile politice generale.

Pentru a pune în lumină alianța dintre Biserică și Stat (simfonie, laicism simfonic) autorul face o incursiune în istorie explicând această relație în timpul împăraților Constantin cel Mare și Iustinian, în epoca otomană (incluzând conflicte dar și convergențe) cu interesante observații și despre posibile actualizări cu privire la rolul pe care ortodoxia îl poate avea în contextul problemelor Uniunii Europene.

În capitolul II al volumului Daniel Jianu purcede la o detaliată prezentare a raportului simfonic Biserică-Stat în tradiția răsăriteană (ca realitate ideală), plecând de la modelul bizantin și trecând prin cel din Imperiul Otoman, explicând mai ales felul cum erau tratate administrativ comunitățile religioase nemusulmane din Imperiu, și ajungând la zi, cu referiri la această relație, Biserică-Stat în contextul politicilor globaliste și al poziției țărilor ortodoxe din Uniunea Europeană aflate deseori în conflict cu prescripțiile acesteia.

În prezentarea sa autorul pune accent pe motivele pentru care în Răsărit istoria națională a unui popor este legată organic de istoria Bisericii ortodoxe (avându-se în vedere în special cazul Greciei și al României), explorând acest tip de colaborare la nivel teologic, politic, social și cultural. Analiza include temeuri patristice atunci când se fac referiri la simfonie în concepția Sf. Grigore de Nyssa sau a Sf. Ioan Gură de Aur, dar și laice cu referiri la Împărații Iustinian și Vasile I (sec. IX) care au promulgat legiuiri și documente referitoare atât la atribuțiile patriarhului, cât și la cele

ale împăratului.

Capitolele III și IV reprezintă un fel de studiu de caz. Întâi este analizat cazul Greciei, mai precis laicismul simfonic în relația Biserică-Stat, în special în contextul crizei economice din a doua decadă sec. XXI, dar în paralel cu situația laicismului din Europa de Vest. Laicismul simfonic sau secularismul simfonic este prezentat și în contextul conceptului de blasfemie, infracțiune care în Grecia se pedepsește legal și unde statul ocrotește valorile religioase în general, ale ortodoxiei grecești în special, dar și alte valori laice.

O retrospectivă istorică este oferită în legătură cu această problemă în cadrul căreia este detaliată și situația minorității musulmane și a celei evreiești din Grecia.

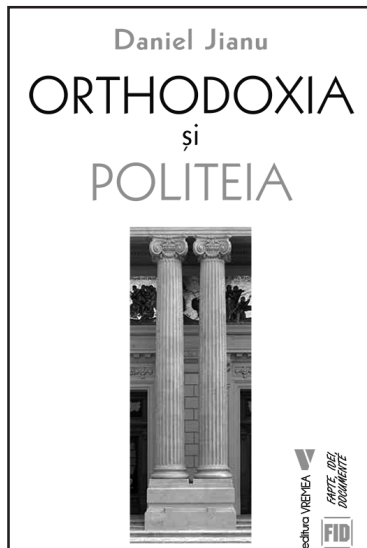
În partea a doua a acestui capitol autorul vorbește despre serviciile sociale ale Bisericii ortodoxe grecești în timpul amintitei crize economice precum și despre aspectele relevante pentru tematica volumului ale vieții bisericești din timpul arhiepiscopului Arhiepiscopului Christodoulos al Atenei, și în parte al urmașului său Arhiepiscopul Ieronim.

Al doilea studiu de caz este cel al României. Laicismul simfonic în relația Biserică-Stat este prezentat cu referire la situația de după 1989, dar cu multe incursiuni istorice care luminează punctul de vedere și interpretarea autorului.

El aduce în discuție legătura dintre ortodoxie și identitatea națională, problema romilor din România și a rolului pe care Biserica ortodoxă îl are în ajutarea la integrarea lor socială, elaborata asistență socială pe care o dovedește Biserica ortodoxă în ultimii 30 de ani, precum și alte aspecte ale simfoniei caracteristice situației României.

La fiecare capitol al lucrării autorul oferă pertinente concluzii și actualizări, dar și binevenite sugestii pentru posibile aplicații la situațiile curente din relațiile naționale și internaționale în ceea ce privește simfonia care este tema principală a cărții.

Volumul lui Daniel Jianu, scris într-un stil accesibil dar și bine documentat, poate constitui o provocare (necesară) cât și o bogată sursă de inspirație pentru factorii de decizie ale celor două instituții de importanță capitală, Biserica și Statul, în lumea de azi.

George Corbu

Prea Sfințite Episcop
Mihai Frățilă,
Doamnă Ministru, parte a
Adânc îndureratei Familii',
Înlăcrimați prieteni,

Ion Brad ne părăsește la o

vârstă venerabilă, în culmea gloriei sale de scriitor ce a ilustrat, printr-o operă valoroasă și diversă, toate genurile literare: poet liric excepțional, abordând o tematică variată, privilegiat fiind spațiul transilvan, identificat ca fiindu-i al doilea suflet; dramaturg; prozator, descinzând parcă din romanele sale de familie; memorialist desăvârșit în posesia a mii de scrisori și dedicații; înalt dregător al Culturii, ghidat de un patriotism autentic, luminat; traducător; critic și istoric literar; ctitor de reviste literare. La urmă, dar nu în ultimul rând, un elogiu distinct se cuvine ambasadorului strălucit, stimat și respectat în mediul diplomatic european.

Sunt ipostazele în care scriitorul purtând numele unui arbore peren și-a manifestat plener multiplele înzestrări până la sfârșitul vieții, la masa de scris spre a-și onora

Cinci ani fără Ion Brad *

condiția de literat, stăpânitor al meandrelor de gând și al reveriilor menite a spori frumusețea lumii, cu religiozitatea de totdeauna, continuând să mlădieze cuvântul cu o energie neobișnuită, „la lumină cărți să dea”, precum altădată Anton Pann.

Lecția importantă pe care ne-a transmis-o acest spirit nobil, cărturar de înaltă stirpe, înrăurit de acel geniu al locului pănăzean întruchipat de învățatul evocat cu sfințenie de fiecare dată – Timotei Cipariu –, poate fi rezumată la cultul familiei, cultul valorilor și cultul prieteniei. Este moștenirea cea mai de seamă pe care ne-o lasă cel chemat astăzi să se alăture ilustrilor săi înaintași, pe o boltă pe care sunt înscrise marile și glorioasele nume ale lui Blaga, Coșbuc, Goga și Cotruș, dar și cele ale martirilor cultului greco-catolic pe care Ion Brad l-a sprijinit cu ferveare în timpuri grele. Definiția cea mai succintă și în același timp cuprinzătoare ce a putut fi dată celui de care ne despărțim astăzi aparține lui Lucian Blaga și a fost scrisă pe volumul acestuia de Poezii: „Lui Ion Brad – cu bucuria nespuse de rară de a fi întâlnit uniți în aceeași ființă un poet și un om. Lucian Blaga, 23 iulie 1954”.

Familia mea îi este și îi va rămâne mereu recunoscătoare pentru „promovarea” ei – fiului

consacrându-i o carte întreagă, apoi sprijinindu-l cu o grija părintească în editarea uncea proprii – dedicându-ne, nu doar o dată, mențiuni sau pagini de apreciere în cărțile sale, indiferent de genul acestora. Numai acest simplu fapt, care nu este singular însă, atestă un adevăr, anume că vocația dominantă, superlativă a acestui om ales între aleși a fost aceea de a cultiva neîncetat, potrivit standardelor clasicității, una din virtuțile cardinale în plan social și moral: prietenia. Beneficiarii acestei magnanimități unice – și aceștia nu sunt puțini – au datoriat de a se constitui într-o „Asociație a prietenilor lui Ion Brad”.

La despărțirea de OM, nu și de scriitor și de inestimabila lui operă, rog familia maestrului să primească aceste gânduri ca aparținând unuia ce s-a simțit în permanență ca făcând parte din ea, iar pe bunul Dumnezeu să-l așeze în ceata dreptilor ca pe unul ce i-a împlinit voia pe un pământ tot mai nesigur și mai zbuciumat. Vei rămâne viu în amintirea noastră, inegalabile Mentor și Mare Prieten !

* Cuvânt rostit la plecarea poetului Ion Brad, petrecută la 6 februarie 2019.

¹ Corina Șuteu, nepoata scriitorului, fost ministru al culturii în intervalul: mai 2016 – ianuarie 2017.

Don Coja

Textul pe care eu, cu mâna mea, i l-am dat spre publicare lui Vlad Georgescu, director al „Europei libere”. Asta se întâmplă în 1986. Vlad Gergescu a luat textul, l-a citit și mi-a spus că cunoaște textul, îi parvenise cu câțiva ani în urmă. Și de ce nu l-ați dat pe post? am întrebat eu. Mi-a spus că s-a temut să nu pățesc eu ceva. I-am explicat că fiind un text citit într-o adunare publică, adică la Conferința scriitorilor din București din 1981 (?), nu puteam păți nimic, căci textul a circulat în manuscris și prin mediile scriitoricești și universitate. Totul era să nu se afle prin cine textul a ajuns la „Europa liberă”. Ne-am înțeles ca textul să fie difuzat în cel mai scurt timp. Ceea ce nu s-a întâmplat niciodată. Am priceput destul de ușor din ce pricină: „Europa liberă” avea propria listă de disidenți, care intrau în anumite calcule strategice, ea nu accepta ca în planul Decembrie 1989 să „beneficieze” de statutul de disident decât anumite persoane, de care a făcut mereu caz, vîrîndu-i pe gît conștiinței publice românești. Astfel păcălit, publicul românesc a acceptat cu entuziasm și cu cele mai curate nădejdi propulsarea în fruntea societății românești post-revoluționare a unor fripturiști, din care „Europa liberă” s-a priceput să facă croi. Iată dar textul cenzurat de Vlad Georgescu, text pentru care nu cer acum altă răsplată decât încredințarea cititorilor că spunerea adevărului este o mai veche meteahnă a mea, de care nu mă pot dezbăra nici acum, cînd am devenit, drag, Doamne, om politic și s-ar cădea să aleg între a spune adevărul și interesul politic. Uite că nu aleg, domnule!

Stimați colegi,
Pornesc așa cum bunii mei prieteni se așteaptă, de la un dat statistic, o informație, care dacă nu e corectă – și nespuse de mult aș vrea să nu fie corectă – tot ce urmează nu mai face două parale și mi-aș găsi și eu liniștea, pierdută o dată cu raționamentele ce le-am făcut, aș zice obligatoriu, după ce am aflat că mărimea venitului național pe cap de locuitor în țara noastră ar fi aproape cea mai mică din Europa, iar în lume se zice că ne aflăm undeva pe locul 50-60... Venit național înseamnă producție materială, ceea ce se realizează în industrie, agricultură, comerț, tehnică, știință aplicată. Noi, scriitorii, așa cum deseori ni se amintește ca un reproș, nu aparținem celor „direct productivi”. Cu alte cuvinte, la succesul de a fi cam ultimii din Europa în ce privește venitul național, noi, scriitorii nu ne aducem o contribuție prea însemnată. Culmea e că unii scriitori, mai din conducerea Uniunii, sunt gata să-și facă pentru asta autocritica. N-au decît, dar nu în numele nostru! Căci scrisul nostru, literatura, aparțin altei sfere de activitate: arte, cultură, spiritualitate. Evaluarea rezultatelor din acest domeniu se face mai greu în cifre, dar și fără ele mă încumet să cred și să afirm că în literatură nu suntem printre ultimii din Europa, ci dimpotrivă. Printre primii 15 din lume, aș zice dînd o cifră precaută, valabilă și pentru celelalte arte.

Acestea fiind faptele, premisele, eu ce raționament sunt obligat să fac? Următorul: nu scriitorii au mai multe de învățat de la tovarășii ingineri – căci inginerii răspund în țara noastră de producție materială – ci inginerii mai curînd ar avea de învățat de la scriitori. Altfel spus, din raportarea rezultatelor muncii la nivelul internațional, mai buni, în meseria lor, sunt scriitorii români, și nu inginerii!

Această concluzie vine în contradicție cu practica, binecunoscută și îndelungată la noi, de a se pune cultura noastră, literatura și artele, sub controlul și îndrumarea unor ingineri. Efectul acestei practici nu poate fi cel scontat dacă, așa cum bănuiesc, chiar urmărim propășirea neîncetată a artelor și literelor românești. A avea ingineri la conducerea culturii noastre este un non-sens.

De aceea, rău este și nefiresc să încapă literatura, artele, cultura română pe mâinile inginerilor, să fie administrată și îndrumată de ingineri, dar și mai mare pagubă pentru noi toți este că în țara noastră, în edificarea societății românești de azi, cuvîntul scriitorilor, al oamenilor de cultură, contează mult mai puțin decît ar trebui, iar adeseori deloc. Și nu e greu să ne închipuim ce bine ne-ar fi prins, de pildă, ca la succesele revoluției ce au zdruncinat agricultura noastră să fi participat, cu un sfat, cu o idee, și scriitorii. Scriitorii autentici, firește. Nu cei care umblă prin sate cu șuşaneaua, trag câte un chiolhan la sediul GAS și apoi scriu reportaje entuziasmte despre

CENZURA DE LA „EUROPA LIBERĂ”

satul nou, socialist, și nu le pasă nici de țărani care mai trăiesc în bordeie, nici de lampa lui Ilici care nu se aprinde chiar așa de ușor în casele țărănilor noștri, așa cum nu le pasă nici de pămîntul rămas nelucrat ori de recoltele nestrînse care putrezesc în cîmp. Cum ar arăta satul românesc de azi dacă tovarășii ingineri care l-au revoluționat ar fi găsit de cuviință să-l consulte și pe Marin Preda, în definitiv specialistul nostru nr.1 în problema țărănească?! Au nu este aceasta una din cauzele împrejurării incredibile că, încăpută pe mâna inginerilor, agricultura noastră a ajuns să nu mai poată asigura copiii țării cana de lapte și felia de brînză ce nu le-au lipsit pînă zilele noastre niciodată?

Scriitorul, ca și țărănul, este cel mai mult legat de pămîntul țării sale. Cum, în anii noștri, țărani s-au împușinat, iar scriitorii s-au înmulțit, avem obligații sporite noi, scriitorii, întru apărarea acestui pămînt nu de dușmanii din afară, ce jinduiesc la el, ci de cei, de-ai noștri, care îl au în folosință și îl batjocoresc din nepăsare și nepricepere. Urcați-vă în tren, stimați colegi, și traversați Bărăganul să vedeți ce fac inginerii noștri cu pămîntul țării: îl irigă, cică, adică brăzdează Bărăganul cu mii de hectare de baltă și stof. „Scînteia” consemna mai anțart, ca pe o izbîndă a agriculturii socialiste, prăsirea unei colonii de pelicani într-una din acele bălți. „Pelicani în Bărăgan!” se extazia tembel corespondentul „Scînteii”. Pelicani care nu mai au loc în deltă, pentru că acolo alți ingineri au intrat cu tractoarele și mașinile lor spre a spori suprafețele agricole din deltă, căci există o instituție inginerescă, Centrala Deltei, al cărei principal scop este să transforme delta în zonă agricolă, producătoare de porumb. Precum se vede, inginerii noștri mută Bărăganul în Deltă, și Delta în Bărăgan, rezultatul final fiind compromiterea deopotrivă și pentru todeauna a unor întinse zone ale țării, slujirea chipului ei care nouă, scriitorilor, ne este așa de drag, și care pentru unii ingineri înseamnă numai un poligon de experimente elaborate în pripă, fără simț de răspundere, fără drag și durere pentru acest pămînt. Ingerii care iubesc mai mult cifrele și proiectele lor nesăbuite, decît pe oamenii care ar urma să se bucur de pe urma acestor proiecte. De aceea, transpuse în realitate, aceste proiecte și ajung să împovăreze, nu să ușureze viața noastră.

Ni se reproșează că scriem prea mult, consumînd prea multă hîrtie. Ni se dau și cifre, dar nu toate. Lipsește o cifră: aceea a pagubelor de pe urma greșelilor pe care le fac inginerii noștri tăind fără socoteală pădurile și împădurind anapoda munții și dealurile țării. Cifra acestor pagube depășește cu mult cifra consumului de hîrtie necesar tipăriturilor literare. Ca să nu mai vorbesc de hîrtia exportată, în schimbul căreia primim mașini pe care tovarășii ingineri să le folosească prost, cînd, cel mai adesea, nu le lasă de tot nefolosite, în ploaie și praf.

Am fost zilele trecute la Mamaia, ca să văd cu ochii mei ceea ce auzisem și nu-mi venea să cred: plaja de la Mamaia s-a îngustat în ultimul an aproape la jumătate, și asta în urma unui calcul ingineresc greșit. Ieșind prea în larg cu digul de la Capul Midia, s-au produs curenți care au ros, rod și vor roade plaja de la Mamaia, distrugînd-o... Cu ani în urmă am zîmbit, îngăduitor și distant, neimplicat, ascultînd un banc care suna așa: ce se va întâmpla în Sahara cînd va trece la socialism? Răspunsul: va ajunge să importe nisip... Tovarăși, eu nu mai știu ce fel de socialism construim noi dacă pentru el va trebui să plătim cu plaja de la Mamaia. Eu unul nu pot accepta asemenea preț! Pentru mine, născut și crescut în Constanța, România, într-una din definițiile ei, este tocmai plaja de la Mamaia pe care să adorm încins de căldură și visînd la măreția României socialiste. Nu pot concepe România fără plaja de la Mamaia, fără Mamaia! Cu atît mai mult cu cît nu este în natura socialismului să plătim pentru dînsul și cu Delta Dunării, și cu lacul Bicz și cu multe alte isprăvi ingineresti asemănătoare, actualizînd dramatic vechiul adevăr că decît cu prostul la cîștig, mai bine cu omul deștept la pagubă...

Eu sau cei care, în locul meu ar face raționamentele de mai sus, ajungînd să se îngrijoreze de prezența a prea mulți tovarășii ingineri la conducerea culturii noastre socialiste, greșim, s-ar părea, uitînd că educația, cultura și, implicit, literatura sunt diriguite și administrate de persoane din afara culturii întrucît aceste persoane răspundînd în societatea noastră de propagandă, răspund, trebuie să răspundă și de cultură, care este în subordinea propagandei de partid.

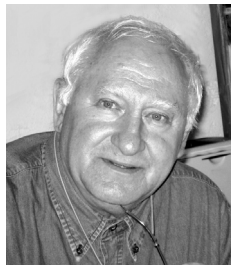
Ajunși aici lucrurile se complică, răsărind înaintea noastră întrebări de felul: e normală, adică slujește interesele noii noastre orînduirii, subordonarea literaturii față de propagandă? Răspunsul meu este da, negreșit da! Deși mulți vor fi avînd alt răspuns, dar cu siguranță greșit. Probabil confundă principiul în sine cu starea de fapt, drept care se mai ivește și întrebarea: este oare la noi orientată propaganda așa cum se cuvine, adică, repet, slujind cît se poate de bine interesele orînduirii socialiste? Acestei întrebări mă grăbesc eu să-i răspund: nu! Hotărît nu! La noi propaganda nu este orientată cum trebuie, ea nu slujește cît se poate de bine interesele socialismului românesc. Și anume, această propagandă se face vinovată de escamotarea frecventă a realității, a adevărului. Stimați colegi, se minte cam mult în țara asta! Propaganda noastră minte mai ales prin omisiune, făcîndu-se că plouă, atunci cînd arde focul! Alții mint pur și simplu, și nu fitecine, ci persoane importante, cu mare răspundere în această țară, precum...

Așadar, mă aflam la tribuna Conferinței scriitorilor din București și președintele Uniunii Scriitorilor, în momentul cînd eu am spus că „se minte cam mult în țara asta, că se minte chiar la nivel foarte înalt, precum...” domnia sa, dl. George Macovescu, m-a oprit și mi-a interzis să continui, spunînd că s-au epuizat cele cinci minute la care aveam dreptul. Despre acea ultimă conferință a scriitorilor din București ar fi mai multe de povestit și n-ar strica să publicăm acum măcar o parte din cuvîntările rostite atunci. Multă lume s-ar mira astfel să afle că s-a discutat atunci noul statut al scriitorilor români, cu care ocazie unul singur dintre ei a cerut ca noul statut să precizeze limpede desființarea cenzurii în România. Cel care a avut acest curaj este Ion Gheorghe, poetul comunist atît de cenzurat pe vremea cînd se zice că la noi comuniștii tăiau și spînzurau!... Nu știu dacă a fost consemnat în vreo arhivă rîsul cu care bravii noștri scriitori au întîmpinat cererea colegului lor. Un rîs cu mai multe înțelesuri, intervenția lui Ion Gheorghe – precum și a mea în minutele ce au urmat, potrivit-se ca nuca în perete cu atmosfera și mobilurile acelei conferințe: toată lumea – vreau să zic lumea bună – era preocupată numai de alegerea noului consiliu. Unii, precum Mircea Iorgulescu, se transformaseră ad-hoc în agenți electorali și bătuseră în ajun pe la multe uși, spre a-i hotărî pe cei încă ezitanți să treacă de partea „lor” și să voteze o anumită listă, clocită de Nina Cassian și Dan Hăulică. Numele acestuia din urmă este, în ceea ce mă privește, foarte legat de acea conferință. A luat imediat cuvîntul după mine și s-a arătat foarte cavalier cu doamna ingineră Suzana Gîdea, aflată în prezidiul acelei adunări, precum și în funcția de președintă a Consiliului culturii și educației socialiste. Evident, protestul meu la adresa inginerilor o privea și pe ea și pe mulți ingineri opoziți prin consiliile județene de cultură și educație, dar mai ales trimetea la Elena Ceaușescu, responsabilă cu toată partea ideologică a respirației noastre, ea, chimista! Dan Hăulică s-a prefăcut a nu înțelege subînțelesul atît de evident al cuvîntării mele – aplauzele din sală dovedindu-mi că toată lumea pricepuse. Și s-a apucat, secătura, să explice cum e cu prezența Lenuței și a Suzănicăi în fruntea scriitorilor și a artiștilor români, ca fiind acesta lucrul cel mai firesc din lume, de vreme ce trăim într-o epocă a interdependențelor în sus, interdependențe în jos, numai așa a ținut-o toată cuvîntarea sa, susținut și de Alexandru Papiian, pe atunci secretar al scriitorilor uteciști, dar nu pentru încă multă vreme, prin toamna aceluiași an alegînd libertatea... Hăulică acesta nu s-a oprit la atît, și ulterior cînd s-a comentat îndelung cele spuse de mine la acea conferință, s-a comentat îndelung și cu satisfacție de multă lume, acest Hăulică, prevalîndu-se de intimitatea relațiilor sale cu Pacepa, bine cunoscute în mediile pictoricești, s-a dat cunoscător al tuturor dedesubturilor, începînd să lanseze ideea că toată cuvîntarea mea fusese o „provocare”. S-a potolit destul de repede atunci cînd, aflînd eu de atîta ticăloșie, i-am transmis că, cu proxima ocazie, îl voi trage de urechi în public și îl voi căpuși și cu un șut în partea sa trupească la care ține cel mai mult! S-a potolit, dar alții au continuat să-l susțină. Cînd, în 1984, l-am întîlnit la Paris pe dl. Virgil Ierunca, l-am întrebat: „De ce îl susțineți pe Dan Hăulică? Doar știți foarte bine ce rol a avut la institutul lui Călinescu, cum l-a terorizat pe acesta, cît de implicat a fost în orientarea antiromânească a culturii socialiste!” I-am povestit d-lui Ierunca și desfășurarea conferinței la care eu mi-am spus tot oful fără să aștept mare susținere din partea colegilor, dar fără să-mi închipui o clipă măcar că se vor

(continuare în pag. 19)

Vitrării

Don Andreiță
pălmaș cu condeiul

Focșani – Pichetul de graniță 47

În Vrancea, munții coboară

pentru a ține în căușul palmelor bătătorite orașul Focșani. Coboară munții de pe plaiurile Spulberului, Bârseștilor și Negrileștilor, amintind de mândrii feciori ai Tudorei-Vranceoia, care și-a dăruit fiii domnului Ștefan cel Mare și Sfânt, să-i fie de folos în luptă. În coborârea lor, munții fac un popas în Măgura Odobestilor, acoperită de nesfârșite podgorii. Pe Valea Putnei, apoi, prin Tulnici și pe Valea Sării, prin Vidra – coboară, ca niște turme uriașe de oi, munții.

Dar prin câte văi și ponoare nu coboară Munții Vrancei! Vin pe Valea Zăbalei, de la Zboina Frumoasă, prin Mușa Mare, aducând privesți de Pentelcu. Vin dinspre miez-noapte, dinspre Oituz și Zboina Neagră și Măgura Cașinului, în boncăluit de cerbi. Și mai vin dinspre Soveja, unde o mânăstire zidită din porunca lui Matei Basarab i-a fost, mai târziu, loc de surghiun lui Alecu Russo și de întâlnire cu nemuritoarea Miorița. Fac munții un popas în Câmpuri, la casa lui Moș Ion Roată, unde se limpezesc în spirit de dreptate – și coboară apoi în devălmășie, pentru a ține în palmele bătătorite de vreme orașul Focșani, locul în care Istoria neamului a înscris una din efigiile sale de seamă. Căci Vrancea este o neasemuită inimă a țării, deasupra căreia, săgetând

înaltul, brazii rotesc în vânt uriașe ace de ceasornic, ademenind timpul și făcându-l să întoarcă povești.

Altfel, poate nici nu coborau atâția munți și atâta cale, dacă n-ar fi trebuit să ocrotească oameni și istorie, destin încercat de greutate și nemurire. Miron Costin al Moldovei și-a avut aici, la Focșani, Stăreție de Putna. Mihai Viteazul al Munteniei a trecut, pe aici, cu treburile țării pe umăr; ale Întâiei Unirii, desigur, căci asta-i „pohta ce-am pohtit”. Dar, mai ales, aici, la Focșani, pământul a dospit curatul aluat al credinței, zămislit din lacrimi, lupte și speranțe – așa cum de facto lucrurile erau împlinite, iar numai de jure justetea întârzie să apară.

La Focșani, în centrul orașului – cu o urbanistică bine reprezentată – în apropierea Obeliscului ridicat în anii din urmă, există o bornă modestă, care marchează locul unde „era odinioară Pichetul de graniță nr. 47, la hotarul Milcovului, care despărțea cele două țări-surori: Moldova și Țara Românească”. Aici am întâlnit, într-o dimineață înaltă de iarnă, flori proaspete. Și tot aici m-am înclinat și-am citit: „Românii, câți se află lăcuitori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramoreșu, de la un loc sântu cu moldovenii și toți de la Râm se trag”.

Iată o conștiință peste care vicisitudinile vremii nu puteau să aducă decât amânare; deoarece, așa cum glăsuia Kogălniceanu: „Unirea, domnilor, eu nu recunosc nimănui dreptul să zică că e actul său individual, proprietatea sa exclusivă; unirea e actul energic al întregii națiuni române”.

Hora Unirii, acest îndemn al redeșteptării naționale, a însemnat la Focșani înlăturarea unei simbolice bariere de veacuri – pe lângă care, tot de veacuri, locuitorii celor două țări treceau continuu, cu pașaportul aceleiași limbi. Orologiul din turnul Primăriei bate și astăzi, fiecare ceas al vremii, în acordurile „Horei Unirii”.

În continuare, pe strada Unirii, în tovărășia unor

construcții impunătoare – parcă în semn de cinstire a faptului că aici s-a născut marele arhitect Ion Mincu – se afla casa scriitorului Duiliu Zamfirescu. Alături, în casa lui Tănase Scatiu, era o grădiniță de copii – care ar mai putea fi și astăzi, dacă nu cumva originala noastră tranziție n-a rechiziționat-o transformând-o într-un IMPEX SRL.

...Dar eu mă întorn încă o dată spre istețul Moș Ion Roată și spre ceilalți țărani reprezentanți în divanurile ad-hoc din Moldova și Muntenia, spre toți țărani acestui pământ românesc, care sunt adevărații înfăptuitori ai Unirii – și cărora, cu inima prag de așteptare și bucurie, le închin modesta poezie de mai jos:

Țăranii și Unirea

Unirea, țara a făcut-o;
Țara-i făcută din țărani –
Țăranii au făcut Unirea
În truda miilor de ani

Țărani cu frunți tăiate-n stâncă,
Țărani cu sânge-nvârtoșat,
Prin care se săpa adâncă
Setea de țară și de nat

Țărani cu dragoste de casă
Rămași definitiv în dor,
Țărani cu limbă răcoasă
Și cu iubire-n limba lor

Țărani ce nu mor niciodată
Aprind pe creste focuri mari
Din dragostea lor precurată
Veghind al limbii vechi hotar.

Cenzura de la „EUROPA LIBERĂ”

(urmăre din pagina 18)

găsi ticăloși care să sară la mine, în apărarea Elenei Ceaușescu, tonul la acest rușinos cîntec dîndu-l nerușinatul de Hăulică! „Nu are nici o operă, nici caracter, de ce îl susțineți la «Europa liberă?»”.

Acceași întrebare i-am pus-o și în legătură cu dl. George Macovescu, un om de o statură diferită de a lui Hăulică, dar care, totuși, era încă din 1980 omul care îl contrase pe Constantin Pîrvulescu atunci cînd acesta a încercat să creeze un moment de luciditate la Congresul P.C.R. „De ce îl susțineți atât de mult, domnule Ierunca?” Răspunsul evaziv dat de domnul Ierunca nici nu m-am ostenit să-l țin minte, tot fără răspuns rămînînd și întrebarea mea în legătură cu Pompiliu Marcea. Regretatul meu coleg fusese singurul care reacționase, demn și avizat, la aiurelile istorico-literare ale d-lui Moses Rozen despre Eminescu antisemitul și fascistul. „Europa liberă” în loc să-l susțină pe Pompiliu Marcea cu argumente pe care noi, cei din țară, din pricina cenzurii, nu le puteam invoca, s-a apucat, drăguța de ea, să-l facă praf pe Pompiliu Marcea, acuzîndu-l de toate mizeriile ce puteau fi inventate sau exagerate, fără să sufle o vorbă însă despre polemica în care acesta intrase cu Moses Rozen. I-am dat atunci d-lui Virgil Ierunca toată documentația asupra disputei Marcea-Rozen, cerîndu-i să se pronunțe limpede asupra acestei chestiuni care frămînta lumea ideilor din România. N-am uitat să povestesc și despre Marcea protestatarul, autorul unor reclamații și memorii către conducerea superioară de partid, extrem de incomode pentru aceasta. În zadar! „Europa liberă” a continuat să omită sau să denatureze faptele și atitudinile lui Pompiliu Marcea, omițînd să precizeze chiar și motivul pentru care erau atât de nedreptiți cu un om înainte de orice altceva foarte cinstit: îndrăzneala sa de a-l înfrunta pe omul cel mai puternic din România acelor ani...

În 1989, întîlnindu-mă la Paris cu Damian Necula, am aflat de la acesta că și el insistase de mai multe ori pe lângă colaboratorii „Europei libere” să prezinte cele întîmplante la ultima conferință a scriitorilor din București și nu putea înțelege de ce nimeni nu dorea să se cunoască textul sau rezumatul cuvîntărilor rostite atunci. Evident, se mai remarcaseră și alții, cum ar fi Ioan Alexandru, cu o caldă pledoarie pentru veșnicia învățăturii evanghelice, sau însuși Damian Necula al meu. Ticăloși ca Dan Hăulică nu fuseseră prea mulți. E drept însă că printre cei ce avuseseră de reproșat ceva autorităților sau sistemului nu se număra nici unul dintre cei pe care „Europa liberă” îi promova cu asiduitate. Grupați toți în jurul lui George

Macovescu, aceștia au fost foarte cumiți, chiar vigilenți – precum Hăulică, dornici ca lucrurile să se desfășoare cît mai liniștit, iar George Macovescu să fie din nou ales președinte. Ar fi fost asta o răsplată minimă din partea lui Ceaușescu pentru cel care îl salvase în clipa cea grea cînd Constantin Pîrvulescu l-a atacat în plin congres național. Se pare însă că Nicolae Ceaușescu nu a agreat slugărnicia acestui gest, ba poate că „mirosise” că în spatele acelei reacții de fidelitate se va fi ascunzînd altceva, un joc mai subtil și mai periculos. Cert este că, spre surprinderea tuturor, Ceaușescu nu l-a răsplatit în nici un fel pe George Macovescu, ba dimpotrivă. Și nu din ingratitudine, ci știind bine că Macovescu adunase în jurul său cam tot ce avea mai compromis și mai „fripturist” viața noastră literară. Abia cînd a venit de sus ordinul ca George Macovescu să nu fie reales președinte al Uniunii Scriitorilor din România, abia atunci marii favoriți ai „Europei libere” și-au adus aminte că mai există și demnitatea profesiei de scriitor. Prezența lui George Macoveanu în fruntea scriitorimii era oricum un abuz, căci nu prea era scriitor, nu scrisese mai nimic, în afara unui curs universitar de care îi era mai curînd rușine. Mai mult, cît a fost în această funcție, George Macovescu s-ar fi făcut util dacă ar fi reușit să armonizeze viața noastră literară, s-o normalizeze. S-a lăsat prins însă în disputa dintre cominterniști și naționaliști, luînd partea celor dintîi, la fel cum a procedat și „Europa liberă”, cu care ne-am trezit făcîndu-le propagandă celor ce introduseseră realismul socialist în literatura română!!

Nu insist, alții cunosc mai bine dedesubturile acestui paradox care se cheamă politica culturală a „Europei libere”: pe banii americanilor „E.L.” susținea acele persoane care introduseseră în România postbelică realismul socialist și antiimperialismul, adică antiamericanismul!... Este foarte adevărat însă că, între timp, își schimbaseră orientarea și nu mai practicau decît antiromânismul. Pe banii românilor, adică ai fondului Literar, unde toți ce suferau în România rigorile unui regim despotice se înglodaseră în datorii pe care știau bine că nu le vor plăti niciodată. Mai ales dacă erau majoritari în Consiliul Uniunii. De aici și lupta pentru dominarea acestui consiliu. Nu tu ideologie sau program literar, nu tu dor de libertate! Cam asta a fost, pe scurt, aspirația majorității celor pe care „Europa liberă” a încercat să-i impună, artificial, în conștiința publicului românesc. Niște oportuniști, dispuși să primească mai departe ajutorul „roșu” chiar și de la americani, ceea ce s-a întîmplat ani de zile. Mă întreb dacă asta s-a petrecut cu știința Departamentului de Stat...

Bucureștiul literar și artistic apare prin autofinanțare

Mulțumim tuturor colaboratorilor, prietenilor și cititorilor care contribuie financiar la apariția revistei noastre.

(Redacția)

BUCUREȘTIUL LITERAR ȘI ARTISTIC

Marca înregistrată la OSIM sub nr. 146985/9.09.2016
Director: COMAN ȘOVA (Tel: 0212101693; 0722623622)
Redactor-șef: Florentin Popescu (Tel: 0762865074)
Seniori editori: Acad. Mihai Cimpoi, Acad. Valeriu Matei, Acad. Gh. Păun, Horia Zilieru.
Correspondenți speciali: Theodor Damian (New York), Alexandru Cetățeanu (Canada), Jean-Yves Conrad (Paris), George Roca (Australia), Leo Butnaru, Mihai Neagu Basarab (Freiburg)
Compartimente:
Literatură, critică și istorie literară: Florentin Popescu
Publicistică: Ion Andreiță
Teatru: Candid Stoica
Film: Călin Stănculescu
Redacția: Ion Haineș, Iuliana Paloda-Popescu, Romulus Lal, Ioan Barbu, Mihai Stan, Marian Dumitru, Claudia Cleja Stoicescu
Culegere, machetare și prezentare grafică: Raluca Tudor
Manuscrisele se primesc pe adresele de e-mail și site:
revistabucurestiiuliterar@yahoo.com
ralucatudor2000@yahoo.com

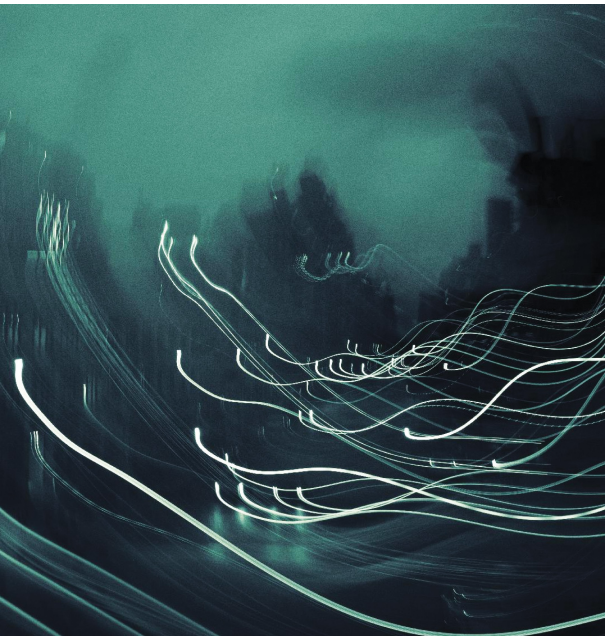
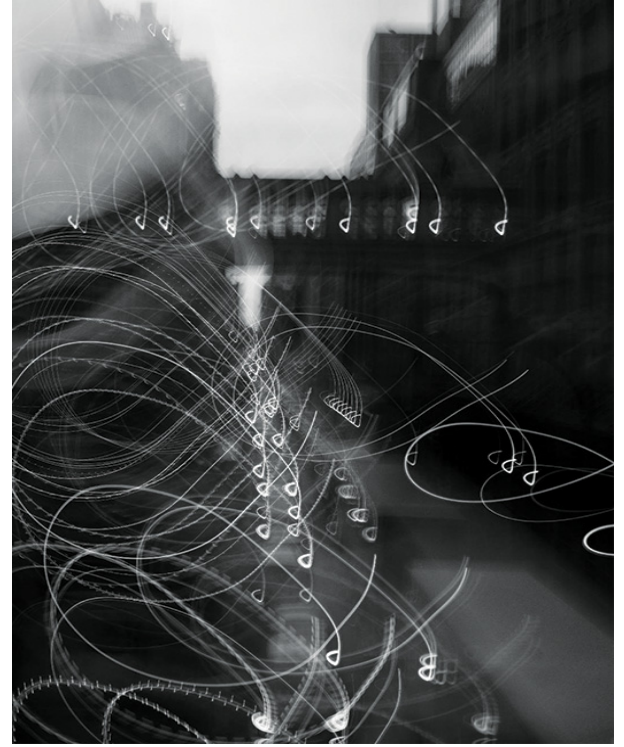
Întreaga responsabilitate pentru conținutul textelor revine autorilor. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Textele apărute nu se remunerează. Rugăm colaboratorii să nu publice în alte reviste articolele reținute de noi, iar recenziile propuse să fie însoțite de volumele tipărite. Cărțile se primesc la adresa: Bd. Libertății nr. 2, Bl. 118, et. 6, Ap. 17, sector 4, București. Pentru abonamente contactați redactorul-șef la telefonul de mai sus.

ISSN: 2601 - 4351; ISSN-L: 2601 - 4343

Revista poate fi procurată de la chioșcul de presă din Piața Romană (la Coloane), sector 1, București, sau direct de la redacție, Calea Griviței nr. 403, Bl R, Ap. 27, sector 1, București, tel.: 0720773209)

ANDREI DAMIAN

ANDREI DAMIAN este un creator de filme și de artă vizuală, cu sediul în New York, specializat în cinematografie, fotografie, și în artă mixed media. A absolvit facultatea la Hunter College din New York, cu un BFA în regie și producție de Film, și de atunci a lucrat ca director de fotografie la diferite proiecte cinematografice. Născut în SUA (tatăl român și mamă germană). Practica artistică a lui Andrei este influențată de o perspectivă multiculturală. În lucrările sale reflectează asupra diferitelor aspecte ale limbilor și culturilor care fac parte din identitatea sa. În plus, în procesul creației, Andrei explorează esența estetică a artei.

În prezent lucrează la proiecte centrate pe pictură cu lumină, prin obiectivul camerei. Andrei caută să folosească camera într-un mod neconvențional, să creeze imagini de fotografie și film unice. De altfel, el adaugă în procesul artistic și editarea filmelor, folosind-o ca un instrument creativ, ca să dezvolte povești într-un mod vizual.

